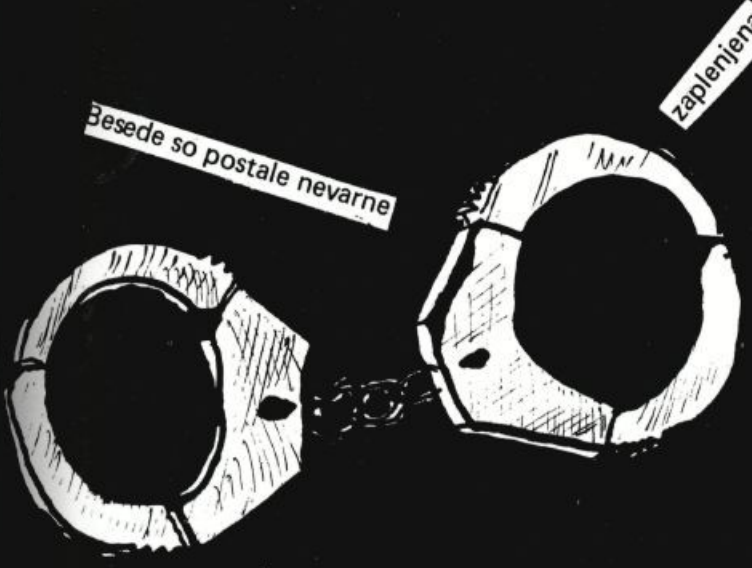

TRIBUNA

list

študentski

Besede so postale nevarne

zapljenjena

PREPOVED

spornih tekstov

prepovedjo

zaplomba

Prepoved

zaplomba

začasna prepoved razširjanja

tožilec

KAZNIVEGA DEJANJA.

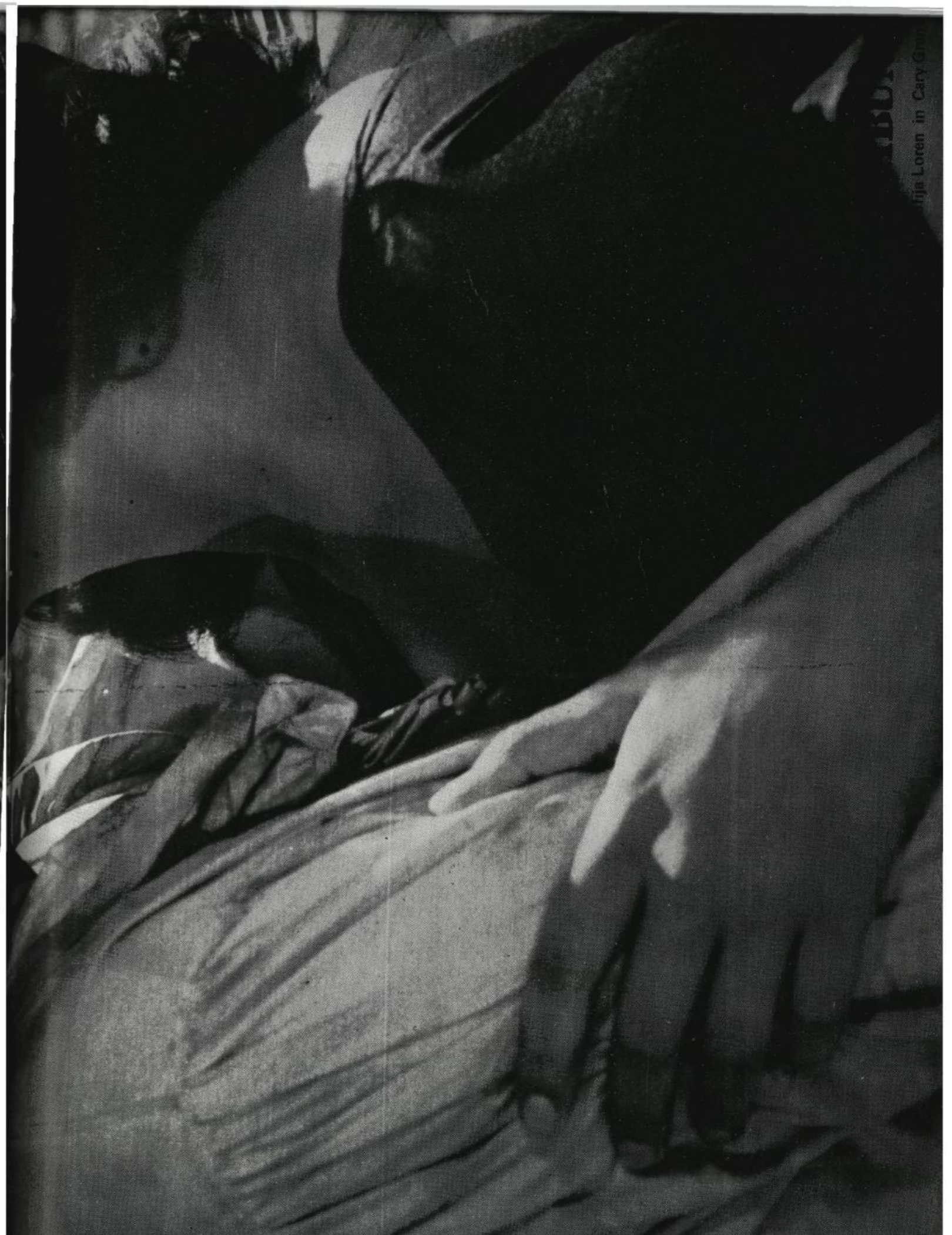
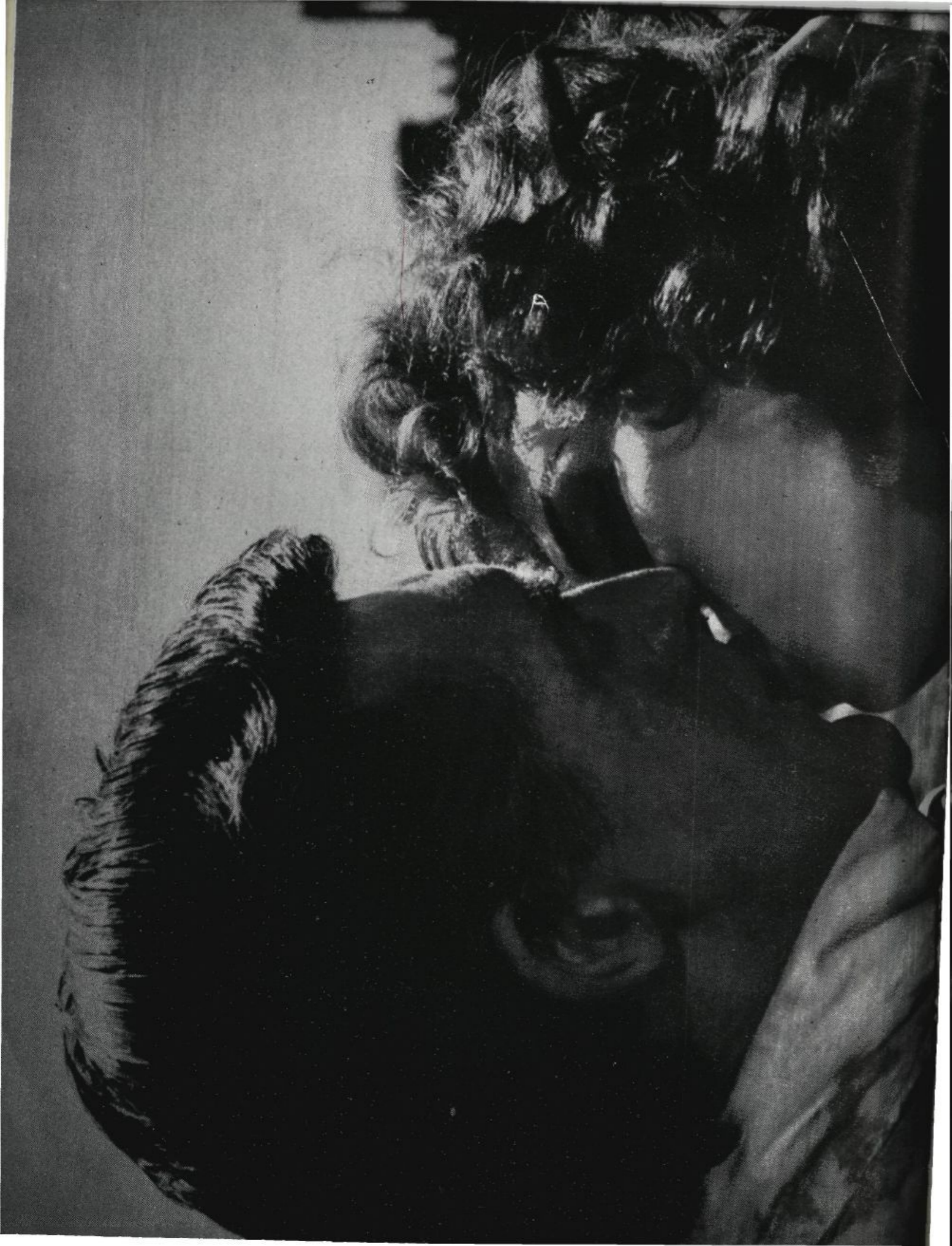
Zakaj je bila zapljenjena

prepovedanega

SO (SPET) ZAPLENILI

zaplombi

Luiza Loren in Cary Grant

PETEK, 13.

Malokdo se je med prenosom iz skupščine SFRJ, ko so slovenski (in hrvaški) delegati postavili vprašanje zaupnice vladi, spomnil, da je Mladina pred dobrimi dvema leti morala umakniti tekste, v katerih se avtorji niso strinjali s kandidaturo Branka Mikulića za predsednika Zveznega izvršnega sveta. V tem primeru je slovenska politika igrala vlogo lahkovernega gasilca, ki je ob prvem dimu mimoidoče prepričeval, da je nekemu prekipelo mleko, ko pa je požar zajel celo hišo, se je izpostavljal nevarnosti v prvih vrstah. Da je pri nas sploh zelo v čisljih načelo »bolje lečiti nego sprečiti« je znano, zaskrbljujoče pa je, da zagovornike preventive radi giljotinirajo. Ker pri nas po nekem nerazložljivem naključju vlogo nosilca novih pobud in odpiranja razprave o dovčerašnjih tabu temah nosi mladinski tisk, je ta še največkrat obglavljen.

Pred časom smo na tem mestu pisali, da so v domnevno vse demokratičnejši politični klimi v Jugoslaviji zaplembe in čistke v uredništvih mladinskih časopisov vse pogostejše. Od takrat so v Zagrebu počistili Studentski list, na Sončni strani Alp pa je napočila sezona sojenja urednikom in sodelavcem. Vendar pa je v nedvomno domišljenem scenariju nepredvideno vlogo zaigral dovčerašnji statist – sodišče. Potem ko se je pred kratkim na ulicah pojavila »odpljenjena« Mladina, je v petek 13. ljubljansko temeljno sodišče razveljavilo odločbo o začasni prepovedi 13. številke Tribune. Menda ne samo zaradi praznovernosti. Nepoučeni bralec bi iz tega lahko zaključil, da je sodstvo začelo delovati racionalno in s tem objektivno proti politiki, ki je iracionalna. Vendar pa sodstvo z racionalnim odločanjem objektivno pomaga politiki. Če bi tej uspelo dokončno obglaviti mladinski tisk, bi ostala brez svežih idej in parol, ki jih vedno bolj pogosto črpa iz najbolj sovražnih člankov. Izpred nekaj let, seveda.

TOMI GRAČANIN

OBVESTILO NAROČNIKOM

Pri pregledu plačil naročnine smo ugotovili, da so mnoge položnice vplačale osebe, ki niso na seznamu naročnikov ali pa ste jih vplačali, ne da bi napisali svoje ime in naslov.

Vkolikor se vam je primerilo kaj takega, nam takoj pošljite fotokopijo položnice z navedbo točnega naslova in imena naročnika. V nasprotnem primeru vašega vplačila ne moremo evidentirati in upoštevati.

VSEBINA

14. maj Branka Mikulića	4
Udarec na tretji marec	5
Partija na generalnem remontu	6
Himna himni himen	7
Intervju z ANDRIJO GAMSOM	8
GAY in LESBO Tribuna	12 - 14
ZDRUŽENE DRŽAVE EVROPE	15
Intervju ŠTEFKA DROLC	20
TORTURATOR	23
Umberto Eco o univerzi in M	24
Kuda vojska pornofila kreće	27
NAZI film	28
Dino Buzzati	30
Lukec in njegov škorec	32

TRIBUNA
glasilo UK ZSMS Ljubljana
št. 14, leto XXXVII
25. maj 1988

Uredništvo:

Tomí Gračanin (glavni urednik),
Ruža M. Barić (odgovorna urednica),
Tomaž Toporišič (kultura),
Simona Fajfar (politika), Borut Rismal
(komentarji) in Brane Senegačnik (lektor).

Stalni sodelavci:

Alenka Cotič, Borut Meško, Jasmin
Držanič, Jasna Rajh, Aleksa
Šušlić

Tisk:

Tiskarna Ljudska pravica

Priprava:

BEP - DNEVNIK

Naklada:

5000 izvodov

Naslov:

Kersnikova 4, Ljubljana

Telefon:

319-496, 318-457

TRIBUNA izhaja načeloma vsakih
štirinajst dni, med počitnicami pa
počivamo. Cena posamezne šte-
vilke je 800 dinarjev.

Oproščeno temeljnega davka za
promet po sklepu št. 421-170 z
dne 22. 1. 1973.

Uradne ure:

ponedeljek: 11.30-13.30

sreda: 18-19.30

petek: 11-13

Sestanki uredništva so vsako sre-
do od 18. do 19. ure.

JUGOSLOVENSKIM JAVNIM GLASILIMA

Inicijativni odbor **Fonda solidarnosti**
izdalo je danes specialno saopštenje u
kome se solidarise sa štrajkačima kra-
kovske Željezare »Lenjine« i istoimenog
Brodogradilišta u Gdanjsku, kao i sa ak-
cijama podrške radnika i studenata ši-
rom Poljske. Odbor istovremeno po-
zdravlja odluku o pristupanju pregovo-
rima i sporazumevanju štrajkača pod
vodstvom aktivista **Solidarnosti** in up-
rave brodogradilišta, a energično osu-
đuje represivne mere koje su vlasti pri-
menile protiv krakovskih metalurga.

Posebno se zadržavajući na »proble-
mu neodložne legalizacije institucije
štrajka u socijalističkim zemljama«, Od-
bor Fonda solidarnosti naglašava, da
»uskraćivanje ovoga već stoletnog, krva-
vo izvojevanog radničkog prava pre-
stavlja sramotu za svaku savremeno
društvo koje pretenduje da se nazove ci-
vilizovanim, demokratskim i socijalisti-
čkim.«

U svim takvim zemljama »koje iz
opšte krize i stagnacije mogu izići samo
radikalnim ekonomskim, političkim i
društvenim reformama, poslednji je čas
za legalizaciju štrajka. To više nije stvar
dobro volje vladodržaca, već imperativ
razuma i konačnog otrežnjenja, kako bi
se blagovremeno osigurali uslovi za ne-
minovno demokratsko sporazumevanje
države i društva, i radničke klase unutar
njega, a mirno rešavanje konfliktnih si-
tuacija.«

U toku dvogodišnjeg postojanja i de-
lovanja jugoslovenskog **Fonda solidar-
nosti** ovo je prvo javno reagiranje na
aktuelne teme i pojave koje nisu isklju-

čivo domaćeg karaktera. Dodatni raz-
log z to otkriva i samo saopštenje u
kome se oštro zamera domaćim sred-
stvima informisanja »zbog jednostran-
nog obaveštavanja jugoslovenske jav-
nosti o najnovijim zbivanjima u Poljskoj.
isključivim serviranjem stavova sa zva-
ničnih vladinih brifinga, a gotovo potpu-
no prenebrevanjem izvora iz redova
štrajkača i Solidarnosti«, precizira se u
saopštenju. »jugoslovenska politična
glasila su narušila dobre običaje, čak idu-
ći, na žalost, dotle da se čvršće drže 'lini-
je' poljske vlade no i tamošnja štampa
koja je pod njezinom kontrolom.«

Među potpisnicima saopštenja In-
cijativnog odbora nalaze se i poznata
imena filozofa, sociologa, književnika,
novinara i drugih intelektualnih i proiz-
vodnih radnika: Matevž Krivic, Ljubomir
Tadić, Đorđi Marjanović, Predrag Mat-
vejević, Zagorka Golubović, Dragoslav
Mihalović, Mojca Drčar-Murko, Zarko
Puhovski, Kosta Čavoški, Zdravko Gve-
ro, Biljana Jovanović, Slobodan Rakitić,
Rastko Zakić, Dušan Vukajlović, Pav-
luško Imširović, Filip Mladenović, Igor
Mekina i Dušan Bogavac.

ZA POTPISNIKE SAOPŠTENJA
Dušan BOGAVAC

**DRUŠTVO SLOVENSkih PISATE-
LJEV**

Tomšičeva 12, 61001 Ljubljana
Telefon 21-318, p. p. 516

Ljubljana, 29. aprni 1988

POZIV JAVNOSTI

11. 5. 1987 je Društvo slovenskih
pisateljev v Odprtem pismu javnosti
opozorilo na obsodbo Dobroslava Pa-
rage pred občinskim sodiščem v Zagre-
bu, ko ga je sodnica Jasna Novak obso-
dila na šest mesecev zapora, pogojno
za tri leta, v katerih mu je prepovedano
objavljati v tisku, radiu in televiziji ali na-
stopati na javnih zborovanjih, ker da je
v slovenskem tisku »širil lažne novice«
in tako »vzneliral javni red in mir«. D.
Paraga je v prispevkih v tedniku MLA-
DINA in v pismu Novi reviji opisal ne-
humane, necivilizirane in brezpravne
razmere v zaporu na Golem otoku, ko je
od svojega 19. do 23. leta prestajal jet-
niško kazen, izrečeno po sramotnem
členu 133 KZ. Tudi to Paragovo pričev-
vanje, objavljeno v Sloveniji, je pripo-
moglo k pobudi Republiške konference
SZDL Slovenijem ki jo je ta sprožila v
SZDL Jugoslavije za objektivno preisk-
kavo resničnih razmer v nekaterih ju-
goslovenskih zaporih, zlasti še ravnar-
nja, kakršnega so deležni politični jet-
niki. Še do zdaj nikakršne resnične preisk-
kave ni bilo. Šele na ponovno zahtevo
Zvezne SZDL je prišlo »poročilo o sa-
mem sebi«, namreč poročilo sekretar-
rieta za pravosodje o razmerah v zapo-
rih, torej tistega, ki zapore upravlja. To
poročilo je sodišču tedaj tudi služilo kot
dokaz proti Paragovim navedbam. Po-
buda SZDL ostaja do danes izigrana,
obsodba Parage pa norčevanje iz te po-
bude.

Razvoj dogodkov pa je še hujši in
strašljivejši. 31. 3. 1988 je namestnik
občinskega javnega tožilca v Zagrebu
Jasna Novak poslala Dobroslavu Para-
gi poziv pred sodišče, češ da je kriv pre-
kršitve pogojne obsodbe na podlagi
ovadbe občinskega javnega tožilca iz
Ljubljane z dne 30. 3. 1988 zaradi ob-
jave članka »Za človeške pravice
zapomnikov v temnicah SFRJ«, objavl-
jenega v ljubljanskem študentskem
glasilu TRIBUNA 8. 2. in 22. 2. 1988.

Prav tako zaradi objavljenega članka
z naslovom »Pritožba« v 6. številki KA-
TEDRE 1988. leta. (Tekst objavljen v
TRIBUNI je D. Paraga napisal in TRI-
BUNI oddal že več mesecev pred ob-
sodbo, naveden je bil že v enem od ted-
aj inkriminiranih člankov, medtem ko
sedaj inkriminirana »Pritožba«, objavl-
jena v KATEDRI, ni nič drugega kot po-
natis Paragovega dokumenta, namreč
pritožbe, ki jo je poslal Tajništvu za not-

ranje zadeve, ko so mu odbili izdajo
potnega lista.). Sodna obravnava, na
kateri obtoženemu Dobroslavu Paragi
grozi črtanje pogojne kazni in šestme-
sečni zapor, je napovedana pred za-
grebškim sodiščem na simbolno ali ci-
nično (?) izbran datum - na »Dan var-
nosti«: 13. maj.

Slovenski pisatelji smo ob tej ovadbi
občinskega javnega tožilca ogorčeni.
Ogorčeni smo še toliko bolj, ker meni-
mo, da ponovno sojenje Dobroslavu
Paragi predstavlja novo vmešavanje v
proces demokratizacije slovenskega
tiska in grožnjo svobodi izražanja in ob-
javljanja v SR Sloveniji. Najodločneje
protestiramo proti tej represiji in po-
novno vztrajamo, da mora SZDL z vso
odločnostjo insistirati pri svoji zahtevi
za preiskavo in poročilo. Grožnja nove-
ga sodnega procesa proti Dobroslavu
Paragi zaradi člankov, objavljenih v Slo-
veniji, je resna in cinična grožnja slo-
venskemu tisku. Ravno tako tudi ne-
posredno vsej slovenski javnosti, kate-
re vse pomembnejši del njenega izra-
zja postaja ta tisk.

Ljubljana, 3. maja 1988

Rudi Šeligo, predsednik
Društva slovenskih pisateljev
Veno Taufer, predsednik
Komisije DSP za mišljenje in pisanje
Drago Jančar, predsednik
Slovenskega PEN centra

**EKOLOŠKA SKUPINA
ZELENA SMER**

Skupina je bila ustanovljena v začet-
ku leta 1986 in deluje v okviru Univer-
zitetne konference ZSMS Ljubljana,
vanjo pa so vključili dijaki, študentje,
uslužbenci, raziskovalci.
Javnosti najbolj znane akcije so pro-
testni zbor pred Skupščino ob obletnici

MEDIJSKA INFORMACIJA

V pripravi so naslednje izdaje, v distribuciji pa bodo konec maja

LP

Velika plošča skupine BORGHESIA OGOLELO MESTO, v koprodukciji
Založbe FV in ZKP RTVL. Na njej bodo nekateri posnetki, z belgijskih plošč
No hope, no fear in N.U.D. in novi še neobjavljeni posnetki. Plošča je posne-
ta v ljubljanskih studijih, miksanje pa je opravljeno v znanem londonskem
SOUTHERN STUDIO.

KASETE

V pripravi so tudi 4 nove kasete. SONIC YOUTH in PERE UBU nadalju-
jejo serijo 'Živi v Ljubljani', tokrat v sodelovanju z Radiom Student (prispe-
val bo svoje koncertne posnetke), kar bo skupaj s kvalitetnejšimi trakovi
občutno izboljšalo kvaliteto kaset. Jeseni pridejo na vrsto še neobjavljeni
koncerti (Test Departement, Einstruzende Neubatzen, Swans z NR 87 itn.).
Drugi dve kaseti pa pripravljata domači skupini SCH iz Sarajeva in avtorji
glasbe ob razstavi Veš slikar svoj dolg MUSIC FOR THE SPECTATOR.

NEO VIDEO

Končno bodo izšle tudi prve tri video kasete edicije NEO video, pri kateri
smo sodelovali z Brut Filmom: M.A.X., Škuc Ropot 86-87 in Good mornign
America, hard core kompilacija.

FANZIN

Nova številka fanzina VRNITEV ODPISANIH NO 6 je že izšla.

RAZPIS ZA HOMOEROTIČNO LITERATURO

Lezbiška sekcija in sekcija Magnus pri ŠKUC-Forumu nameravata v je-
seni 1988 izdati publikacijo izvirne homoerotične literature, zato vabita vse
avtorice in avtorje, ki bi želeli objaviti v tem zborniku, da pošljejo svoja dela
(podpisana z imenom ali psevdonimom) do konca avgusta 1988 na naslov:
Seksija Magnus, Kersnikova 4, Ljubljana, s pripisom: za literarni zbornik.
Honorarja na žalost ni, prav tako pa tudi ne omejitev.

ŽIRO RAČUN ZA MAGNUS & LL.
50101-678-52011

Černobila, okrogla miza v CD o alternat-
ivnih okvirih energije in nasprotovanje
programu IV. ljubljanskega samopri-
spevka.

Zavzemamo se za odpravo jedrskih
elektrarn in za pravilno rešitev shranje-
vanja do sedaj nastalih jedrskih odpad-
kov. V nadomestilo ponujamo varianto
alternativnih virov energije, kot so: son-
ce, veter, bioenergija termalna energija.

Zahtevamo, da se v Jugoslaviji za-
čno izvajati ukrepi ratificiranega spora-
zuma (CLUB 30%) o redukciji emisije
SO₂ in NO. Radi bi, da se razširi recik-
laža papirja iz nekaterih časopisov tudi
na nekatere druge papirne izdelke in se
s tem zmanjša destrukcija gozdov. Za-
htevamo, da se zmanjša propadanje
slovenskih gozdov na najnižjo možno
mero.

Hočemo tudi kmetijstvo brez pesti-
cidov, to naj producira poljščine, ki ne
bodo vsebovale pesticidov itd.

Zahtevamo, da projektanti in izvajal-
ci pripisujejo več veljave svarilom ekolo-
gov in jih upoštevajo do najvišje mož-
ne mere.

Če vas ekologija zanima, se lahko
oglasite pri nas vsak ponedeljek ob
20.00 uri v informalnici na Kersniko-
vi 4.

Ekološki pozdrav!

EKOLOŠKA SKUPINA
ZELENA SMER

**V NASLEDNJI ŠTEVILKI
TRIBUNE**

**All about RK ZSMS in vo-
litvah
Intervju KRIVIC in JANŠA
SINDIKATI**

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE UNIVERZITETNA KONFERENCA LJUBLJANA PREDSEDSTVO

UNIVERZITETNA KONFERENCA MARIBOR PREDSEDSTVO

IZJAVA O MLADINSKIH VOLITVAH

Protestiramo, ker je stavek »Predsedstvo RK ZSMS ga ni uvrstilo na predlog kandidatne liste« postal skoraj sinonim za »član Janševske skupine«, in predlagamo občinjskim kandidacijskim konferencam, naj izvršene kandidate vrnejo na kandidatno listo.

Menimo, da to dejanje P RK ZSMS (čistka Janševske skupine) zaostaja za doseženo ravnijo demokratizacije v slovenskem prostoru. Strinjamo se, da ima predsedstvo RK po sedanjih pravih igrah pravico, da črta kogar hoče, menimo pa, da se to ne spodobi. Opozorjamo vas, da je bilo med dvaindvajsetimi na omenjenem sestanku prisotnimi člani P RK 16 kandidatov za naslednji mandat.

Na osnutek kandidatne liste niso uvrstili 15 kandidatov, med njimi jih je 14 podpisalo Janšev program.

za Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana GORAZD DREVENŠEK predsednik
za Predsedstvo UK ZSMS Maribor BOŽIDAR NOVAK predsednik
Maribor in Ljubljana, 11. 05. 1988

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE UNIVERZITETNA KONFERENCA LJUBLJANA PREDSEDSTVO

UNIVERZITETNA KONFERENCA MARIBOR PREDSEDSTVO

- Republiškega sekretariatu za notranje zadeve, Tomazu Ertlu
- CK ZK Slovenije, Milanu Kučanu
- javnosti

JAVNO VPRAŠANJE

Med ljudmi se v zadnjem času širijo govorice, ki bi jih na kratko lahko povzeli takole: Poleg seje predsedstva CK ZKJ (ki ji je sledil inkvizicijski komunike), je v istih dneh začetka pomladi, kot kaže brez

vednosti CK ZK (J in S), zasedal tudi Vojni svet oboroženih sil SFRJ. V tem (kaže, da tudi v mirnem času povsem samostojnem) političnem subjektu, naj bi podrobno razčlenili aktivnosti, ki naj bi jih bilo potrebno izvesti v Sloveniji, da bi se ubranili namišljene specialne vojne. Komandant Ljubljanskega armadnega območja (general Višnjič) naj bi dobil navodilo, da stopi v stik s šefi RSZN in preveri, koliko je slovenska oblast sposobna držati situacijo v svojih rokah, potem ko bi izvedli aretacije (po nekaterih verzijah tudi likvidacije), ki bi jim po predvidevanjih scenaristov (generalštaba) sledile demonstracije, pohodi ljudi na ulice, generalni štrajki, civilna neposlušnost in bojkoti (ugovor vesti) med vojaki, miličniki, med uslužbenci v zaporih, medijih obveščanja javnosti itd.

Komandant LAO naj bi tudi ponudil pomoč pri »držanju situacije v rokah«, s tem da naj bi poudaril, da ima prvenstveno vlogo ščititi sebe (kasarne, vojaške...). S slednjim v zvezi naj bi bile izvršene tudi priprave. Šefi RSZN so bili menda dovolj preisebni, da niso ukrepali na svojo roko. Konzultirali so slovensko politiko in ofenziva je bila ustavljena, bojda po energični intervenciji tov. Kučana in Dolanca. S slednjim v zvezi že kroži šala, »da Dolanc ofenzive ni ustavil zato, ker bi bil proti njej, temveč zato, ker so jo hoteli izpeljati brez njega«. Gornje govorice smo vzeli resno, saj bi se na podoben scenarij dalo sklepati tudi iz dnevnega časopisja in nekaterih revij (Front, 1. 4. 1988, obisk generalštaba pri CK ZKS itd.), obstajajo pa tudi določeni neverificirani dokumenti. Če so govorice izmišljotina, potem kažejo na to, da je ljudstvo spriču agresivnega obnašanja in groženj oblasti vzemirjeno in sila nezaupljivo. Če so govorice utemeljene, potem lahko sklepamo, da je Slovenija za las ušla vojaškemu udaru.

Od naslovnikov zahtevamo jasen in podroben odgovor na enostavno vprašanje: Koliko in kakšna je resnica v zgoraj povzetih govorinah? Študentski organizaciji sta vedno delovali javno in mnenja smo, da nejasni ali prikriti scenariji, ki se pletejo izza kulisa javnosti, vzpodbujajo napetosti v razpoloženju javnosti. Zahtevamo, da naslovniki, RSZN in CK ZKS, odgovor posredujeta tako v medijih obveščanja kot neposredno na naš naslov.

za predsedstvo UK ZSMS Maribor Božidar Novak predsednik
za predsedstvo UK ZSMS Ljubljana Gorazd Drevenshek predsednik
Maribor in Ljubljana, 11. 5. 1988

Satirikon na volitve BO VOLILNI GOLAŽ?

»Težava ni v tem, kdo voli, ampak kako se voli tiste, ki vladajo.« je menil J. Scumpeter

Nedvomno ima naš politični sistem več labilnih členov, eden najbolj labilnih pa je prav gotovo volilni sistem oziroma kadrovska politika. Pa ne da bi hotel na dolgo in široko razglabljati o tem. Rad bi le malo bolje osvetlil del »povabil«, ki sem ga dobil od OO ZSMS svoje fakultete. V tem volilnem povabilu, ki to ni, piše:

»Kolegica, kolegal V času od 17. do 19. maja 1988 bodo od 8. do 13. ure na fakulteti potekale volitve za fakultetne organe, ki se volijo neposredno (Fakultetni svet, Samoupravna delavska kontrola).

Prosimo te, da si v času od 17. do 19. maja 1988 vzameš pet minut časa, obkrožiš nekaj imen in vržeš listek v volilno skrinjico.« (poudaril P. A.)

In kaj je to čudnega. Nič, bi lahko rekli, če ta obkrožnica (poslali so jo menda vsem rednim študentom) ne bi krožila med študenti Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, se pravi če je ne bi napisali študentje oziroma mladinski funkcionarji, študentje fakultete, na kateri se (samoumevno) podrobno proučujejo predvsem politične vede, kar je to pač tudi Fakulteta za politične vede. In v političnih vedah, posebej pa v političnem sistemu, se volitvam ter kadrovskemu sistemu in kadrovske politiki posveča izredna pozornost. Mislim, da ni treba posebej poudarjati, kaj pomeni volilni sistem, kadrovska politika in kadrovske sistem v vsakem političnem sistemu. Pa pojdemo po vrsti: FRANCELJ ALI ZMAGO?

Prvič. Če ste mogoče spregledali, vam bom še enkrat napisal: gre za volitve študentov v fakultetne organe, ki se volijo neposredno! Se pravi, neposredne volitve! Hvalevreden pristop, ki nedvomno demokratizira volitve, kajti ne smemo prezeti dejstva, »da so posredne volitve izredno sredstvo, da se pod plaščem demokracije pravzaprav odvrže demokracija« (Duverger, Les parties politiques, Paris 1976, str. 167). OO ZSMS - rad te imam! Demokratično.

Drugič. Pred vsakimi volitvami se menda izvede kandidiranje. O tem, kot povprečni študent FSPN ter zvest član OO ZSMS - nimam pojma! Le kdaj so (če so) zasedali kandidacijski odbori, kdo (kar je manj pomembno) ter kako (kar je izrednega pomena) je potekalo kandidiranje? O. K. Vzajem krivdo nase - moja neobveščanost ter neodgovorno ravnanje od OO ZSMS.

Tretjič. Lepo in prav je, če kje (kje) na oglasnih deskah, menda najdeš kandidacijsko listo, prebereš, koga lahko izvoliš in koga ne. Do tega trenutka (16. maj) je nisem videl. O. K. Le kdo mi je kriv, da imam dioptrijo -1,25? OO ZSMS prav gotovo ne.

Četrtrič. Čeprav je moj standard tak, da si ne morem privoščiti očal, vseeno razberem, da me OO ZSMS prosi, da vzamem pet minut časa za volitve. Volitve? O, nel OO ZSMS me lepo prosi, da obkrožim nekaj imen. Ne prosim te torej, da volim (le zakaj bi me? Saj je to moja državljanska in patriotska dolžnost!), ampak da obkrožim, se pravi, izberem nekaj imen. Moram si kupiti »Ognjišček«, da preberem pomen imen. Ne morem obkrožiti recimo Franca, če je tam tudi Zmago, ali recimo Micko, če je tam tudi Viktorija! O. K. OO ZSMS prav gotovo ni kriva, ker ne razumem pomena imen!

Petič. Če bi bil zloben (tisti, ki me pozna), vedo, da sem), bi parafraziral Duvergerja takole: Neposredne volitve (volitve? obkroževanja? glasovanje?) študentov, ki jih je pripravila OO ZSMS FSPN, so izredno sredstvo, da se pod plaščem demokracije pravzaprav odvrže... Le kdo je kriv, da si namesto obkroževanja, tj. glasovanja, predstavljam volitve?

Šestič. Na koncu bom vrnil listek v volilno skrinjico. (Neki profesor se je pred kratkim spominjal »starih, zlatih cajtov«, ko so se volilci po končanih volitvah zbrali okrog t. i. partizanskega ali volilnega golaža, katerega so jim v znak zahvale skuhal kandidati.) Upam, da si bom tako zagotovil prostor pri volilnem golažu ter ga poskusil. Če ga ne bo, pa se odrečem OO ZSMS - ker ga ni pripravila.

PEDJA AŠANIN

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE UNIVERZITETNA KONFERENCA LJUBLJANA

Kersnikova 4 61000 Ljubljana

LEVA, DESNA, LEVA...

Od 18. do 21. aprila letos je potekala na Univerzi Edvarda Kardelja samoodločba študentov, ki naj bi obdelanila želje in potrebe študentov. Na žalost iz objektivnih razlogov akcija ni bila izpeljana na posameznih fakultetah oz. letnikih v planiranem času. Zato po enomesnečni zamudi objavljamo težko pričakovane rezultate na ljubljanski univerzi.

Šmo je tretja garnitura ljudi v Predsedstvu UK ZSMS Ljubljana, ki se ukvarja s spornim predmetom SLO in DS na UEK. Na žalost prejšnje generacije niso dosegle mnogo na tem področju, kljub dobri volji in delovnemu elanu. Koliko bo uspelo nam, bo najbolje pokazal čas. Zavedamo se napojembnejše naloge, ki smo si jo zadali. To ni kraljevanje v oblakih, ampak vzpostavljanje stika z zaledjem, s študentsko populacijo, kar je dosedanjim vladavinam bolj ali manj uspelo. Kot družbenopolitična organizacija oz. študentska organizacija se zavedamo svoje odgovornosti, ki so nam jo zaupale fakultete in višje šole preko svojih študentskih delegatov.

Javna tribuna, dne 12. 4. 1988 z delovnim naslovom: SLO in DS na UEK: Renesansa ali ukinitve? Je bila odskočna deska za izmenjavo mnenj in idej ljudi, ki gledajo na zadevo iz različnih zornih kotov. S pomočjo javne tribune smo oblikovali določene smernice za razmišljanje od 18. 4. 1988, ko je bila na UEK SAMOODLOČBA študentov o predmetu SLO in DS. Poudariti je treba, da s to anketo hočemo oceniti želje študentske populacije, ali smo za OHRANITEV, SPREMEMBO ali UKINITEV predmeta SLO in DS. Torej ne gre za bojkot predmeta in prav tako ne moremo računati na manipulacijo z bodočo inteligenco slovenskega naroda, saj so na razpolago obkrožitve tri različne variante.

Namen samoodločbe študentov je pokus premakniti z mrtve točke problematiko SLO in DS na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, čeprav nam nekateri (Skupnost učiteljev SLO in DS) očitajo, da se vračamo na črko »A« iz leta 1985/86. V našem programu enoletnega mandata smo zastavili zahtevo za ukinitve predmeta SLO in DS. Da si pojasniš, zakaj takšen kontinuiran odnos predsedstva UK ZSMS, je najbolje, da prelistiš 12. številko Tribune, kjer je zgodovina predmeta dana pod drobnogled.

Namenimo še nekaj vstic analizi samoodločbe. Udeležba študentov, ki so glasovali, je 44,9%, kar ni poveljavno, toda po drugi strani ni zanemarljivo. Glede na to, da je to prva akcija v našem zaledju, lahko z optimizmom gledamo v bodočnost. Zavedati se moramo, da je slovenska študentska populacija v današnjem trenutku apolitična in tisti, ki se zanimajo in borijo za našo vprašljivo prihodnost, niso tako številni, kot ljudje mislijo. Poudariti je treba, da omenjena ocena ni dana za konkretno akcijo, ampak je to odnos mladih do naših življenjskih vsakdanjih problemov, ki se tičejo študentske problematike, ali pa tudi ne. Iz razpredelnice sodeč, je vprašljiva udeležba študentov na velikih fakultetah. To je problem, ki spremlja fakultete z mnogoštevilnimi študenti, že nekaj let.

Podrobnejšo oceno prepustimo bralcem samim, ki si jo lahko oblikujete s pomočjo podane razpredelnice rezultatov. Poudariti je treba, da kljub temu podpira naš program, oz. zahtevo za ukinitve predmeta SLO in DS 6094 anketirancev.

Cilj samoodločbe je seznanitev naših pristojnih državnih organov z dobljenimi rezultati (in prav tako javnosti) in pričakuje v dobri veri za njihove strani prve vidne korake. LEVA, DESNA, LEVA...

V Ljubljani, 16. 5. 1988 Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana Tomaž Mklavc

REZULTATI SAMOODLOČBE O PREDMETU SLO IN DS NA UNIVERZI EDVARDA KARDELJA OD 18. DO 21. 4. 1988

Table with columns: FAKULTETA, Št. vpraš., Št. štud. ki so glas., %, za odbran., %, za spremem., %, za ukini., %, nevelj. glasov., %. Rows include various faculties like Filozofska fakulteta, Pravna fakulteta, FKI, Medicinska fakulteta, etc.

14. MAJ ZA BRANKA MIKULIČA

Po dveh letih produciranja gospodarskih »dizastrov« je delegatom v dveh republikah končno »počil film«, pooblastili so svoje zvezne delegate, da predlagajo glasovanje o nezaupnici ZIS v Skupščini SFRJ, oziroma da ne potrdijo poročila o dveletnem delu.

Na prvi pogled je strahotno nelogično, da je vprašanje zaupnice vlade prišlo šele po dveh letih, saj je vlada propadla pri vseh projektih, ki si jih je zastavila od 1986. leta naprej. Kaj takega se v običajnih, pametnih, predstavniških demokracijah ne bi moglo zgoditi, saj bi vlada padla že pri prvem, najkasneje pa pri drugem neuspehu. V kontekstu yu-politične kulture (mimogrede: ravno letos poteka šestdeset let od streljanja v parlamentu) pa gospodarski neuspehi ne igrajo bistvene vloge. **Oblast se ne vzpostavlja na ekonomskih uspehih, temveč na produkciji ideologizmov in ob**

poskusi svoje argumente podkrepiti še s kakšnim ideološkim konstruktom in rezultati bodo zanesljivo drugačni od rezultatov 14. maja.

Vlada in razlike

Ni še dolgo (v bistvu je bilo to šele včeraj), kar smo se navadili na to, da obstajajo razlike, ni pa nam popolnoma jasno, kaj naj z razlikami počnemo. **Potrebno pa je vedeti, da obstaja differentia specifica med sklepanjem konsenza v kaki DPO**, saj je v zadnji instanci vedno moč doseči kaki politični skupni imenovalec z občo vsebino, tako da lahko iz nje izpeljemo, kar nam srce poželi, **in med sklepanjem konsenza v državi**. Tudi tu še lahko pričakujemo dogovarjanje o nujnih skupnih premisah; od naših republik lahko pričakujemo, da se bodo – čeprav stisnjenih zob – le nekako dogovorile o njihovih skupnih zadevah v federaciji

so na RS ZSS razformirali lastni raziskovalni institut) in pa Janez Zemljarič. O kakšnem hudem eksponiranju prve v zadnjih letih žal nisem slišala, medtem pa je Janez Zemljarič vsem znan kot goreč zagovornik pravilnosti ukrepov, ki jih je sproduciral ZIS.

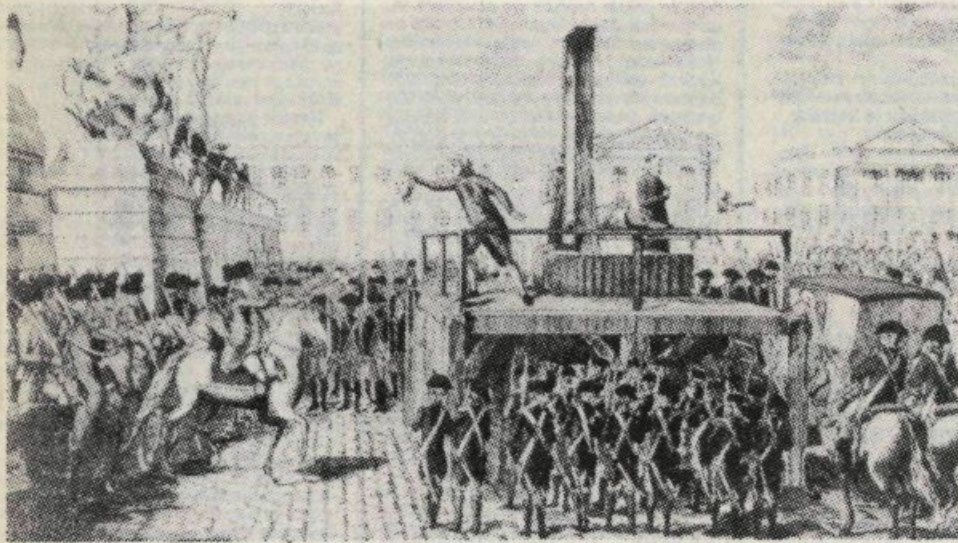
Iz ZIS sta odšla dr. Lojze Ude (zakonodajca) IN DR. Andrej Ocvirk (po kuloarjih se govori, da bi bilo potrebno njegov odhod povezati s pogodbo o dobavljanju alžirskega plina) in summa summarum: – od 15. maja ne bo več nobenega Slovenca na čelu komiteja ali sekretariata (Slovenci niso nikoli šli z navdušenjem v lužbo v Beograd, še posebej ne v vladino službo, v Mikuličev ZIS pa sploh ne). **S kadrovske sestavo je vlada zelo nazorno pokazala, da je objektivno nemogoče zagotoviti tako gospodarsko politiko, ki bi ustrezala vsem, ali drugače, ne ta niti kateri koli drugi ZIS ne bi mogel tu in zdaj voditi obče jugoslovanske politike, temveč vedno le parcialno, pa naj bo na čelu vlade Mikulič, Markovič ali pa kdo tretji. Konec je sprenevedanja – vsaj za to smo vladi lahko hvaležni.**

Prihodnost z Brankom Mikuličem in njegovimi

To pa seveda ne pomeni, da bi bil rezultat delovanja ZIS isti, ne glede na njegovo sestavo. Osebnost se zavzemam za vlado, ki bi vodila tako parcialno politiko, ki dajala prednost investiranju pred omejevanjem in državno kontrolo, istočasno pa mi je kristalno jasno, da v kratkem času take vlade ne bomo imeli. **Mikuličeva vlada sama ne bo šla, torej jo bomo imeli vsaj do naslednjega predloga o nezaupnici**. In zato lahko tudi v bližnji prihodnosti pričakujemo vse tisto, kar smo že imeli priliko doživeti do 14. maja. Zamrznitve, devalvacije, intervencijske zakone, disparitete, inflacijo in tako naprej do končne ... (vstavite po želji). **Branko Mikulič in njegovi nas bodo še naprej prepričevali o brezalternativnosti njihovih predlogov (sprejeti bo treba tale program, drugače ...), še naprej se bodo pritoževali, da imajo premalo kompetenc (za izvajanje ekonomske reforme je treba čimprej spremeniti ustavo, republike ne izvršujejo dogovorjenega, mi nimamo pregleda nad združenim delom ...), sklicevali se bodo na to, da njihove programe podpirata tako Predsedstvo SFRJ kot tudi partijsko predsedstvo (država se še kar ne emancipira od partije), pri tem pa bodo previdno zamolčali, da je program sprememb, ki jih zdaj najavlja ZIS, bolj ali manj prepis navodil, ki jih je dobil od Mednarodnega denarnega sklada.**

V prihodnosti lahko pričakujemo tudi strahovito užaljenost ob kritikah, ki bodo zanesljivo padale na delo ZIS. **Gore se bodo tresle, rojevale se bodo miši – samo da miši pobegnejo pred potresom, kam pa bomo pobegnili mi?**

Jasmin Držanič

idejnopolitičnih žegnih. Primarnost ideologizmov pred ekonomijo moramo imeti pred očmi, če hočemo razumeti delovanje jugoslovanskih vlad, saj so vse (razen vlade Janka Smoleta, ki je v šestdesetih letih odstopila, ker v Sloveniji niso hoteli sprejeti zmanjšanja financiranja tistega, kar danes imenujemo družbene dejavnosti, potem pa je prišel zvezni zakon, ki je predvidel še večje zmanjševanje od tistega, ki ga je predlagal takratni republiški izvršni svet) vlade vzdržale le, če so upoštevale idejnopolitični okvir dovoljenega (pri tem pa je zgolj slučajno, če se je i.p. okvir jemal s principi delovanja moderne države), oziroma so padle, če so si dovolile samostojne korake. In če smo malce zlobni, nas niti ne sme čuditi, zakaj se je glasovanje o zaupnici ZIS izšlo tako, kot se je. **Delegati so v znak nesposobnosti naše vlade navajali zgolj ekonomske in postopkovne napake, skratka, uporabljali so govorko, s katero se pri nas bore malo doseže. Ko bo drugič kdo predlagal glasovanje o zaupnici, naj**

(v primeru sprejemanja ustave), medtem ko je o vsebini tekoče gospodarske politike v državi s tako raznoliko ekonomsko sceno nemogoče oblikovati konsenz, po katerem bi se ravnala operativa. Delovanje vlade (kjer koli in kadar koli) je po definiciji diskriminirajoče. Povsod je kakšen segment, na katerem se vzpostavlja jo vladne razlike, v primeru SFRJ pa vlada forsira gospodarstvo, ki se s svojimi poslovnimi rezultati samo ne bi moglo obdržati, na račun tistega gospodarstva, ki kljub vsem metanjem polen pod noge še nekako vztraja. To dejstvo na federalni ravni takoj dobi tudi nacionalno-teritorialno podlago, tako da se nezadovoljstvo nad zvezno vlado kaže v:

– kritikah, ki pretežno prihajajo iz Slovenije in Hrvaške

– kadrovske sestavi ZIS.

Ko že govorimo o kadrih: po 15. maju sta od Slovencev v ZIS ostala samo še bivša prva dama sindikatov Francka Cetkovič (prej Francka Herga: v času Orožen – Herga

UDAREC NA TRETJI MAREC

Po Ljubljani se širijo govornice o vojaškem udaru, ki smo mu v Sloveniji za las ušli na začetku pomladi. Kaj si lahko navaden smrtnik, ki ni visok funkcionar ali vsaj njegov ožji sorodnik, ob vsem tem misli?

Vsekakor več stvari.

Najprej si lahko misli, da je šlo za resničen poskus vojaškega udara. Izvršitelj udara v sedanji situaciji niti ne bi bilo tako težko locirati: od predstavnikov vlade, ki dajejo tovrstne izjave v Zahodni Nemčiji, do predstavnikov vojske, ki se vztrajno mešajo v civilne zadeve.

Bolj previden opazovalec dogodkov na tem koncu Balkana bi z enako prepričljivostjo lahko trdil, da je šlo v celotni zadevi le za obliko specialne vojne oblasti, uperjene proti demokratični javnosti. Tudi v tem primeru ne bi bilo preveč težko locirati krivca – za specialno vojno bi stalo liberalno krilo partije, ki se zoperstavlja neposredne-

mu fizičnemu obračunavanju z bolj humanim psihičnim razjedanjem nasprotnika.

Se bolj skeptičnemu opazovalcu, ki ne verjame niti v to, da ja šlo za resničen poskus dejanske vojne niti za dejansko obliko specialne vojne, pa je na voljo še tretja razlaga. Lahko si misli, da je šlo le za govornice, ki so nastale v sami javnosti. Ta možnost se mi osebno zdi najbolj neprijetna. Širjenje takšnih govornic bi pomenilo, da izgubljam svojo paralelno pozicijo, da smo se pogreznil v psihotični svet puščavnikov, ki nam vladajo. To bi pomenilo, da nismo več odtujeni od sveta, v katerem živimo, ampak da smo ga ponotranjili, da skratka živimo neavtentično.

Obstaja še neka četrta možnost, da gre namreč za obliko specialne vojne, ki jo vodi proti Jugoslaviji nekdo od zunaj. Zdi pa se, da bi, izven najvišjih krogov oblasti, le še težko našli koga, ki bi verjel ali upal v kaj tako fantastičnega. Zato lahko to četrto možnost mirno odmislimo.

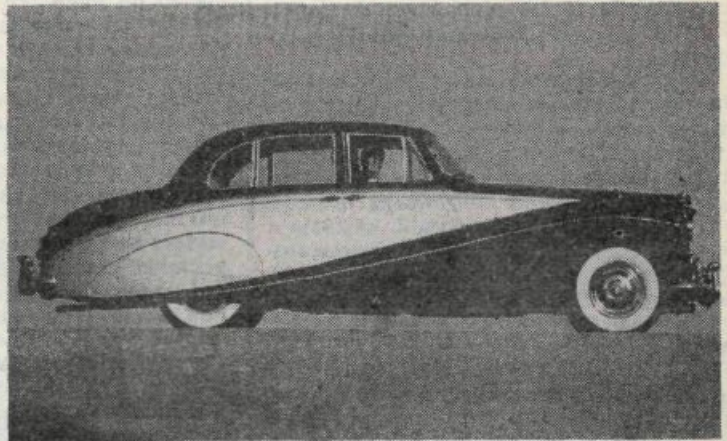
Kakšen udarec so nam torej pripravljali za letošnji marec? Najbolje bo, da vprašamo koga, ki nam lahko da zanesljiv odgovor iz prve roke.

Tovariš Kučan naj bi marca letos na tajni seji CK med drugim rekel tudi tole:

»Treče, to se odnosi na upuštva, koje je kako nam je rekao komandant armijskih oblasti dobio da kontaktira direktno sa republičkim SUP-om posle vojnog saveta u pogledu aktivnosti koje treba preuzeti u republici. On je pitao da li smo mi u stanju da držimo situaciju do koje će doći nakon aretacija, jer se učenjuje da će doći do izlaska naroda na ulicu da on ima zadatak da obezbede sebe, kasarne i vojna lica, a da su spremni da nam pomognu.«

Mislim, da ima slovenska javnost pravico, da izve, ali je ta izjava verodostojna ali ne. Sedaj so na vrsti tovariš Kučan in njegovi.

GREGOR TOMC

DISKRIMINACIJA ŽENSK?

Ko je Erica Jong pisala svojo knjigo **Strah pred letenjem**, zagotovo ni niti pomislila na Slovenijo. Vendar, kdo bi si mislil, v Sloveniji se nekateri še kako bojijo letenja in to letenja žensk, vendar jih orgazmi pri tem početju najverjetneje ne spopadejo v samem letalu, pač na naši ljubi, trdni zemlji. Dejstvo je, da v Sloveniji ženske nikakor ne morejo postati poklicne motorne pilotke, pa naj si tega (poklica ali hobija) še tako želijo.

Prve težave nastopijo pri samem šolanju, kajti zelo težko se je prebiti skozi množico predpisov, ki diskriminirajo ženske na tem področju. Menda je že tradicionalno znano, da so ženske za te poklice irelevantni subjekti, ker niso psiho-fizično za kaj takega sposobne (histerija, menstruacija ipd. . .).

No, potem pa pride na vrsto pravo **top gun**. Če osebek ženskega spola že naredi vse izpite, priprave in preživi vso možno in nemožno torturo, se zatakne – pri **samem letenju**. Le kateri aeroklub bo financiral nežno bitjece pri njenih okoli 200 urah potrebnega letenja. Odgovor je jasen – **noben**.

Tako ženske ostajajo na nivoju jadralnih pilotov, padalcev in podobnega, kajti to nedvomno zahteva manjša vlaganja vanje. Kaj češ, tak je svet.

Tako, spoštovani bralci, če bodo nesrečne deklice hotele spregovoriti za naš časopis, bomo v naslednji številki objavili vse mastne podrobnosti v zvezi s tovrstnim mazohistično-sizifovskim početjem. Če ne, potem pa bo tudi ta kratek tekst ostal le opozorilo na določene stvari, ki v naši družbi sploh niso razčiščene in nikoli ne bodo, kakor se zdi.

PETER KNAP

PARTIJA NA GENERALNEM REMONTU

RS

Nekoč se je verovalo, da vidimo dlje in globlje ter da se imamo ravno temu zahvaliti za vse, kar smo dosegli. Sedaj pa, ko že lep čas ugotavljamo le še neuspehe, za vse krivimo tujce. Se svečeniki, ki v skupščinah ponavljajo vedno iste molitve, ne verujejo več tako goreče kot nekoč. Ljudem je že dolgo časa vseeno, čeprav se jih še vedno mobilizira za stare rituale. Nekoč pa je bilo vse čisto drugače...

Kamenček v mozaiku

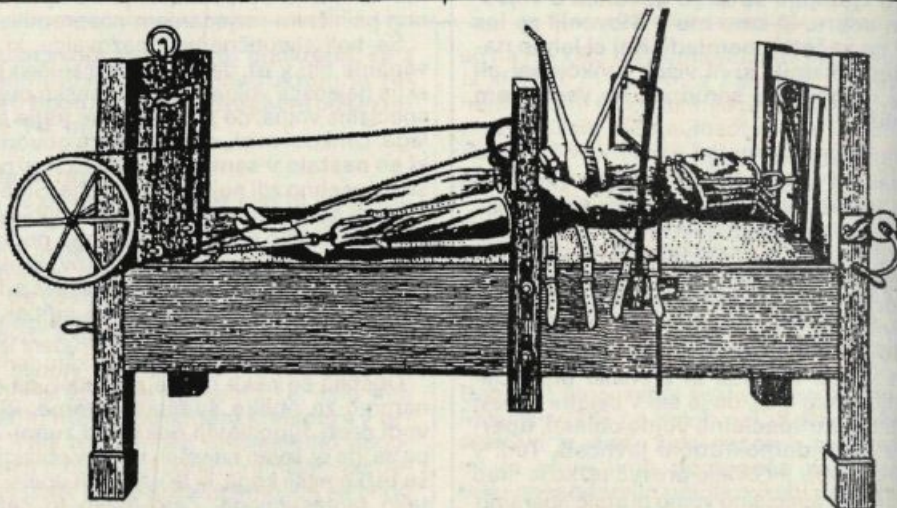
Ali je bila aprilska konferenca slovenskih komunistov res zgodovinska in prelomna, se bo pokazalo šele čez nekaj let, kajti doslej so bili še vsi partijski kongresi od osvoboditve dalje zgodovinski (tako je vsaj zapisalo tedanje časopisje), toda takratni sklepi nam ne morejo ponuditi skorajda nikakršnih čarobnih idej. Najbrž bo slovenska partijska konferenca še nekaj časa veljala kot prelomna in zgodovinska, toda že ob naslednjem kongresu bo ves njen sijaj zbledel in postala bo to, kar je objektivno že danes – samo kamenček v mozaiku partijske zgodovine.

Partija je namreč prešla dolgo pot od faze ilegale, preko faze oborožene borbe za oblast, nato preko faze obrambe in ohranitve oblasti do faze distanciranja od oblasti. Zato se socializem kot sistem oblasti ni vzpostavil z akcijo delavskega razreda niti s prevratom v ekonomiji, kaj šele s kulturnim in občečloveškim prevratom. Partija s takšnim prevratom noče imeti nič skupnega in se zato ne čuti odgovorno za ekonomsko oziroma obče človeško krizo v jugoslovanski družbi, katere arhitekt je bila. Serijo partijskih konferenc, potekajočih po vseh federalnih enotah, bi lahko razumeli tudi kot dokončno priznanje nemoči partijske organizacije, da bi uresničila svoje kongresne in vse ostale sklepe. Lahko pa bi bil to tudi nekakšen kompromis oziroma nadomestek za izredni partijski kongres.

Kljub obilici gradiva in sklepov slovenske partijske konference pa vendarle nikjer ni bilo zaslediti analize preteklih kongresov. Strah pred preteklostjo, ki kot Damoklejev meč visi nad glavo slehernega partijskega funkcionarja, je opravil svoje. Strah pred lastnim početjem v preteklosti pa je razviden tudi iz sledečih dveh izjav članov slovenskega partijskega vrha. Stefan Korošec je na seji komisije CK ZK Srbije dejal: »Težko je stopati naprej s kadri, ki gledajo samo nazaj.« France Popit, človek, zaradi katerega so morali spremeniti partijski statut, da bi lahko pred nekaj leti še tretjič zapored postal šef slovenske partije, pa je ob podelitvi letošnjih Kidričevih nagrad poudaril (in to je bilo z velikimi črkami zapisano tudi v naslovu DELO-vega poročila): »Mi pa se vedno bolj oziramo nazaj.«

Makadamski socializem

Ko so komunisti prišli na oblast, je moralo ljudstvo častiti novega boga – socializem na poti v srečni komunizem. Takšen

prevrat je organizirala in vodila skupina političnih entuziastov, ki so želeli uresničiti socialistične ideje. Ta manjšinska skupina mesijanskih voditeljev je sicer svojo tehniko vladanja obogatila z organizirano institucionalno obliko samoupravljanja kot avtoceste v komunizem. Toda ko je ugotovila, da je njena avtocesta zgrajena deloma na močvirnatih, deloma pa na kamnitih tleh in da je zato izpostavljena neugodnim zunanjim vplivom, se je odločila za luknjasto makadamsko pot. Partija se je odpovedala svoji mesijanski vlogi, namesto socializma po svoji podobi pa naj bi zgradila socializem po meri ljudi. In ravno to je najbrž najpomembnejši premik v globalni strategiji socialističnega razvoja, saj je partija priznala tisto, kar bi morali vedeti že prej: niti slovenska niti jugoslovanska partija nima jasnega modela socializma. Novi socializem odrešeniškega tipa naj bi bil socializem s človeškim obrazom ali kot je dejala Sonja Lokar (izvršni sekretar CK ZKS v intervjuju za Komunist), da »ljudje že sami najbolje vedo, kaj je to socializem, naloga partije pa je, da to uresniči.« Seveda pa bi bilo narobe trditi, da partija nikdar ni imela nikakršnega modela ali vizije socializma, vendar pa so v stvarnosti vsi njeni konstrukti padli v vodo. Celotna kriza svetovnega gospodarstva je v sedemdesetih in osemdesetih letih nedvoumno pokazala, da gospodarstva socialističnih držav ne pomenijo prave (uspešne) zgodovinske alternative razreševanju kapitalistične krize.

Če že tonemo, potem potonimo skupaj s partijo!

V vseh svojih kongresnih materialih je partija zapisala, da se mora ločiti od države. Ločitveni postopek je torej v teku, toda do končne ločitve nikakor ne more priti. Pa četudi se partija loči od države, kaj bosta potlej počeli dve ločenki? S kom se bo poročila partija in s kom država?

Stane Dolanc je pred 16-timi leti v Splitu jasno povedal, da je »partija na oblasti, da je povsod tam, kjer se oblast ustvarja. Če ne bi bila ona, bi bil kdo drug.« Milan Kučan pa

je ob 40-letnici Slovenijalesa dejal nekaj povsem drugega: »Mi nismo partija na oblasti.« Ali se je situacija res tako spremenila, da je leta 1972 partija še bila na oblasti, danes pa ne več? Komu naj sedaj verjame-mo?

V istem govoru je Kučan dejal, da se mora ZK odlepiti od gospodarskih odločitev, nekaj minut kasneje pa požrl svoje lastne besede, ko je dejal: »Ne moremo podpreti tekoče gospodarske in razvojne politike, kakršno imamo že dalj časa.« V isti sapi torej, ko Kučan pravi, da se partija ne sme vmešavati v gospodarstvo, pa se hkrati na eni strani že opredeli do gospodarske politike, na drugi pa tvorno sodeluje pri njenem ustvarjanju. Partija se bo (tako je zapisano v konferenčnih sklepih) zavzemala za krepitev tržišča za uveljavitev ekonomskih zakonitosti.

Jože Mencinger, eden najboljših slovenskih ekonomistov, meni, da trg ne priznava niti pridobitev revolucije niti kongresnih sklepov. In kaj potem lahko tukaj išče partija?

Vedeti je pač treba, da ekonomska kriza neposredno ogroža dominacijo, ideološko neoporečnost in suverenost končnega razsodnika – partije. Zato želi ohraniti učinkovitost gospodarskega sistema tako, da ga neprestano reformira in trg prilagaja svoji podobi. Na eni strani nastopa kot naročnik reforme, na drugi pa kot njen zaviralec, ko ekonomske reforme zahtevajo prerazdelitev politične oblasti in ogrožajo njeno oblast. Meje ekonomskega reformiranja so spremembe političnega sistema, ki je vse doslej ostal nespremenljiva zgodovinska konstanta. Nespremenljivost političnega sistema povzroča značilno cikličnost, ki se vrti v začaranem krogu »nespremenljivosti večnega spreminjanja«. Kot moto takšnega početja lahko navedemo naslednje: »Spreminjamo zato, da se ja ne bi kaj spremenilo.« In v tem se skriva tudi temeljna bit vseh dosedanjih partijskih kongresov – skupaj s pravkar končano konferenco slovenske partije.

MARKO POVŠE

HIMNA HIMNI HIMEN

Aprila letos so na kongresu študentov medicine in stomatologije v Prištini na ceremonialni otvoritvi organizatorji namesto jugoslovanske himne »Hej, Slovani« zaigrali »Internacionalo«. Razumljivo, ljudje albanske narodnosti zelo težko čutijo himno »Hej Slovani« kot »svojo«. Vendar, predpis je predpis, morali bi igrati jugoslovansko himno. Beograjski študenti so v protest vstali in zapeli »Hej, Slovani«, pa tudi ostali študentje so jih pri tem podpirali. Ali je od sedaj tudi Internacionala sovražna pesem? Kajti to je očiten primer, kako zmanipulirane mlade generacije doživljajo razmišljanja »preko okvirov nacionalnega«, lastna resničnemu marksizmu, skoraj kot akt sovražnega delovanja.

Maja letos na športnem srečanju študentov medicine in stomatologije (Mediciniade) v Puli so zagrebškim študentom, ki so bili zadolženi za razglase, organizatorji (Beograd) odvzeli gramofonsko ploščo s himno SRH (»Lijepa naša«), kajti dovolj naj bi bilo zaigrati »Hej, Slovani«, drugače bi morali igrati tudi himne vseh republik! Zagrebčani so se s tem predlogom strinjali, vendar niso našli ostalih himen, zato so igrali samo »Hej, Slovani«; protestnega petja »Lijepa naša« ni bilo, čeprav – predpis je predpis: **morali bi zaigrati tudi republiško himno.** – Nezadovoljstvo Zagrebčanov so podprli študenti iz, ugrabite – Prištine, »Hej Slovani je na srečo izvorno poljska melodija, zato ni mogoče nikomur, ki jo intonira v Jugoslaviji, očitati nacionalizma ali šovinizma. Dobro bi bilo, če bi bil še tekst himne v poljskem jeziku, da bi se nesoglasjem (slaveni: sloveni) do konca izognili. Zaviden je ta poljski nacionalni romantizem bodočih beogradskih zdravnikov.

Vendar sploh ni bistveno vprašanje, kako bi morali igrati himno v takšnih priložnostih; pravo vprašanje je, čemu služi igranje himen na takšnih sessionih YU-studentov?

Himna nima »veze« s stroko, za katero se določeni študenti usposabljaajo: ali ne bi bilo bolj logično, da bi ob ceremonialu odipranj kongresa medicincev prebrali **Hipokritovo prisego** v izvorni starogrščini, kot pa da intonirajo himne? Kajti, ne smemo pozabiti, da zdravnik mora biti v prvi vrsti **Človek in Zdravnik**, šele potem pa pripadnik neke države, nacije, veroizpovedi ali politične partije! Himna nima veze z **značajem dogodka**, ob katerem so se študenti zbrali; bolj zdravo bi bilo, če bi vsaka fakulteta (kot amariški College) imela svojo »himno«, namenjeno takšnim športnim manifestacijam, kajti to bi bil odraz resnične samobitnosti študentov in univerz, za kar so se študenti v civiliziranih deželah, med katere se je takrat začuda štela tudi naša, izborili že v šestdesetih! Himna nima veze s podkuhturno matrico, s katere se je regrutirala večina študentov: generacijam, ki so odraščale ob rock'n'rollu, so kot himne bližje določene melodije iz te sredine, ki so v glavnem

v angleščini, kot pa lastna himna! Himna nima veze z univerzo: Vseučilišče/Akademija/Univerza – to je institucija, ki je neodvisna od državnih, nacionalnih, rasnih, spolnih in verskih razdelitev celo v Južni Afriki, pa zakaj torej ne bi bilo tako še na tleh neke evropske dežele – Jugoslavije; študenti sveta imajo svojo himno: »Gaudemus« v latinščini, in če je že potrebna neka himna na nekem kongresu študentov, potem je že zaradi same dignitete kongresa to »Gaudemus«!

Jasno je, da je igranje himen študentom vsiljeno »s strani«, s strani tistih političnih sil, katerih interes je, da bi lahko neke iska-le nove sovražnike in da bi lahko na temelju tega kaj počele, nacionalna razdelitev, ki bi potisnila socialne in razredne; žalostno je, da se tudi one lahko imenujejo za komuniste. Žalostno je, da jim uspe toliko vplivati; žalostno je, da prav tisti, ki o tem največ govorijo, ne vidijo, kam vse to vodi.

Primeri, ki to potrjujejo, so uporaba zrač-

ne puške in aparata za gašenje požara na športnih srečanjih študentov naravoslovno-matematičnih fakultet, pisanje grafitov v cirilici po zidovih zgradb v Puli (Mediciniada), katere so naslednje jutro organi reda ali zbrisali ali prebarvali, ali na primer izjava nekega študenta na letošnji Filozofijadi v Mošćeniški Dragi: »**Albanci so zgradili največ ekološko škodljivih objektov in najbolj onesnažili življenjsko okolje na Kosovem polju, ker je tam tradicionalno največ Srbskega življa . . .**«.

Vendar iščejo specialno vojno med povsem drugačnimi ljudmi in mladino. Potrebno se je vprašati, kdo postavlja vprašanje specialne vojne! Ni redok pojav v kriznih situacijah in v malih deželah, da vladajoče strukture pod krinko skrbi za državo, družbo in narod, delajo izključno v lastno korist in pri tem ne izbirajo sredstev.

MIŠA G.

AMANDMAJI SE NE DOTIKAJO TEMELJNIH ZMOT

Znanost temelji na kritiki, ne na poslušnosti

Kakšen je položaj znanstvenih delavcev v Jugoslaviji, zlasti na področju družboslovnih ved?

Odgovor na to vprašanje ni preprost. Položaj znanstvenih delavcev na področju družboslovnih ved kaže gledati v luči naše politične ureditve, predvsem v luči trenutka, ko je bila vloga partije ta, da skrbi za vse sektorje družbe in da jih regulira ali vsaj nadzoruje. Takšno vlogo ima partija še danes, vendar je bila ta vloga tedaj še bolj poudarjena in uresničevali so jo bolj dogmatsko. Tudi znanost kot zelo važen dejavnik je delovala v interesu partije. Kljub temu, da so poudarjali, naj ta interes načeloma ne izključuje svobode znanstvenega dela in mišljenja, je že sama okoliščina, namreč poudarjanje »partijnosti«, hromila znanost. »Partijnost« je pomenila to, da mora znanost na nek način upravičevati ukrepe partije, njene osnovne poglede in nauke. Zdaj je svoboda mnogo večja, tako da se je – zlasti v zadnjih letih – svoboda raziskovanja znatno razmahnila. Danes je v napoto neka druga okoliščina in njene korenine so prav tako v preteklosti: to je kadrovska politika. Le-ta je bila pod nadzorom partije; ker pa je bila partija močno zainteresirana za družboslovne vede, se je to izražalo v izboru kadrov v družboslovnem področju. Skrbeli so za to, da so bili znanstveni delavci člani partije (v naravoslovnih znanostih tega niso toliko poudarjali) in tako je prišlo do iste usmeritve, o kateri sem prej govoril.

No, še ena stvar je, ki nima zveze s partijo, vsaj neposredne ne, to pa je tole: ko so pri nas uvedli samoupravljanje, se je tudi šolstvo decentraliziralo. Decentralizacija pa je pomenila to, da kadrov ne izbirajo višji forumi, ki bi imeli širši pregled in bi mogli ta izbor objektivno zasledovati, pač pa je izbor prepuščen ožjim centrom, celó profesorjem na fakultetah, zlasti tistim, ki so bili na določenih katedrah najvplivnejši. Prihajalo je do primerov, ko so te kadre izbirali po silno ozkih kriterijih. Skrbeli so za to, da niso izbrali najsposobnejših in najbolj kritičnih, marveč v prvi vrsti takšne, ki ne bodo mogli zasenčiti svojega patrona. Ta pojav razkriva izrazito negativnost naše kadrovske politike ne le v znanosti. Sicer to ni v neposredni zvezi z vašim vprašanjem, vendar pomislite samo na to, kako izbirajo kadre v gospodarstvu, v občinah. Spričo našega komunalnega sistema imajo občinski voditelji zelo široka pooblastila, ki jih pogosto izrabljajo za to, da podijo sposobne kadre, sprejemajo pa povprečneže, ki jih izbirajo po lokalnih, družinskih, prijateljskih in drugih zvezah. To je navzoče tudi v znanosti. Doktorate so podeljevali na skrajno široki podlagi. Zanimivo je, da so v nekaterih republikah in pokrajinah, v katerih so znanstvene ustanove šele ustanavljali, pri-

hajali vanje kadri, ki so z neverjetno lahkoto prišli do svojih doktoratov, čeprav so bili znanstveno šibki. Takšni kadri so zelo pretenzozni, kajpak pa zgolj pretenzije ne morejo dati nobenih rezultatov. Sicer pa je pred nedavnim Skeljcem Malići izjavil zagrebškemu STARTU prav šokantne stvari o izboru kadrov na Kosovu, ki so zelo naglo postali doktorji, profesorji, akademiki...

Nad mišljenjem znanstvenih delavcev pogosto gospodarji politični oportunistem in kompromis.

Idejnopolitične opredelitve so pogojevale marsikatero znanstveno kariero. To je bil razlog več za ubogljivost. Toda ubogljivost je potrebna v vojski; v znanosti je odveč.

Znanost temelji na kritiki in kritičnosti. Že večkrat sem dejal: *religija terja verovanje, znanost terja kritičnost, to pomeni nasprotovanje*. Čimbolj nasprotujemo kaki znanstveni resnici, toliko bolj in toliko globlje jo bo treba proučiti in argumentirati. Vnaprej vsiljena stališča, ki so – čeprav v manjši meri – še vedno navzoča, silijo znanstvenika v poslušnost in destimulirajo njegovo delo.

Mar ni prav ta pogojena znanstvena misel, ubogljivost, »partijnost«, vzrok za vidno zaostajanje družboslovnih ved v vzhodnoevropskih, socialističnih deželah?

Glede na to, kako je bilo svojčas, je pri nas še sijajno. Podrejenost znanosti politiki pa se še danes čuti, denimo v SZ. Ko se je tam ustoličil stalinizem, je izginil – ali pa so ga kar fizično likvidirali – marsikateri znanstvenik in profesor, čigar mišljenje ali znanstveno delo se je, najsi še tako neznanatno, razlikovalo od uradnih nazorov. Ko je Stalin postavil dogmo o državni socialistični lastnini, je vsakdo, ki je kakor koli kritiziral to formulo, nadrsal.

V razpravah o političnih vprašanjih so

politologe, pravne strokovnjake dolga leta odpravili v stran. Njihovih mnenj niso upoštevali niti tedaj, ko so imeli prav – kar je stvarnost kasneje, žal, potrdila. (Drastičen primer je razprava o amandmajih na beograjski pravni fakulteti leta 1971.) Nekateri so doživljali nevšečnosti zavoljo svojih diskusij, politično so jih diskvalificirali, njihova kariera je prišla pod vprašaj. Ali smo to premagali, če se ozremo na odprtost in ostrino zdajšnjih razprav o načrtu dopolnil?

Današnje diskusije ni moč vzporejati s tisto iz leta '71. Zdaj se vse dogaja v demokratski, svobodni obliki. Zdaj je mogoče svoje mnenje svobodno izražati in dejansko slišimo marsikatero naravnost »drzno« mnenje. Ko pravim »drzno«, postavljam besedo med narekovaje, ker znanost ne terja drznosti, temveč previdnosti. Ko pravim »drzno«, gre za primerjavo s tistimi časi, ko se česa takega ni smelo izražati. To je očiten, kvaliteten korak naprej.

V svoji izjavi spričo NINOVE nagrade pravite, da predstavlja ta nagrada za vas grenko zadoščenje. Kaj ste hoteli s tem povedati?

Izbril bom priložnost, da to dezinformacijo popravim. Ko sem dal nekemu časniku izjavo, je – vsaj mislim tako – novinar z najboljšim namenom vse skupaj pripisal Ninovi nagradi. Vendar se izjava ne tiče nagrade, ampak sem jo zapisal v predgovoru svoje knjige »O lastnikih«, izdane l. 1982. Nagrada zame ni bila grenko zadoščenje, da si je bila zadoščenje. V knjigi sem namreč zapisal, da se uresničujejo nekatera predvidevanja, ki sem jih izrazil v razpravi o amandmajih l. '71. To pa mi prinaša grenko zadoščenje; dejansko bi bilo za našo družbo bolje, ko bi se bil tedaj motil jaz in ne amandmaji. Vendar je povsem jasno, da je bila takratna kritika skupine profesorjev docela pravilna.

V razpravah o dopolnilih obstajata dve različni pojmovanja: prvo – ustavna določila so dobra, vendar se v praksi slabo uresničujejo, in drugo – ustavna določila so slaba in jih je treba bistveno spremeniti. V javnosti prevladuje drugo pojmovanje, a žal se pogosto poudarja, da so spremembe, ki jih dopolnila ponujajo, bolj »kozmetične« kot bistvene. Ali ni to dodaten dokaz in prid trditvi, da smo 1974. dobili togo, težko spremenljivo ustavo, nad katero bdi »prikazen« konsenza?

Konsenz je velika nesreča neke države. Odločitve o spremembah ustave morajo biti soglasne, razvitim republikam (mislim predvsem na Slovenijo in Hrvaško) pa ustreza – ali vsaj mislijo, da jim ustreza – če dopolnila ničesar ne spremenijo. Prepričan sem, da bi pravna država na zdravih lastninskih temeljih oz. na zdravi ekonomiji

ustrezala razvitim republikam – pravzaprav bolj njim kot pa nerazvitim. Ne bi bilo pravnih nasprotij, kakršna vidimo danes, v današnji organizaciji države. Odpor proti ustavnim spremembam ima torej na voljo zelo močno orožje – to orožje je konsenz. To je izrazito nedemokratska in škodljiva ustanova. Proti spremembam niso samo razvite republike, ampak tudi močni družbeni sloji, ki so se svojih privilegijev dokopali na podlagi amandmajev. Tudi v pokrajinah, recimo, ki bolj formalno kot praktično pripadata Srbiji (formalno-pravno sta še vedno v sestavi Srbije, to pa tudi nekaj pomeni), ki pa imata državnost kot ostale republike, tudi v obeh pokrajinah imate velik odpor, čeprav bi bilo v njenem interesu, da bi pripadali širši ekonomski in pravni celoti. Imate gospodarske veje z monopolnim položajem, imate nekatere ljudi, ki so zasedli stolčke, ki uživajo raznorazne privilegije in se jim lepo godi. Imate sloj prebivalstva, ki mu inflacija ustreza, itd. Njim vsekakor ni do sprememb, vendar pomenijo danes spremembe nujen pogoj za splošen razvoj družbe. Današnja ustava je polna notranjih protislovij, usodnih napak, ki nas bodo – če jih ne odstranimo – pahnile v še večji zaostanek. Dopolnila se ne tičejo teh temeljnih zablod. Temeljne zablode izraža sintagma odmiranje lastnine in države. Ta je pripeljala do zelo zmotnih pojmovanj. Odmiranje države je privedlo do komunalnega sistema, ki je – zlasti v zaostalih okoljih, v zaostalih občinah – pripeljal do konzervacije zaostalosti.

Slab vodilni sistem – ki pri nas malone ne obstaja, saj se je spremenil v glasovanje, v ljudsko svečanost, kjer ljudstvo zgolj glasuje za vnaprej določene kandidate ali proti njim – je obrnil na glavo tudi sistem odgovornosti »izvoljenih«. Ne ustrezajo ljudstvu, temveč tistim, ki so po

funkciji nad njimi. S tem ni več mogoč učinkovit, demokratičen nadzor oblasti, to pa pelje v nastanek monopolov. Ali se da temu stopiti na prste?

Zgodovina potrjuje, da vodi monopol oblasti praviloma v njeno kvarjenje in izkrivljanje. Če oblasti ni moč kritizirati in omejevati, pride prej ali slej, v večji ali manjši meri do korupcije, do izkrivljenj, do razvrednotenja pravic. Kontrola oblasti mora obstajati in mimo vseh današnjih slabosti ni mogoča boljša kontrola od svobodnih, neposrednih volitev in možnosti, da volilci sami postavijo kandidate. Če ima kdo monopol oblasti, ga bo prej ali slej zlorabil. Takšnim množičnim zlorabam smo priče tudi pri nas. Zato sem za neposredne in tajne volitve z več kandidati.

Slovenci poskušajo nekaj takega.

Slovenci pod kušajo, vendar so proti spreminjanju ustave in zagovarjajo njena temeljna načela. Reči moram, da negativne posledice samoupravnega sistema v Sloveniji niso tako uničujoče, kot, denimo, na Kosovu in v nekaterih nerazvitih občinah. Zato tudi zastopajo mnenje, naj ta sistem ostane v celi Jugoslaviji.

Svojčas ste rekli, da bi veljalo uvesti legalno opozicijo za učinkovitejši nadzor oblasti. Nekateri so vas zato obtoževali, češ da ste pristaš večpartijskega sistema.

Neka vrsta opozicije oz. kritike oblasti mora obstajati, ker brez kritike tistih, ki opravljajo javne funkcije, ni moč postaviti vprašanja o njihovi odgovornosti, od njih ni mogoče terjati politične odgovornosti. Politična odgovornost pomeni njihovo zamenjavo. Drugo vprašanje je, na kakšen način bo ta legalna opozicija delovala. Vsekakor mora biti najboljši zakoniti instrument te kritike svoboda tiska.

V kolikšni meri je samoupravljanje – oziroma način, na kakršnega smo ga razvijali – botrovalo krizi?

Imeli smo obliko samoupravljanja, ki je dala na začetku, v petdesetih letih, resnično dobre rezultate. Prišlo je do decentralizacije, določene družbene in ekonomske sile so dobile svobodo. Kasneje, v šestdesetih letih, je prišlo obdobje liberalizacije. Obdobje, ko so bili recimo filozofi v Beogradu in Zagrebu zelo dejavni in so skušali razviti nove oblike marksistične filozofije, ki so se navezovala na zahodno »antropološko filozofijo«. To je bilo torej obdobje liberalizacije, ki je doseglo vrhunec s študentskimi demonstracijami '68. Vendar je ostal trend liberalizacije žal v glavnem v Srbiji. Vsaj v tistem času se ni razmahnil po drugih republikah; ne spominjam se, da bi imel v Sloveniji kaj odmeva. Prav nasprotno, namesto da bi prišlo do večje svobode kritike v vsej državi, se je na Hrvaškem pojavil maspok in politični sistem se je pričel deformirati. V sami organizaciji države in družbe, kakršno je postavila naša ustava, je morebiti res moč opaziti nekatere ideje maspoka, kolikor poudarja prevlado, samostojnost republik, prednjačenje njihove suverenosti nad suverenostjo federacije in celó odcepitev od federacije.

V ustavi '63 je obstajala načelna možnost formiranja novih pokrajin poleg

dveh že obstoječih. Ustava '74 to možnost izključuje. Kako to tolmačite?

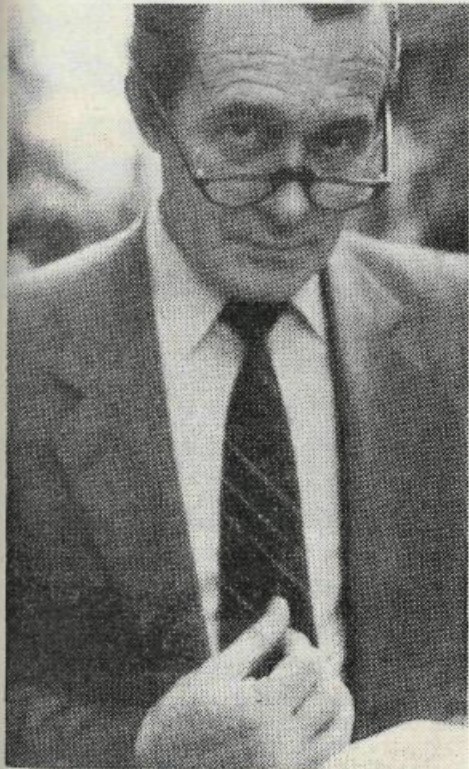
Mnogi menijo, da je to oškodovalo Srbijo; če človek nepristransko pretehta stvari, se takemu sklepu težko izogne.

Hočemo blagovno gospodarstvo, obenem pa vztrajamo pri družbeni lastnini, pojmovani kot nelastnini. Očitno to dvoje ne gre skupaj, dopolnila pa ničesar ne spremenijo, saj zgolj formalno nudijo večjo zaščito družbeni lastnini. V svoji knjigi ste izčrpno in natančno pojasnili to, za naše gospodarstvo in družbo katastrofalno koncepcijo-zablodo. Kaj in kako je treba po vaše spremeniti, da bi končno naredili resnejši korak na poti iz našega nič kaj rožnatega gospodarskega položaja?

Treba je jasno videti, kaj hočemo. V našem sistemu je neka utopična, docela ne-realna koncepcija, ki se je v zakonodaji ni dalo izpeljati: to je koncepcija o družbeni lastnini kot nikogaršnji lastnini, nelastnini. Skušamo jo uresničevati skozi blagovno gospodarstvo – to pa je osnovno protislovje. Nelastninska koncepcija je temeljni postulat marksizma, ki ga predvideva Marx za bodočo »neodtujeno« komunistično družbo – mi pa ga hočemo udejaniti že zdaj v razmeroma majhni Jugoslaviji, ki je polna neskladij, tako nacionalnih kot socialnih in mnogih drugih.

Blagovna ekonomija je po Marxu izraz odtujenosti, vendar je ne glede na teoretično opredelitev blagovne ekonomije jasno, da je naša blagovna ekonomija nepopolna in nekoherentna.

Nekoherentna je zato, ker daje podjetju možnost, da prav tako kot zasebnik, na podlagi t.i. pravice uporabe in razpolaganja, proizvaja, kar hoče (kot zasebnik), izdelke lahko plasira, kamor hoče; pri nas obstaja tržišče in če podjetje na tržišču

zasluži, si lasti »dohodek«. Vendar v našem sistemu ni avtomatske premoženjske odgovornosti, kakršno poznamo v pravem klasičnem blagovnem gospodarstvu. Če blagovni proizvajalec oz. zasebni lastnik izgubi, tedaj izgubi svoje. Pri nas pa se izguba pripiše družbi in družba krije izgube.

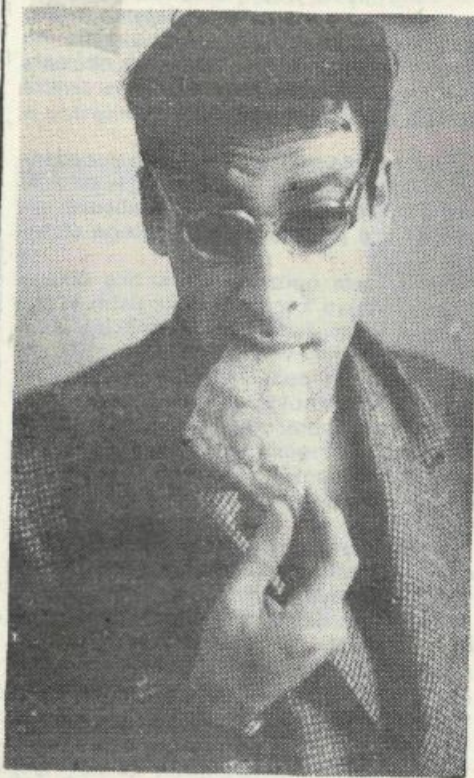
Tako smo ustvarili povsem nekoherentno blagovno ekonomijo, ker smo ji odrezali prav tisto protiutež, tisto prvino avtomatske premoženjske odgovornosti, ki zasebnika – blagovnega proizvajalca sili v previdnost, gospodarnost, delovno disciplino, v čuvanje proizvodnih sredstev itd. Ker proizvajalec pri nas ne izgublja svojega, ni zainteresiran za varčnost. To dokazujejo čezmarna reprezentanca, povsem nerazumna službena potovanja, odvečne in nepremišljene naložbe, pomanjkanje delovne discipline, nevzdrževanje proizvodnih sredstev, slednjič pa tudi gospodarski kriminal, ki na vsem tem sloni. Zelo poučen je primer, ki ga pogosto navajajo: predstavnik podjetja kupi pri nas, še rajši pa v tujini, zastarelo licenco, zastarel stroj ali slabo blago, slabo surovino, zato ker od tujega partnerja dobi delež. Razumljivo je, da ima več osebnih koristi, če sprejme ta delež, kot pa, če podjetje dobro posluje – saj podjetje ni njegovo.

Blagovni sistem je pri nas nekonzistenten tudi zato, ker ni gibalne sile blagovnega gospodarstva – to pa je konkurenca. Konkurenco pri nas hromi osem gospodarskih območij, osem samostojnih nacionalnih ekonomij na sorazmerno ozkem skupnem tržišču, kot je Jugoslavija. Razvite republike črpajo celo vrsto ekstra profitov iz nerazvitih, enako tudi razvite veje gospodarstva iz nerazvitih. Konkurenco hromi tudi sam komunalni sistem.

Potem imamo nekatere funkcionarje, ki so dejansko subjekti pravno nedefinirane

družbene lastnine, nato imamo razne SIS (ki so sicer pravno regulirane, a ne dokončno) in ti lahko stalno zajemajo iz podjetij, mnogo več, kot bi lahko zajemali v dograjenem in konsekventnem pravem sistemu, ki bi ustrezal pravemu blagovnemu gospodarstvu.

Če hočemo blagovno ekonomijo, mora slednja temeljiti na ustrezni lastnini – to pa je v bistvu zasebna lastnina; pravim »v bistvu«, ker današnja zasebna lastnina pač ni to, kar je bila v Marxovih časih. Samo ta bo lahko motivirala boljšo gospodarsko dejavnost. Blago in zasebna lastnina nista nič drugega kot izraz zasebnega interesa na ekonomski ravni in to je najboljša motivacija za preudarno poslovanje. Razume se, da bo obstajala tudi družbena lastnina, saj v nekaterih gospodarskih vejah mora obstajati: v velikih gospodarskih sistemih, železnicah, pošti, telekomunikacijah, energetskih virih

– a to mora biti prava družbena lastnina, na celotnem državnem ozemlju, urejena na sodobni znanstveni podlagi, ne pa to, kar imamo danes. Posebno je treba pospeševati tiste oblike blagovnega gospodarstva, v katerih je navzoč delniški kapital, v katerih lahko zasebniki z delnicami vlagajo svoje prihranke neposredno v podjetja. Spodbude je potreben tudi zadržni sektor, ki prav tako temelji na zasebni lastnini: čeprav zadržar ne vlaga celotnega imetja, ampak samo en del, je vseeno bolj motiviran, kot če bi proizvodna sredstva brezplačno dobil od družbe (kakor se dogaja v našem gospodarstvu v podjetjih).

Ali verjamete, da je integracija evropskih držav uresničljiva na tak način, kakor se zdaj govori?

Tudi, če ne bi verjel, bi moral priznati, da je ta možnost danes čisto realna in da – v čisto realnih oblikah – daje zelo vidne re-

zultate. Ta vrsta organizacije postavlja klasično organizacijo države v nov položaj: **klasična država je zastarela – mi pa forsiramo krepitev državnosti republik.** Prišlo bo do novih oblik družbenega organiziranja, morda do novih oblik države ali kake podobne strukture; tega ne moremo predvideti, vsekakor pa gre za razvoj v to smer.

Integracija je nujna posledica sodobnega tehnološkega razvoja. Možnost vse bolj množične proizvodnje, potreba po množični potrošnji, po množičnih telekomunikacijah itd. terjajo široke ekonomske prostore, širina ekonomske integracije pa prinaša s seboj tudi kulturno, politično in druge oblike integracije v ostalih sferah družbenega življenja.

Ali lahko Jugoslavija takšna, kakršna je, na kakršen koli način najde svoj prostor v takšni Evropi – zlasti, če ne pride čimprej do sprememb v njenem ekonomskem in političnem sistemu, ki sta sedaj tako protislovna?

Če bomo nadaljevali s takšno razdrobljenostjo, bodo posledice neugodne tudi za tiste republike, ki danes vztrajajo pri razdrobljenosti oz. pri ustavi '74. Treba je ustvariti sodobno gospodarstvo, o katerem sem govoril, prvi pogoj za to pa je sodobna pravna država; to bi tudi razvitim republikam ustrezalo bolj kot pa zdajšnji sistem, ki

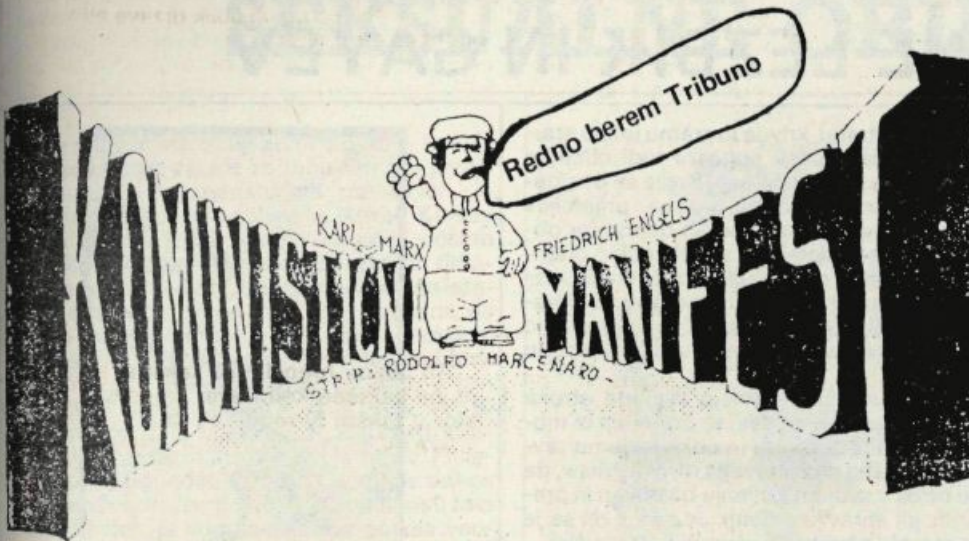
s seboj prinaša stalno zaostajanje, stalna trenja, nesporazume in druge negativne družbene posledice. **Če ostanemo v tem sistemu, se bomo vrili v 19. stoletje.**

ŽIKA RANKOVIĆ
prevedel A. ŠUŠULIĆ

tribuna

št. 48270 / cena 200 din / št. 4

TRIBUNA
študentski list

PONOVRNO V PRODAJI !
Tribunin KOMUNISTIČNI MANIFEST V STRIPU !

Karl Marx ---- Friederich Engels---- Rodolfo Marcenaro

samo 1.000.-

57 **nova** 6162 **nova**

Pozabil sem kupiti/izgubil sem lanskoletno TRIBUNO številka 4 z izbranimi teksti iz NOVE REVIJE, zato naročam taisto številko TRIBUNE. Ušivih 900.- dinarjev za 88 strani napetega in poučnega branja bom plačal poštarju.

Ime mi je

Stanujem pa

(naš naslov : TRIBUNA, Kersnikova 4, 61000 LJUBLJANA)

Podpisani,
stanujoč,
naročam izvodov posebne izdaje TRIBUNE. (knjiga
Vojislava Koštunice in Koste Čavoškega Stranački pluralizam
i monizam)

Posebna izdaja stane 4000 din, naročniki TRIBUNE imajo 25%
popusta.

Plačljivo po povzetju.

Naročilnice pošljite na naslov: TRIBUNA

Kersnikova 4
61000 Ljubljana

TRUBUNA izdaja

Draga brale, spoštovani bralci!
Ker je pošta vse dražja, naše publikacije pa hudičevo
poceni, vam bomo morali v bodoče pri prodaji po
povzetju zaračunavati tudi poštnino.

SLAV KOŠTUNICE
AUGUSTA ČAVOŠKA

ZAM

**ANAKČKI P
ILI MON**

DRUŠTVENI POKRETI I I
V JUGOSLAVIJI

Helena M. Carlson, dr. fil. NEKAJ INFORMACIJ ZA STARŠE IN DRUŽINE LEZBIK IN GAYEV

Večina homoseksualcev je odrasla v heteroseksualnih družinah. Skozi družino, versko prepričanje in šole so izkusili podobno socializacijo kot heteroseksualci. Negativna stališča do homoseksualnosti so prav tako del njihove socializacije. Nekateri homoseksualci so živeli v družinah, v katerih se ni govorilo o spolnosti, homoseksualnost pa je veljala za temo, ki se ne omenja v olikani družbi. Večina homoseksualcev je ravno tako kot heteroseksualci spoznala, da ljudje vidijo homoseksualnost kot greh, bolezen ali zločin. Tudi v liberalnejših družinah strah pred homoseksualnostjo lahko iztirijo starše, kadar odkrijejo, da ima njihov sin ali njihova hčerka homoseksualno nagnjenje.

Vsi starši ne reagirajo negativno ob ta-

kem odkritju, vendar pa so večini skupni občutki krivde, sramu in strahu. Matere in očetje mislijo, da jim je spodletelo v vlogi dobrih staršev. Nekateri starši si zatiskajo oči pred dejstvom, da bi njihov ljubljeni otrok lahko bil homoseksualen in odklanjajo razgovore na to temo. Tako zanimanje in samoobtoževanje lahko poruši komunikacijo v družini: nekoč tako ljubljeni otroci postanejo tujci v družini. Topla družinska intimnost se pogosto razblini.

Konflikt lahko nastane med verskim prepričanjem staršem na eni strani in ljubeznijo do njihovega otroka na drugi strani, še posebno, če so starši člani verske skupnosti, ki strogo prepoveduje homoseksualnost. Starši lahko rešijo ta konflikt tako, da se odrečejo svojemu homoseksualnemu otroku.

Ko starši odkrijejo homoseksualno nagnjenje otroka, ga pogosto pošljejo na terapijo, da bi ga »ozdravili« te »bolezni«. Terapija lahko reši mnoge težave emocionalne narave, vendar je skoraj brez učinka v spreminjanju seksualne orientacije. Še več kot to. Kadar starši otroka pošljejo k terapevtu, mu posredno sporočijo, da ga ne zmorejo sprejeti takega, kakršen je.

Razen strahu, krivde in sramu imajo starši homoseksualcev pogosto tudi občutke nemoči, besa in depresije. Bojijo se posmehovanja drugih članov družine, prijateljev ali sosedov. Še posebno jih depimirajo občutki, da so odgovorni za seksualno orientacijo svojega otroka. Take občutke še razpihujejo razne neznanstvene pisarije o homoseksualnosti, ki napačno pripisujejo otrokovo seksualno orientacijo ravnanju staršev.

Četudi starši sprejmejo svojega otroka kot lezbijko ali kot gayja, se bojijo, da bi morali biti priča krutemu in odklonilnemu ravnanju družbe do njihovega otroka. Misel, da bo otrok v svojem življenju osamljen in preziran, jih spravlja v obup. Jezni so, da se je to moralo zgoditi ravno v njihovi družini.

Velik del anksioznosti staršev je zasnovan na zastarelih in napačnih pojmovanjih. Raziskave so večinoma ugotovile, da starši niso odgovorni za seksualno orientacijo svojih otrok. Lezbijke in gayi se kot posamezniki v ničemer ne razlikujejo od heteroseksualcev, razen po nagnjenju, ki ga čutijo do istega spola. Po novih raziskavah o homoseksualnosti je Ameriško združenje psihologov leta 1975 glasovalo proti diskriminaciji homoseksualcev. Obenem je podprlo Ameriško združenje psihiatrov v njihovem prizadevanju za odstranitev homoseksualnosti s seznama mentalnih motenj. Tudi mnoge verske skupine so začele zastopati bolj sprejemljivo stališče do homoseksualnosti. Državne in lokalne skupnosti pa so začele lezbijkam in gayem zagotavljati zaščito v zakonodaji državljskih pravic. Vse te spremembe kažejo na večjo družbeno sprejemljivost lezbijk in gayev. Večina novejših literature kaže pozitivne spremembe v odnosu do homoseksualnosti. V bibliografijah se pojavljajo teksti, ki naj bi družinam omogočili natančnejšo predstavo o homoseksualnosti in obenem razbili mite in negativne stereotipe.

V težkem obdobju, ki sledi soočenju staršev z otrokovo homoseksualnostjo, je lah-

ko srečanje z drugimi starši homoseksualnih otrok pozitivna izkušnja. Tako lahko vidijo, kako so drugi starši ravnali ob tem spoznanju in dobijo bolj jasno predstavo o tem, kaj jih čaka v prihodnosti. Starši in prijatelji lezbijk in gayev (Parents and Friends of Lesbians and Gays ali Parents FLAG) in Nacionalna federacija staršev in prijateljev gayev sta organizaciji, ki nudita izobraževalna sredstva in podporo staršem, kadar se morajo spoprijeti s spoznanjem o homoseksualnem nagnjenju otroka. Organizaciji pomagata družinam lezbijk in gayev do umevanja in sprejemanja svojih otrok. Medsebojno spoznavanje izkušenj tistih, ki so šli skozi ta, včasih zelo težak proces, starše opogumi in jim pomaga v odkrivanju drugim članom družine, prijateljem in sosedom. Te organizacije razglašajo razumevanje v družbi, ki naj bi ga dosegli z izobraževanjem.

Družine homoseksualcev pogosto mislijo, da morajo skrivati otrokovo homoseksualnost pred svojimi prijatelji, sosedi, sorodniki in bližnjimi znanci. Tako se mnogi starši zaprejo vase. Skrivanje jih ponavadi pripelje do iste bolečine, ki so jo čutili njihovi otroci, ko so še skrivali svoje homoseksualno nagnjenje. Sprejemanje in povezanost v družini sta zelo pomembna dejavnika za vsako čuteče človeško bitje.

Čeprav starši svojega homoseksualnega otroka v začetku odklonijo, kasneje ljubezen do otroka ponavadi premaga negativne občutke. Srečanja z drugimi starši lezbijk in gayev, z gay afirmativnimi terapevti in pridobivanje informacij iz knjig so pogosto zelo pomembne aktivnosti, ki vodijo k ljubezni in sprejemanju. Ko je doseženo razumevanje in sprejemanje, večina družin poroča o čustveno obogatenih odnosih. Ko se podrejo skrite ovire, družine lahko zaživijo v večji odkritosti in svobodi kot pa družine heteroseksualnih otrok.

Prevedla Suzana
Lezbiška sekcija

Michel D. Storms: RAZVOJ SEKSUALNE ORIENTACIJE

Pred več kot tridesetimi leti, ko je homoseksualnost veljala za tabu temo v javnih razpravah in znanstvenih raziskavah, je znan raziskovalec spolnosti Alfred Kinsey ugotovil, da je 50 % vseh odraslih moških in 28 % odraslih žensk v Združenih državah Amerike občutilo privlačnost do istega spola. Ne samo to. Kinsey je ocenil, da ima približno eden med tremi odraslimi moškimi in ena med osmimi odraslimi ženskami vsaj eno seksualno izkušnjo s pripadniki istega spola (A. C. Kinsey, W. B. Pomeroy, C. E. Martin, P. H. Gebbard: »Sexual behavior in the human female«. Philadelphia: Saunder, 1953.). Čeprav je odnos ameriške družbe do homoseksualnosti zelo odklonilen, je homoseksualna praksa vendarle zelo pogosta. Ta paradoksalna situacija je vzbužila veliko zanimanja za razvoj homoseksualnosti tako med znanstveniki kot med laiki.

Vendar je teoretiziranje prineslo le malo konkretnih rezultatov. Kljub 50-letnemu raziskovanju homoseksualnosti znanstveniki še zmeraj vedo zelo malo o privlačnosti do istega spola. Nobena teorija o vzrokih homoseksualnosti ni bila podprta s konkretno raziskavo. Izvori homoseksualnosti ostajajo skrivnost.

Čeprav nobena teorija v praksi ni bila potrjena, imajo mnogi ljudje to za točno, saj ustrezajo razširjenim stereotipom o homoseksualcih.

Navajamo seznam razlag o vzrokih homoseksualnosti. Te pogoste razlaga so v resnici samo miti.

– *Vzrok homoseksualnosti so težave, ki jih imajo otroci v odnosu s svojimi starši: dominantna mati ali hladen in odtujen oče. Nedavne študije o odnosu homoseksualnih oseb s starši niso našle niti enega starševskega faktorja, ki bi lahko pojasnil razvoj homoseksualnosti. Tako kot heteroseksualci imajo tudi homoseksualci dobre in slabe odnose s svojimi starši: nekateri imajo tople starše, drugi hladne in odtujene; nekateri se bolje razumejo z materjo, drugi z očetom. Ni bistvenega vzorca odnosov med otroci in starši, ki bi lahko napovedal eventualno seksualno orientacijo otroka.*

– *Vzrok homoseksualnosti je v strahu ali v sovraštvu do predstavnikov drugega spola. Ta močno razširjen mit pravi, da ljudje postanejo homoseksualni zato, ker se ne ujamejo s pripadniki drugega spola. Homoseksualci se bojijo pripadnikov drugega spola ali pa jih preprosto ne marajo. Tudi te teorije raziskava ni potrdila. Ravno nasprotno. Veliko lezbijk in gayev se odlično razume s prijatelji drugega spola. Nekateri homoseksualci čutijo prijetno seksualno privlačnost do drugega spola, čeprav imajo drugače močno seksualno nagnjenje do istega spola. Raziskovalci so ugotovili tesno prijateljsko zvezo med homoseksualci in njihovimi heteroseksualnimi prijatelji drugega spola. Na primer: prijateljstvo med homoseksualnim moškim in heteroseksualno žensko. Vzrok tega tesnega pri-*

jateljstva je verjetno v manjši seksualni privlačnosti med takima posameznikoma.

– *Vzrok homoseksualnosti pri ženskah je v njihovi poudarjeni moškosti in vzrok homoseksualnosti pri moških je v njihovi poudarjeni ženskosti. Ta mit je tesno povezan z razširjenim stereotipom o pomehkuženih gayih in možačastih lezbijkah. Tudi tokrat je raziskava ovrgla teorijo in ravno tako ta stereotip. Stopnja moškosti ali ženstvenosti varira tako med heteroseksualnimi kot med homoseksualnimi moškimi in ženskami. Homoseksualni moški nimajo bistveno manj moških lastnosti od heteroseksualnih moških in homoseksualne ženske nimajo bistveno manj ženstvenih lastnosti od heteroseksualnih žensk. Ker se močno razširjeni stereotip o ženstvenih gayih in možačastih lezbijkah pogosto prikazuje v javnih medijih, večina ljudi verjame, da je to resnična podoba homoseksualnih ljudi, čeprav je raziskava potrdila nasprotno.*

– *Vzrok homoseksualnosti je v porušeni kemičnem ravnotežju hormonov. Ta mit je biološka verzija zgoraj opisane teorije. Biološki faktorji povzročajo, da so gayi premalo moški ali preveč ženstveni in da so lezbijke premalo ženstvene ali preveč moške. Tudi to teorijo je raziskava ovrgla. Niso našli bistvenih bioloških ali kemičnih razlik med homoseksualci in heteroseksualci, ki bi lahko vplivale na razvoj seksualne orientacije.*

Večina raziskav s področja seksualne orientacije je odkrila le tiste faktorje, ki niso vzrok homoseksualnosti. Ali so raziskovalci odkrili kakšne indikatorje, ki bi lahko pojasnili razvoj homoseksualnosti? Prva ugotovitev je, da imajo homoseksualci veliko več

in močnejše seksualne fantazije o pripadnikih istega spola. To morda zveni trivialno, vendar je to zelo subtilna in pomembna ugotovitev. Veliko ljudi izkusi homoseksualno obnašanje ali celo doživi homoseksualne izkušnje v posebnih okoliščinah, kot so na primer spolno segregirane šolske ustanove. **Nagnjenje** do homoseksualnosti pa razvijejo samo tisti ljudke, ki imajo **močne seksualne fantazije** o pripadnikih istega spola. Nekateri raziskovalci celo trdijo, da so seksualne fantazije in nagnjenje do istega spola bolj zanesljivi indikatorji seksualne orientacije kot pa dejansko homoseksualno obnašanje.

Druga bistvena ugotovitev se navezuje na prvo: odrasli homoseksualci se spominjajo svojih seksualnih fantazij, ki so jih imeli o pripadnikih istega spola v otroštvu in v zgodnji adolescenci. To nas navaja na misel, da je psihološki razvoj seksualne orientacije bistveno izpopolnjen že v puberteti. Med adolescenco se posameznik odloči, kako bo reagiral na svoje seksualne fantazije in občutke, ne glede na nagnjenje.

Res je tudi, da nekateri posamezniki lahko spoznajo ali celo spremenijo svoje seksualno nagnjenje tudi kasneje v življenju. Vendar pa je pri večini ljudi relativno nagnjenje k homoseksualnosti ali heteroseksualnosti verjetno zasnovano že v adolescenci.

Znanstveniki vedo veliko več o tem, kaj ne povzroča homoseksualnosti kot pa o njenih vzrokih. V nasprotju s preteklimi teorijami in razširjenimi miti sedaj vemo, da vzroki homoseksualnosti niso v slabih odnosih s starši, v strahu, sovraštvu ali neujemanju s pripadniki drugega spola, v porušeni kemičnem ravnotežju hormonov ali v ženstvenosti pri moških oziroma v moškosti pri ženskah.

Nepoznavanje razvoja homoseksualnosti nas navaja na misel, da se seksualna orientacija razvije kot osnovno psihoseksualno nagnjenje do istega spola, ki se pogosto izraža v seksualnih fantazijah posameznika. Seksualno nagnjenje se pri večini ljudi v največji meri razvije že v obdobju od zgodnje do srednje adolescence.

Nekateri znanstveniki trdijo, da je vzrok nepoznavanja razvoja homoseksualnosti v nepoznavanju razvoja heteroseksualne orientacije. Z drugimi besedami: homoseksualnost in heteroseksualnost sta dve plati iste medalje – razvoja posameznikovega seksualnega obnašanja, nagnjenja in okusa. Z ozirom na to strokovnjaki ne bodo napredovali v razumevanju homoseksualnosti, vse dokler si ne bodo zastavili širšega vprašanja: Kako oseba razvije svoje seksualno nagnjenje do katere koli osebe ne glede na spol?

University of Kansas

1983

Prevedla SUZANA
Lezbiška sekcija

DEMOKRACIJA DA, PEDRI NE

Tako bi se najbrž glasila formula predstavnikov naše oblasti, če bi si kdo upal javno izreči besedo peder oziroma homoseksualec – o lezbijkah se običajno še govori ne.

Zgornja formula je parafraza dobro znane totalitarne smicalice: »Demokracija da, razkroj nek«, ki je v različnih inačicah stalno navzoča in ki predpostavlja, da ima demokracija (to je dobra volja oblasti) neko mejo, onkraj katere je razkroj, čemur se danes reče zloraba demokracije. Kot da bi bila demokracija na metre ali elastika, ki jo lahko samovoljno (kdo?) raztegujemo in krčimo. – Demokracija je, ali pa je ni, in demokracija v ožjem pomenu pomeni neposredne, tajne in svobodne volitve. Morda bi veljalo razmisliti, če državljeni SFRJ sploh imamo volilno pravico.

Priznavanje temeljnih človekovih pravic naj bi bilo samoumevno, ker pa to ni tako, ker se moramo pri nas za temeljne človekove pravice še boriti, bomo pojme demokracije uporabljali v širšem smislu svobčin in pravic. In če hočemo živeti v demokratični družbi, bo treba pristati tudi na tako »svinjarijo«, kot so pedri in lezbače.

»Demokracija«, ki bo dovoljevala, da kritiziramo politike, nimamo po možno-

sti, da bi jih odpoklicali niti da bi jim po izteku mandata z volilnimi glasovi izkazali zaupanje ali nezaupanje, ki bo voščila božič in hkrati zatirala cele skupine in manjšine, ni kaj prida vredna.

Sicer pa za demokracijo nihče ne trdi, da je lepa duša, nasprotno pa vsi totalitarizmi sebe predstavljajo kot lepo dušo, kot neskončno dobro, ki zlasti ve, kaj je dobro za druge ljudi.

II

Za naslovno smicalico bi lahko našli celo teoretsko utemeljitev. V diskurzu gospodarja nek označevalec (S₁) zastopa subjekt za drugi označevalec oziroma za vse ostale označevalce. Operacija označevalnega zastopanja se nikoli ne izide do kraja, v nji se zmerom proizvede neki neugodni presežek, izmeček, ostanek (a), in ostali trije diskurzi so zgolj trije načini, kako razčistiti s tem neugodnim presežkom.

Najpriročajnejši falični označevalec, označevalec brez smisla, ki podeli smisel vsem ostalim, je označevalec pedra. Homoseksualni užitek (užitek, ki ga ne bi bilo treba) kot objekt-razlog želje, ki poganja še ostale tri diskurze. Seveda gre za homoseksual-

nost in lezbijstvo kot usmerjenost na nadomestne objekte in na nadomestni užitek (iz nemožnosti napraviti prednost, iz stiske krepost), kajti le gospodar (subjekt, ki se zanj predpostavlja, da je peder) je tisti, ki ve, kaj je pravi užitek – ki more drugim zapovedati: Dovolj uživanja!

Je neka temeljna izključitev, ki je lastna simbolnemu kot takemu, ki je druga, hrbtna stran njegovega vznika. Čim vznikne red označevalcev, je neki označevalec ne le potlačen, marveč radikalno izključen – označevalec spolnega razmerja oziroma pedra. V lacanistični izpeljavi peder (subjekt, ki se zanj predpostavlja, da uživa) nastopi kot presežek kot tisti izmeček simbolnega, ki konstituira samo simbolno. Vendar tu deluje travnično za sam lacanizem Lacanova enačba iz pete faze: »Kastriran peder je cela Ženska.«

Kljub zelo pronicljivim družbenim analizam lacanizma bi se veljalo vprašati, če je lacanizem primeren kot politična teorija in nacionalna terapija.

Zdi se, da demokracije ni za pedre – kajti pedri so za Rešitelje.

Sekcija MAGNUS
lezbiska sekcija

Michel Carrousel: SPERMA IN KRI

V krščanski civilizaciji je homoseksualnost nekaj, kar je potrebno premestiti, potlačiti, nekateri gorečnejši visokih sfer pa operirajo tudi s sublimacijo.¹ Tako je ta civilizacija homoseksualnost izločila v margino – in v Oblast. Homoseksualci so marginalci, perverznejši, kakor jih po mehaniznem avtomatizmu označuje psihoanaliza, ki pojem perversnosti nemalokrat uporablja kot sinonim za kategorijo homoseksualnosti. Na drugi strani pa je psihoanaliza pokazala, da je mesto Oblasti privilegirano mesto perversne obscenosti (totalitarizem ima tu častno mesto). Oblast je torej Homoseksualna.²

In zakaj margina ogroža Oblast? Oblast ve za margino, saj ima v posesti panoptikum³, in iz nje črpa objekt želje,⁴ ki jo poganja v volji do moči, margina pa ne ve za (homoseksualno) Oblast. In margina ne sme priti do samozavedanja, da se njeno mesto izmečka urejene družbe prekriva z najvišjim mestom družbene stratifikacije. Če bi se margina osvobodila svojega statusa presežka, bi ogrozila presežno uživanje, konstitutivno za Oblast.⁵

Sperma in kri⁶ je sintagma, ki označuje homoseksualce in znak za AIDS, ki bo obrzdal margino, jo spravil nazaj v okvir izmečka ter konzerviral družbeni univerzum (Oblast). Aids deluje na način klevete, ki se širi kot neslišno tkanje duha (Hegel).⁷ Četudi je kleveta neresnična, je ni moč izbrisati. In Oblasti o aidsu ni treba govoriti – kajti lahko bi povedala kaj preveč.

Ali je možna oblast, ki ne bi bila perversna? Čeprav zveni vprašanje utopično, pa se zdi realen odgovor, da bi bila manj perversna oblast, ki bi imela v svoji strukturi vgrajene mehanizme, ki bi omejevali njeno moč.

Opombe:

1) Na žalost se v tej civilizaciji homoseksualnost vse prevečkrat »sublimira v najrazličnejše genocidne projekte nad »nesublimiranimi« homoseksualci.

2) V diskurzu homoseksualnosti je treba upoštevati distinkcijo perversne homoseksualnosti in homoseksualnosti kot identitete Jaza, ki v dobršni meri ustreza kontrarnosti Oblast – margina.

3) Ponoptikum Benthamovega tipa, popolnega fizičnega nadzorovanja zapornikov, je z razvojem družboslovnih in humanističnih znanosti prestopil mejo zunaj – znotraj. Podanike se motivira psihološko. »Stališče vednosti implicira stališče Oblasti in resnica je izvorna Oblasti, ne svobodi.«

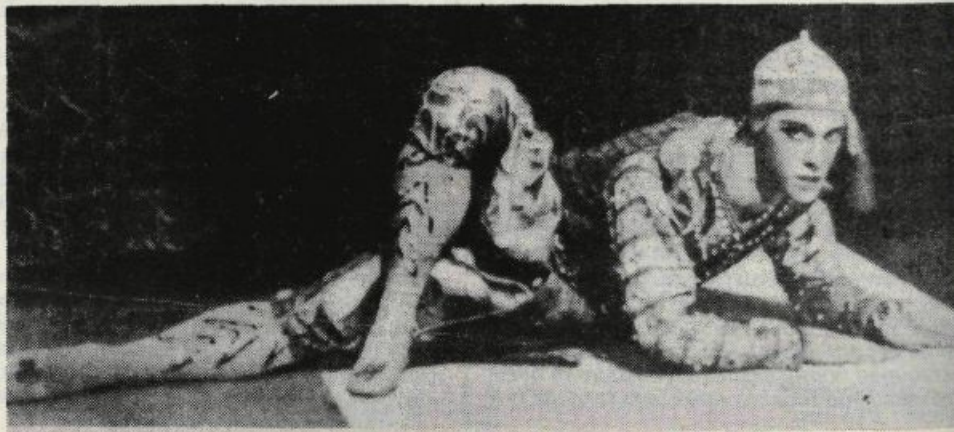
4) Ženska neenakopravnost se začne že na margini.

5) Sama konstatacija, da je cesar nag, še ne bi ogrozila dvorne Oblasti, ki razpolaga s (pretežnim) užitek, saj lahko poseže po represiji, prikradla bi jo le za del obscenega uživanja, kar pa bi že pomenilo vstop razlike v psihotično tvorbo.

6) Margina pretaka svojo kri, Oblast pa kri drugih.

7) Aids predstavlja svojevrstno kulminacijo razsvetljenstva – kulminacijo (zdravega) razuma in utilitarizma na Oblasti.

Prevod SEKCIJA MAGNUS

RADI imamo KALNOST

S partijo proti partiji

Nobenega dvoma ni, da je naša partija edinstvena in da zleze človeku globoko pod kožo. Ravno zaradi te svoje pronicljivosti in sposobnosti zajeti vsakega posameznika, zajeti družbo kot celoto, ni mogoče niti pomisliti, da bi uvedli še kakšno partijo ali stranko. Lahko pa se uvede kar sama, brez uradnega žegna.

Ravno to počne Radikalna partija, partija, ki ne pristaja na nobeno ideologijo, partija, ki hoče imeti v svojih vrstah različne ljudi z različnimi pogledi in interesi, partija, ki s svojo aktivnostjo ne predstavlja partije v klasičnem pomenu besede.

Pogovarjali smo se z Ann van Dyck, aktivistko Radikalne partije v Antwerpnu (Belgija) in s Sandrom Ottonijem, federalnim tajnikom iste partije v Italiji. Vsak od njiju pripada svoji partiji, a vendar eni sami. Ann van Dyck se ukvarja z nastankom nenacionalne partije v severnem delu Belgije. V Radikalno partijo se je vpisala novembra lani, predvsem zato, ker so se

RADIKALCI IN ZDRUŽENE DRŽAVE EVROPE

Kateri dejavniki silijo v uresničitev zamisli o ZDE?

– carine, premajhna in zaprta tržišča, neuskkljeni standardi in norme, podvojene naložbe in raziskovalni programi: vse to stane zdajšnjo Evropo kakih dvesto do tristo tisoč milijard dinarjev (ko boste to brali, bo številka že bližja tristo kot dvesto)

– ni mogoče uresničiti kakovostne obrambne politike, če imamo dvanajst vojaških proračunov, dvanajst vojaško-industrijskih aparatov, dvanajst zunanjih politik

– nemogoče je rešiti problem nezaposlenosti, če imamo dvanajst proračunov za raziskave in industrijo, ki se križajo in prekrivajo in tako onemogočajo Evropi, da bi bila na mednarodnem trgu konkurenčna Japonski in ZDA

– nemogoče je opredeliti energetska in ekološka politika v okviru posameznih držav, ker so energetska in ekološka pojavi takšni, da se ne ravna po mejah

– z ustanovitvijo ZDE bi se odprlo skoraj dva milijona novih delovnih mest

– kapital vedri in oblači med Rimom, Parizom in Bruxellesom, evropski parlament pa je prešibek, da bi te tokove kakorkoli uravnaval. Profiti odločajo že danes o usodi naših otrok in vnukov: bodočnost je odvisna od odločitev peščice izbrancev.

Kateri dejavniki so proti?

– velike multinacionalne družbe, ki po eni strani hrepenijo po liberalizaciji evropskega tržišča, po drugi strani pa se bojijo močnih političnih institucij v ZDE, ki bi bile dejansko sposobne nadzirati ekonomijo in po potrebi posegati vanjo. To bi lahko zamajalo monopole.

– politični centri moči, ki se bojijo izgubiti kontrolne instrumente, ki jih imajo nacionalne partije trenutno trdno v rokah

– del jugoslovanskega javnega mnenja, ki tudi za Jugoslavijo meni, da smo »narazen močnejši«, kaj šele za Evropo

– cariniki in tihotapci, ker bi oboji ostali brez dela.

ji zazdeli »zeleni«, za katere je na volitvah glasovala, preozki, saj ne govorijo o človeških pravicah.

Sandro Ottoni pa kot tajnik skrbi za več stvari, trenutno pa se ukvarja z Jugoslavijo in s predlogom, ki nam ga ponujajo enako kot tudi Evropski gospodarski skupnosti. V Radikalno partijo je vstopil leta 1984, ko je bil v zaporu zaradi ugovora vesti. Da bi si priboril pravico do služenja civilnega roka, je preživel v zaporu šest mesecev in v njegovi nameri ga je podprla Radikalna partija. Po nekaj letih aktivizma znotraj partije v Firenzah ima zdaj odgovoren položaj v tajništvu.

Tribuna: V čem so razlike in podobnosti med delovanjem vajinih dveh partij?

Otoni: V Italiji obstaja Radikalna partija že več kot trideset let. Že po imenu je bila vedno nenacionalna partija. Zato se imenuje Radikalna partija in ne Radikalna partija Italije. Že od samih začetkov smo imeli po različnih državah sveta svoje člane. Je prva italijanska partija, ki je imela za tajnika tujca, Jeana Fabreja, Francoza in ugovornika vesti. V zadnjih dveh letih pa smo se odločili, da mora partija res postati nenacionalna, transnacionalna, ker menimo, da so vsi pomembni politični boji mednarodnih oziroma svetovnih dimenzij. Vzemimo samo primer ekologije; Cernobil je pokazal, da so meje irelevantne, ko gre za tehnološke in energetske probleme v sodobnem svetu, boj proti lakoti je prav tako svetovni problem. Očitno je, da ena sama država ne more reševati takih problemov, ampak da se morajo z njimi ukvarjati vsi narodi.

Skratka: vsi največji problemi našega časa – ekonomski, energetska, politični, problemi miru in vojne – nobenega od teh problemov se ne da učinkovito rešiti zgolj na nacionalni ravni. Nasprotno, nacionalna raven ustvarja nove probleme in jih še bolj zapleta. Zato smo se na zadnjem kongresu v Bologni januarja letos odločili, da bo naša partija postala prva in edina nacionalna partija na svetu; kajti druge take partije ni, obstajajo samo inter-nacionalne partije, ki pa so dejansko samo nacionalne partije, ki se zberejo enkrat letno in dajejo skupne izjave. Nimajo organizacije, ki bi presegle državne meje.

Ann van Dyck: V Belgiji obstaja ta partija že leta, vendar je bila glavna skupina vedno v Italiji, kjer je bilo največ aktivistov. V Bruxellesu je bilo vsega skupaj le nekaj ljudi. Zdaj, ko je partija transnacionalna, pa nismo v nobenem oziru podrejeni, ker lahko povsem sami odločamo, ne da bi vprašali za dovoljenje. Vsakdo ima svojo odgovornost, nikoli ni potrebno spraševati velikega poglavarja. Uresničujemo to, kar se nam zdi primerno, pravično. Težava je edino takrat, ko kakšna pobuda zahteva mnogo ljudi oziroma denarja.

RADIKALCI IN LETOŠNJI CILJI

- 1) Združene države Evrope, ob upoštevanju kulturnih razlik
- 2) protitotalitarizem in človeške pravice
- 3) boj proti lakoti, antimilitarizem, varnost
- 4) boj proti prohibicionizmu, ki se je razvil v okviru črnega tržišča z mamili (kriminal, kulture, ideologije)
- 5) razvoj našel pravne države
- 6) okolje, energija in obramba ekosistema

Ottoni: Edino razmerje je član – tajnik – kongres, tako da ne obstajajo posamezne sekcije po državah. Skupina ljudi v neki državi se ne opredeljuje po nacionalnosti, ampak je to samo skupina. Imamo kongres, ki ga prirejamo enkrat letno. Delegatov ni, kdor koli je vpisan, lahko pride na kongres. Lani je od 11.000 članov prišlo 2.000 ljudi. Na kongresu določamo našo letno politiko, volimo tajnika, ki je odgovoren za to. Član ni prisiljen vztrajati in izvajati politike, ki jo določi kongres. Edina dolžnost člana je – po statutu – da uveljavlja radikalna združenja, to so od partije neodvisni organizmi. Ta združenja imajo absolutno svobodo pri določanju svojih političnih vsebin.

Tribuna: Kakšne so vaše letošnje naloge?

Ottoni: Konkretno naloge za letošnje politično leto so predvsem: da bi imeli vsaj 3.000 novih članov izven Italije. Da bi nam uspelo postaviti vsaj osnovne temelje Združenim državam Evrope, da bi naše samofinanciranje doseglo štiri milijarde lir, da bi lahko pripravili prve strukture za transnacionalno partijo. Sedaj imamo člane v Španiji, na Portugalskem, v Turčiji, na Poljskem, v Franciji, Belgiji, Grčiji, Jugoslaviji in v Sovjetski zvezi. Gre za nekaj deset ljudi, saj smo komaj na začetku.

Konkretno dejavnosti po drugih državah Evrope pa so: prirejamo tiskovne konference, predstavljamo se po radiu, televiziji. Zlasti v Franciji in Španiji je naša partija že dolgo znana. Metodi našega komuniciranja sta torej dve: po eni strani množična občila in po drugi osebni stiki med prijatelji in znanci.

Tribuna: Kaj predstavlja projekt Združene Evrope?

Ottoni: Jugoslaviji in ostalim evropskim državam ponujamo projekt Združenih držav Evrope, da bi lahko postavili temelje tej ideji. To je evropska federacija, z enim parlamentom, z eno samo vlado, ki bi jo volilo ljudstvo na demokratični podlagi. Imeli bi tudi skupno valuto. Valuta, parlament in vlada so trije osnovni elementi za Združene države Evrope.

V več evropskih državah zbiramo podpise, da bi uvedli referendum o ZDE. Z anketami smo že izvedeli, da je večina prebivalcev za združitev. Zato hočemo, da bi posamezne vlade uvedle ta referendum. Druga naša pobuda pa je, da naj bi ustanovili skupščino vseh evropskih parlamentarnih poslancev (okoli 6000), da vidimo vzporednico med francosko revolucijo in stanjem sedaj, dvesto let kasneje. Ta skupščina naj bi izvolila predsednika Evropske skupnosti. Naš namen je, da se oblikujemo v nekakšno gibanje pritiska na področju kulture in politike.

Tribuna: Kako gleda javnost na vašo organizacijo, kakšen odnos imajo druge partije do vaše partije in obratno?

Van Dycck: Kjer delam jaz, je dejavnost partije slabo znana. Predvsem pa je ljudje ne razumejo. Mi hočemo na primer biti partija, v katero se lahko vpišeš z dvojnimi, trojnimi članstvom v različnih partijah (če si socialist se lahko vpišeš še v Radikalno partijo). Ko razložiš ljudem, tega preprosto nečje razumeti. Marsikdo misli, da ni mogoče ustvariti partije, ki bi bila nenacionalna. Zato je potrebnih mnogo informativnih dejavnosti, da ljudje izvedo, kdo in kaj smo in kaj hočemo. Pri drugih partijah pa nas moti predvsem to, da imajo polno zamisli, rezultatov pa ni od nikoder. Mnogo govorijo, le malo pa je uresničenega.

Ottoni: Javnost se na nas sploh ne ozira, ker zaradi spolitiziranosti medijev nismo dovolj navzoči. To se sicer razlikuje od dežele do dežele, čeprav so izkušnje v Italiji zelo negativne. Bistvena ovira je odvisnost medijev od

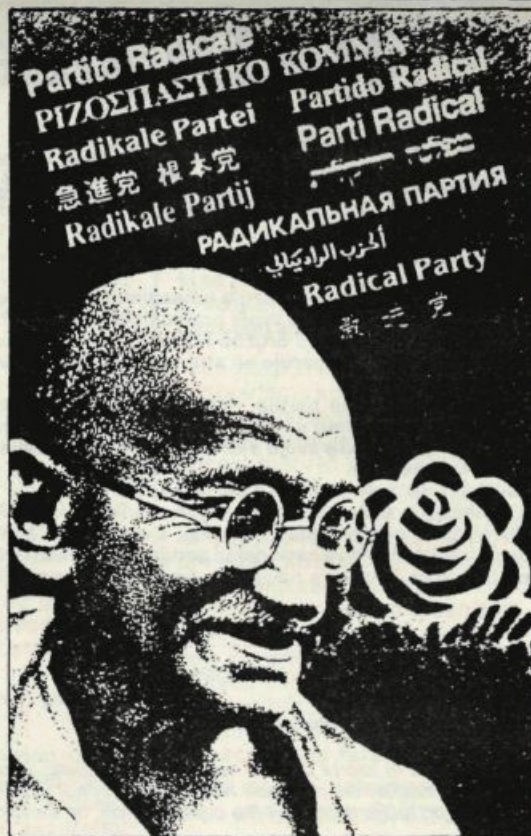
RADIKALCI IN MAMILA

Trenutno so na svetu najbolj razširjene štiri vrste mamil. Dve med njimi (alkohol in tobak) sta zakoniti, dve pa protizakoniti (marihuana in kokain). V Veliki Britaniji ubije alkohol kakih 10 tisoč ljudi na leto, cigarete pa kakih 100 tisoč. Tobak in marihuana ti sčasoma povzročita raka; alkohol in marihuana povzročata, da zbijáš pešce za volanom svojega avtomobila.

Pametna javna politika bi bila takšna, ki bi regulirala alkohol, tobak in marihuano na enak način, z dovoljenji, davki in nadzorom kakovosti. Najučinkovitejše sredstvo bi lahko bilo obdavčenje: dovolj visoko, da prepreči zlorabe in dovolj pestro (različno), da ljudi odbije od najnevarnejših mamil. Davki bi morali biti dovolj nizki, da preprodajalce na črno sunejo s tržišča.

Najslabša možna politika je aktualna politika: iz trgovine z mamili je naredila protizakonito početje, zločin – tako, da lahko trgovina z mamili kontrolirajo izključno najnevarnejši kriminalci.

Glede sedanjih potrošnikov mamil, bi bilo najbolj smotno to, da jih potegnemo iz ilegale in jim dovolimo, da se registrirajo ter jim omogočimo nakup skrajno omejenih količin mamil.

različnih partij, ekonomskih sil... Javnost pa ima o nas dokaj škandalistično podobo. Že v preteklosti smo poskušali to škandaloznost izkoristiti, da bi popularizirali našo partijo. Zato smo npr. kandidirali Tonija Negrija, ki je bil obtožen, da je vodja Rdečih brigad. Zavzeli smo se za objektivnost, pravičnost v procesu proti njemu. Kot tudi za pravičnost proti drugim članom skrivnih organizacij. V javnem mnenju imamo podobo provokatorjev, vendar pa čutimo, da nismo takšni: smo ljudje, ki predlagajo pobude in konkretne akcije.

Ostale partije nas imajo za zelo koristne, zaradi naše sposobnosti da predlagamo, si izmišljamo novosti in predvidevamo stvari, ki se bodo zgodile. Smo pragmatična in ne ideološka partija, z zelo konkretnimi vrednotami, načeli in smotri. Druge partije so ideološke partije s programi, ki podajajo rešitve za vse probleme, zato praviloma pri uresničevanju zatajajo. Menimo, da je »partijokracija« razdelila družbo na rezine kakor veliko torto, in tako ima vsaka partija svojo rezino moči. Nasprotno pa si mislimo, da so partije združenja meščanov, ne pa interesov; in se borijo za vrednote, ne pa za rezine.

RADIKALCI IN NOGOMET

(ZAPIS PEŠČICE NAVJJAČEV)

Tekma Jugoslavija – Italija se bo pravkar začela. Prišli smo »navijač«. Zmenimo se še zadnje podrobnosti: transparente bomo odprli ob prvem kotu. Želimo si srečo in krenemo na svoja mesta na tribunah.

Akcija pred našimi vrati. Odpremo transparente. Na njih so napisali JUGOSLAVIJA V EGS – RADIKALNA PARTIJA – VPIŠI SE V EVROPO, VPIŠI SE V RADIKALNO PARTIJO. Spogledamo se in že so tu miličniki. Kako so nas videli, se sprašujemo. (Naslednji dan nam bo Ottoni razložil, da je jugoslovanska TV posnela naše transparente.) Milica je v zadregi, ker tekmo prenaša Evrovizija. Po dolgem radijskem razgovoru s centralo nam rečejo, da bomo morali po tekmi v marico. Nekaj domačinov nas spodbuja s sosednjih tribun. Nekaj minut pred koncem nas miličniki povedejo s sabo – nekaterim od nas uspe, da razdelijo letake, skrite pod drevosom ob vhodu na stadion. Pri razdeljevanju pomagajo tudi navijači.

Zaslišujejo nas do pol dvanajstih zvečer: zaslišanje je bolj politično kot policijsko. Mladi inšpektor v zadregi sprašuje: kaj mislimo o nasilju, ali smo proti jugoslovanski demokraciji, ali nameravamo pomagati njegovi deželi, se bojimo ekonomske konkurence iz Jugoslavije? Odrvnem, da smo nenasilni in da je vse, kar počnemo, javno: da nismo prišli zato, da bi presojali njihovo demokracijo, ampak zato, da bi predlagali vstop njihove države v EGS. Ne, ne bojimo se ekonomske konkurence.

Vrnemo se v hotel; drugo jutro nas obsodijo na denarno kazen in na dveletno prepoved vstopa v Jugoslavijo. Povratek domov je zabaven in vesel.

Dva dni zatem nas bo Vjesnik podprl in zapisal, da se mnoge jugoslovanske osebnosti zavzemajo za vstop Jugoslavije v EGS, pa jih zato niso ne izgnali ne oglobili.

RADIKALCI IN EKOLOGIJA

Kaj je »efekt tople grede«?

Kakih 15–20 km nad našimi glavami plava debela plast ozona (triatomskega kisika, O₃). Le-ta absorbira večino ultravijoličnih žarkov, ki bi drugače prodrli do površine planeta in ga segreti (efekt tople grede), povzročili pa bi tudi povečanje rakastih obolenj kože. Ta »ščit« – ozon – pa ima sovražnika, ki se mu reče »halogenizirani ogljikovodiki« (po domače freon): ti uničujejo molekule ozona. Ta freon, ki ga proizvaja človek (spreji, proizvodnja plastičnih pen, hladilniki in klimatske naprave), počasi načinja ozonski plašč, tako da so že leta 1985 nad Antarktiko opazili luknjo v njem.

Povečanje ultravijoličnih radiacij za 1 % pomeni povečanje števila kožnih tumorjev za 5 %. In doslej je le 20 % freona reagiralo z ozonom. Veliki udarec bumeranga nas šele čaka. Zato radikalna partija skuša uzakoniti predlog, naj bi halogenizirane ogljikovodike vsaj v sprejih (pršilih) nadomestili z neškodljivimi plini. Informativna tiskovnica z naslovom OZON TE REŠUJE – REŠI OZON ima na naslovnici preluknjano nebo.

Tribuna: Kako se financirate, glede na to, da mnoge organizacije propadejo ravno zaradi finančnih težav?

Ottoni: Financiramo se sami, vpisnina v našo partijo je približno desetkrat dražja kot v ostale partije. Cena naše knjižice je 1 odstotek bruto nacionalnega dohodka na prebivalca. V Italiji to zneso približno 150.000 lir.

Drugi vir je denar, ki ga nameni država vsaki partiji, ki se udeležuje volitev (v Italiji je to več milijard lir). V preteklosti tega denarja nismo hoteli sprejeti, ker se nam ni zdelo prav, da, recimo, davki nekega fašista pripadejo npr. socialistični stranki. Proti temu smo sprožili referendum, ki pa ni uspel; zato smo se odločili, da bomo ta denar namenili nekaterim subjektom zunaj Radikalne partije: s tem smo financirali inštitute, ki raziskujejo mir in vojne (strateški inštituti). Tretji način financiranja so javni pozivi ljudem, naj nam pomagajo.

Ustanovitev transnacionalne partije pa bo nov problem, saj bodo predvideni stroški približno stokrat večji, kot so sedaj. Tako bomo denar, ki ga država namenja posameznim partijam, namenili za ustanovitev transnacionalne partije. Naslednji vir so plače naših poslancev – ti dajejo približno 60 % plače partiji (trenutno je 13 naših poslancev v italijanskem parlamentu, trije pa so v evropskem parlamentu. Ti bodo tam pač ostali, vse do naslednjih volitev, ko ne bomo niti poskušali priti v parlament). Domislili pa smo se tudi, da bomo poskušali dobiti denar od različnih podjetij, saj je ustanovitev ZDE tudi v njihovem interesu. Kot zadnji vir financiranja pa lahko navedem še stojnice, ki smo jih uvedli prav mi že pred več kot dvema desetletji; tam razdeljujemo plakete, letake, glasila in drug material, ponujamo peticije, referendume... in pozivamo k finančnim prispevkom.

Tribuna: Kakšna je socialna in generacijska struktura vašega članstva?

Ottoni: Vodilna struktura je starejša, zgodovinsko jedro, ki se je izoblikovalo v petdesetih letih. Sicer pa se članstvo giblje od zelo mladih ljudi pa do šestdeset in sedemdesetletnikov. Letos imamo tajnika, ki je star šestdeset let, lani pa smo imeli sedemindvajsetletnika. Ne gre toliko za generacijski problem, ampak bolj za umsko odprtost posameznika. V naši partiji so študentje, nezaposleni, upokojeanci, uslužbenci, intelektualci, učitelji... naši člani so iz vseh družbenih sektorjev, ker nismo ne ideološka ne razredna partija. Vsako leto spremenimo problematiko, s katero se ukvarjamo, in s tem se neprestano spreminja tudi struktura članstva.

Tribuna: Kako deluje skupina v Jugoslaviji?

Ottoni: Ko govorimo o združenih evropskih državah, mislimo na dvanajst dejanskih članov EGS. V resnici pa nas ne zanima zemljepisni pojem Evrope, ampak njena politična podoba: demokracija, človeške pravice, vrednote. v Poljski, Jugoslaviji in ostalih komunističnih režimih z močno demokratično tendenco vidimo bodoče člane teh Združenih držav Evrope. Zato je naš resnični načrt **Jugoslavija kot član evropske skupnosti**. To bi pomenilo pridobitev za jugoslovansko ekonomijo, pomenilo pa bi tudi večjo demokratizacijo. Hočemo, da bi se demokratizacija in liberalizacija, ki se porajata na Slovenskem, razširili na vso Jugoslavijo. Takšno Jugoslavijo si predstavljamo kot članico Evropske skupnosti. Konkretno pa si prizadevamo, da bi popularizirali svoje ideje, predstavili Radikalno partijo, dobili nove člane v Jugoslaviji, ki bi nam pomagali doseči ta cilj. To počnemo z intervjuji, bodisi v časopisih, bodisi po radiu, z javnimi razpravami, zborovanji ipd. V naslednjih mesecih nameravamo imeti v Ljubljani več javnih razprav, pa tudi v Zagrebu, Koprju, Beogradu in drugod. Trenutno imamo v Jugoslaviji 31 članov, skušali pa bomo poslati v javnost čimveč informativnega materiala, knjig, in upamo, da bodo te pobude zbudile pozornost. Za informacije in članstvo nam lahko pišete na naslov:

PARTITO RADICALE
VIA DI TORRE ARGENTINA 18
00186 – ROMA

Ali pa:
ASSOCIAZIONE RADICALE
VIA MAZZINI 30
34100 TRIESTE
(z opombo, v katerih jezikih komunicirate)

SIMONA FAJFAR
ALEKSA ŠUŠULIĆ

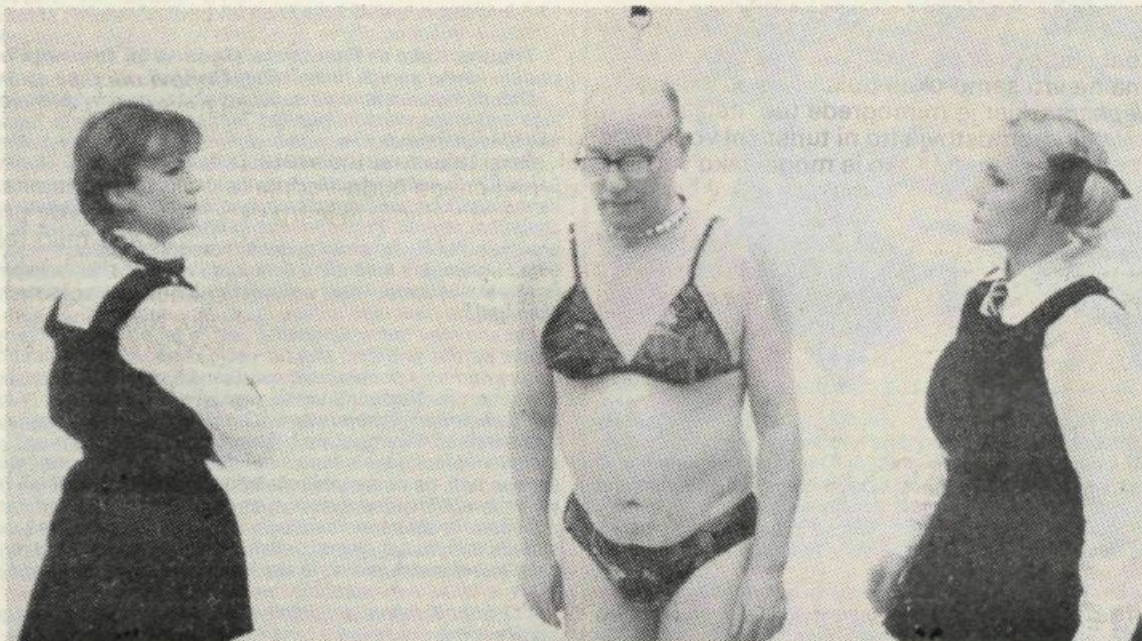
V dveh mesecih posredovanja s stanovanji in sobami ugotovljamo naslednje: Stanodajalci so čisto prijazni ljudje in kar pridno telefonirajo in dajejo na razpolago sobe. Vse sobe, s katerimi razpolagamo, oddamo že pred zaključkom redakcije, težje pa je s stanovanji. Zatorej, stanodajalci, imejte posluš za študente-brezdomce in jim oddajte stanovanja, ki ste jih kupili za svoje otroke, ki so še v vrtcu in stanovanja vsaj še petnajst let ne bodo potrebovali. Če nočete, da vam kdo vdre v nepremičnino, ki ste jo z muko kupili, se oglasite pri nas na telefon 318-457 vsak dan od 12. do 15. ure, če pa imate opravke v mestu, se mimogrede oglasite še na Kersnikovi 4, drugo nadstropje.

Ponudba ta teden je naslednja:

1. Soba v enodružinski hiši, zastoj, za dekle, ki bi poučevalo dva nadebudna osnovnošolca tujih jezikov.
2. Soba v bližini Tivolija, plačilo stroškov za študenta ALU.

Povpraševanje ta teden je naslednje:

1. Mirno dekle (medicinska sestra) nujno išče garsonjero ali enosobno stanovanje. Kličite Anito vsak dan na 487-778 po 16. uri.
 2. Stanovanje išče mlad par, ki bi zbral skupaj tudi nekaj preplačila, poleg tega pa nudi vsakršno pomoč.
 3. Garsonjero v Šiški ali Šentvidu išče diplomirana ekonomistka. Kličite na 064 21-659 ali 064 22-481/300 (Jerneja).
 4. Trije pari iščejo stanovanje ali garsonjero v Ljubljani, predplačilo od pol leta do enega leta.
 5. Par išče stanovanje ali garsonjero, predplačilo bi bolj težko spravil skupaj, računa pa na dobre stanodajalce, ki so tudi včasih bili brez denarja in brez strehe nad glavo.
- Se priporočamo: TRIBUNA, OMNIA in UK ZSMS Ljubljana

AFORIZMI

Prelili so veliko krvi. Sedaj živijo od prostovoljnih dajalcev. (Matić)

Rdeče številke ob zaključnih računih so le dokaz več, da komunizem ni daleč. (Bob)

Moči so izenačene. Na vsakega sovražnika imamo pisca memoarov. (Mitrović)

Tišina! Partija igra. (Baljak)

KOROLARI: Tišina! Partija svira k... (Arnold)

Tišina! Partiju boli... (Primož Truba)

S partijo včeraj, danes in... nikdar več. (Thomy Tlačanin)

Iz ognja revolucije se kadi Dimče Vaginovsky. (Harpo)

Mikula Branković čestita in pozdravlja: OB 15. MAJU, DNEVU KADROVSKIH ZAMENJAV, NAJTOPLEJE ČESTITAMO VSEM, KI BODO V NASLEDNJEM LETU PREDSEDNIKI ČESARKOLI V SKUPŠČINI SFRJ. NOVEMU PREDSEDNIKU PREDSEDSTVA SFRJ RAIFU DIZDAREVIČU IN PODPREDSEDNIKU PREDSEDSTVA SFRJ STANETU DOLANCU PA POŠILJAMO KOŠ POLJUBCKOV.

Konec maja je za mladinske medije čas, ko se pripravljajo zadnje številke pred poletnimi pavzami. Druga polovica maja bo letos za Tribuno predvsem tudi čakanje na odločitve sodišča, javnih tožilcev in podobnih javnih oseb, ki odločajo o tem, ali neka stvar razburja javnost, vsebuje možnosti npravstveno-socialistično-moralne korupcije slovenske pravoverne mladine in starine, ima značaj sovražnega delovanja, povezanosti s sovražno emigracijo in kar je še podobnih fiktivnih razlogov, zaradi katerih se v najbolj demokratični družbi v najboljšem od najboljših svetov na svetu (samo Kandidov, ki bi v kaj takega verjeli, že vsaj od Voltaireja manjka) umikajo stvari iz tiska. V bistvu pa je takale zaplemba za nekatere, vsaj delavce v tiskarni, tudi zanimiva stvar. Ni namreč vsak dan, da bi človek lahko videl v barvo temnega neba pred nevihto oblečene mlade fante, ki v skupinici ali prej skupini vkorakajo v ekspedit potem pa naprej, se prijazno pogovarjajo s popoldansko-večernimi dežurnimi, jim skuhamo kavo do dve, prinesejo še kaj za pit, potem pa jim rečejo: »Takole stojijo stvari, fantje. Mafija se je uspela vtihotapiti tudi v vrste, ki so v neposrednem stiku z vami. V tehle zabojih je prepovedano čtivo, čas prohibicije je in alkoholnih stvari se ne sme brati, to je jasno vsem. Pa kaj ko jih ljudje privlečejo iz Kanade, Al Caponejeve tolpa in tako naprej. Vi nam lepo dajte tele zabojčke, pa še tiste časopise, ki ste si jih vzeli za domov, mi jih bomo prešteli, dali v tole sobo, jo zapečatili, potem pa polovili bandite, če se pa to ne bo dalo in bodo medtem ukinili prohibicijo, pa tudi v redu. Bomo pa sobo odklenili in skupaj spili časopis ali dva.«

Vemo, da Slovenci ne hodijo radi v kino, Untouchables pa so le napet film, zato so bili delavci tiskarne LP še kako veseli, ko so lahko gledali res malo transformiran triler kar na delovnem mestu. Kultura v vsak konček delavčevega vsakdana, staro in utrjeno geslo, ki se je še enkrat udejanilo v beli Ljubljani.

No, v bistvu ljudje pravijo, da se kulturniki v naših letih nočejo več ukvarjati s politiko, zato je najboljša, da nehamo. Da se Ljubljana ne vrti samo okoli politike in obratno, se lepo vidi, če se sprehodimo po Čopovi ulici, se pravi mimo prenovljenega *Elefanta*, kjer je mimogrede tudi italijanska restavracija z za Ljubljano precej neverjetno dobro opremo, privedemo prej ali slej do tromostovja (to ni turistični vodič), kjer tik pred tremi mostovi, na nanovo urejenem trgu, na katerega več kot žalostno zre Prešeren (Kako je mogel tako velik pesnik skozi tako majhna vrata, pravi Milan Jesih, ampak na tem mestu nas vrata ne zanimajo) stoji maketa nekakšnega modernističnega čudo-vodnjaka ali kvazi-vodnjaka. Kljub temu, da se je arhitekt, ki je trg urejal, še kako zavedal ene od tendenc postmoderne in je trg decentral, tako da prostor za vodnjak stoji nekje vmes in se ga ne da vklopiti v kakršno koli perspektivo, je njegov predlog fontane milo rečeno več kot ogaben. Če se bodo ljubljanske oblasti odločile za to, da ga postavijo, Prešernu na piedestalu ne bo ostalo nič drugega, kot da se spremeni v zmaja, bruhne sveženj gorkega plamena in z njim poskuša požgati spaček od spomenika. Če to ne bo šlo, bo še najboljša, če se vrne v rojstno vas, med puške in zibelko in se preda svetobolju. Njemu se zdijo verjetno te stvari že precej daleč, ga ne zanimajo, Ljubljančani pa bi se vsekakor morali odločiti proti še enemu med modernističnimi čudesi, ki jih vsiljujejo slovenski starejši (po letih ali duši) arhitekti.

Tisti, ki bodo zaradi makete pri tromostovju postali slabe volje, bo še najbolje, če se odpravijo gledat *Berlinsko afero*, film *Liliane Cavani*, ki ga je tuja kritika pretežno sesuvala, v bistvu pa je vse prej kot povprečen filmski produkt, za kar je v negativnem smislu (tistim, ki znajo angleško pa tudi v zabavo) poskrbel tudi slovensko-srbohrvaško-bantu prevod ali podnapisi, ki niti približno ne sovpadajo s tem, kar se na filmu dejansko govori, poleg tega pa ukinjajo kakršno koli razliko med jugo jeziki. Očitno distributerji prihranijo denar, ko dajejo filme podnaslavljati v slovenščini tako, da jih nekdo, ki je bil dva do tri dni v Sloveniji prevede iz srbohrvaščine. *Liliana Cavani* pa ni edina ženska režiserka, ki jo bomo lahko videli proti koncu maja. CD, ki milo rečeno, v tednu, ko tole pišemo, ponuja nič manj kot dva koncerta in dve predavanji (tako da je zaposlenih več kot nastopajočih), pripravlja namreč tri večere filmov evropskih režiserk z nekoliko čudnim skupnim naslovom ZALJUBLJENI MOSKI. Filmi in režiserke bodo naslednji. Ponedeljek, 23. 5. **Brez strehe in zakona** in **Agnes Varda**, v torek, **Zaljubljeni moški Diane Kurys**, še ene Francozinje, v sredo **Vzpon** in **Larisa Šepitko**. Trije zanimivi filmi.

Potem pride na vrsto gledališče. Najprej amaterji. V NG ali Novi Gorici je bilo še eno srečanje amaterskih gledaliških skupin, med predstavami pa so bili tudi zanimivi naslovi, *Nosorogi Ionesca*, **Konec igre Samuela Becketta**. **Bog Woody Allena** (tega bomo lahko videli tudi v KUD France Prešeren) ... Od 19. do 24. junija pa bo v Zagrebu več kot zanimiv festival EUROKAZ, na katerem bomo lahko videli okoli deset predstav iz **ZDA**, **Francije**, **Belgije** (*Jan Fabre*), **Jugoslavije** itd. Kaj več o tem verjetno drugič. V Mestnem gledališču so pripravili malo Krleže, tisti, ki jih *Krleža* v Mestnem gledališču zanima, bodo lahko seveda šli tja in si ga ogledali. V Drami se igra **Dedalus D. J.** ali *Draga Jančarja*, drama, ki je še nismo videli in zato o njej ne bomo rekli nič, **Mladinsko** pripravlja in pripravlja Filipičiča, konec maja naj bi bila premiera. *Matjaž Farič* je končno pripeljal svoj **Vzhodno zahodni projekt** tudi v Ljubljano, tako da je izbrana alter scena v prelepih oblačilih (toaleta so bile seveda že tiste za v Disco Turist) lahko gledala urgo modernega plesa v intenzivni predstavi. Dvorana je bila, tako kot pri **Panoptikumu**, ki ga še enkrat priporočamo, pri Španskih borcih.

Na Reki so izdali prvo ekološko EP ploščo s kompozicijami protijedrskemu tematike (v okviru akcije Zvuk za zrak), v Eqrni razstavlja *Tugo Čučnik* svoje slike, v tednu, ko se tole piše, bosta na FF-u dva dneva kulture univerze, *Marko Brecej*, **Javna vaja**, še vrsta bendov, razstave, zasedanje parlamenta. Druga godba seveda tudi letos bo, napovedana je v Tribuni, ki je zaenkrat še zaplenjena, 27. ali 28. maja pa na taisti godbi tudi podelitev **Zlatih ptic**, ki bo letos burna. Ve se seveda, kdo jo bo dobil, ampak pravila igre so taka, da tega ne smemo povedati. Boste že videli.

(tt)

ŠTEFKA DROLČ EN FACE

Vsak maestro je bil svojčas dete, ki je grabilo glasbilo za strune kot za lase in ga vleklo sem ter tja. In tisti, ki postanejo res tisti – so ponavadi učitelji na učiteljskihi. Predmetu, ki ga na AGRFT poučujete, je ime Umetniška beseda in vaši varovanci so bili večkrat pohvaljeni za svoje nastope tudi izven akademije – kdo so bili vaši učitelji?

Učilo me je delo. Ko sem začela nastopati, akademije še ni bilo – pred tem smo s Franom Žižkom intenzivno delali po Stanislavskem in še dandanes razmišljam o tem in črпам od tam.

Na kakšen način pa vi sami odpirate vodnjak, iz katerega potem črpajo študentje?

Letos imam le en letnik (lani sem imela dva). Preutrujena sem – mnogo ur izven rednega programa smo presedeli skupaj, delovni in človeški kontakt je dober. Intenzivno spremljam vse igralske nastope na vseh produkcijah in si ustvarjam sliko o vsakem posameznem igralcu, iz tega vtisa za vsakega igralca pripravljам material oziroma poseben program. Poskusim ga odpret tam, kjer se zdi samo po sebi vabljivo, pa morda ni imel študent prave priložnosti, pri kom spet poskušam poglobljat barve, ki so bile že nastavljene. Mogoče se mi ne posreči vedno in povsod, a pripravljам se temeljito.

Kako potemtakem gledate na sprejemne izpite (včasih so sprejeli vsakega, ki si je to želel – vendar jih je čakala letna selekcija) in na izkušnjo, ki jo naj igralec ali režiser prinese s seboj ali pa tudi ne prinese?

Režiserji bi morali imeti prej drugo šolo za seboj ali pa vsaj nekaj let študija. To človeka obogati in začne z drugega izhodišča, s sabo pa prinese človeško zrelost in širino v razmišljanju. Tudi igralcem ne bi škodilo, če bi prej obiskovali kakšno drugo fakulteto – vendar (kar še posebej velja za dekleta), marsikatera uprizoritev zahteva rosno mlado bitje. Vsaka stvar ima pač dve strani. O sprejetju na akademijo odloča izpitna komisija, vendar ima tehtno besedo tisti predavatelj, ki bo sprejete sam poučeval v prvem letniku. Njegova beseda ima več teže, ker izbira glede na svoj način dela. Nikoli ni rečeno, da so izbrani najboljši – v enem, dveh letih lahko nastane strahotna sprememba v človeku. Nekdo, ki v svoji prvi pojavnosti pokaže nenavaden, vabljiv material, lahko postane nezanimiv oziroma po čudnem vztrajnostnem principu obstane. Nekdo pa, ki je bil v začetku siromašnejši, a je sledil čudni smeri, za katero stoji s posebno prezenco – se nenadoma prične vzpenjati. Koristno je, če je razred širši – vendar pa je letna selekcija lahko še bolj boleča za človeka. Spet je to stvar, ki ima dve plati.

Že precej časa me zanima – kako se je v resnici godilo vse okoli Staneta Severja

in z njim. Moja mama, ki ga ni imela nič manj rada od Clarka Gabla (katerega je oboževala) je večkrat potožila, da so ga pahnili v samoto.

Stane Sever je za nas vse boleče vprašanje in o njem težko govorim za intervju in v nekaj stavkih. Bil je igralski velikan in v njem samem velikanske stiske – zelo hudo in težko naj me bilo, ko je odšel.

Če starega mojstra povabijo mladi v akcijo, se ponavadi zgovarja na svoj mir. Vas so k sodelovanju povabili Rdeči pilo-

ti, po vseh medijih razglašeni kot najbolj udarni mladi gledališniki in vi ste vabilo pogumno sprejeli. Čeprav je projekt Migranti v Cankarjevem domu propadel, ste vtis o atmosferi gotovo dobili.

Ko so me povabili, sem bila precej presenečena. Vabilo s strani Živadinova je bilo pozorno in utemeljeno in vsa reč me je pritegnila. Delo mimo urejenih razmer me je vedno mikalo (sodelovala sem pri odru 57*, pa pri tržaškem gledališču, kjer je bilo treba zdržat s strahotnim zanosom). Zelo mi je žal, ker je projekt Mig-

ranti propadel – ob delu sem začutila, da bi bila postavitev sila zanimiva, delana z gostoto in čudno nabitim entuziazmom. Prej sem mislila, da so ti ljudje agresivni – potem pa sem zaznala poezijo in nežnost, kombinirani s svojevrstno energijo. Izjemno vrednost je že kot izhodišče dajala Globokarjeva glasba, tekst pa trka na vest Evropejca.

Režiserji vladajo v današnjem gledališču, take govornice se širijo naokrog, tudi beseda nasilje se je že pojavila, še posebej pri predstavah te vrste gledališča.

Pojav, da je režiser komplet avtor predstave, ni tako nov. Nasilja na svoji koži nisem nikoli občutila – če je nekdo vedel, kaj hoče, sem z veseljem dodala svojo energijo ognju, ki je žarel. Živadinovu je uspelo, da nas je ogrel, zatipali smo presenetljivo idejo, kasneje pa se je pokazal njen globlji smisel. Živadinov ima svojevrstno estetiko in videnje – sprejmeš, ali pa tudi ne. Predstave me lahko včasih dobesedno očarajo, ali pa pustijo nedotaknjeno – Kaj pomeni, če je ogenj, če se iskri in pada dol med ljudi? Klementov padec sem, recimo, gledala brez diha, tako postavitev, kakor igralce.

Zanimivo je, kako se sučejo medsebojne vezi – režiser ima afiniteto do določenih igralcev, ker čuti, da z njimi najboljše dela, in tako se znajde krog igralcev zmeraj v ospredju. Včasih se ti krogi zanimanja pokrivajo bolj, včasih manj in nekateri igralci ostanejo stalno ob robu.

Včasih je bilo režiserjem določeno, kaj in kako naj delajo, danes oni prihajajo s svojimi projekti (kar je dobro) – igralce pa je tisti, kateremu je delo vedno naloženo, zelo redko si ga lahko izbira sam.

Kako, kje in kakšno vidite prihodnost našega gledališča, vi, ki ste ga spoznali v obeh skrajnostih?

Nobenih receptov (saj jih ni) ne bom dajala, kaj je boljše in slabše – verjamem v nadarjene ljudi, v njihovo norost in tveganka, čemur lahko sledi včasih tudi polomija. Samo da se ne za točemo v pojme urejeno, spodobno in podobne. Tudi

pri nas so se in se zdaj in se bodo pojavljale osebnosti, ki prinašajo osvež veter.

Ne gre mi v glavo, kako lahko pet minut pred drugo kdo pogleda na uro, čeprav smo sredi dobre vaje. Včasih smo potegnili do polnoči in čez – pa vendar, vsakdo ima pravico do svojega miru, družine ...

Beseda izkušnja ima precej skupnega z besedo zrelost, kako ju vi čutite, če jima dava pridevnik gledališka?

Raje bi govorila o osebnosti, ne samo o zrelosti. Kajti, ko na odru začutiš osebnost – je to tisto pravo. Mnogo je igralcev (nujno potrebnih in neznansko dragocebnih), vendar pa velika predstava stoji na osebnostih, napolnjenih s fluidom in magičnostjo. Osebnosti take sorte ni zelo veliko.

In kaj vidite, če se ozrete čez ramo nazaj na svoje prve igralske like in prisluhnete prvim igralskim besedam?

Prvi moji koraki so bili zelo nebolgljeni. V sebi sem nosila dekliskost, ki je bila gotovo prijetna, a po znanju nebolgljena. Spominjam se, da sem morala predstavljati veselo dekle, ki s smehom pride na oder in to me je postavljalo pred velik problem. Pol ure sem poska kovala za odrom, misleč da mi bo to pomagalo. Mnogo kasneje sem spoznala, kako zmores v hipu postati tak in tak. Pa vendar se pri še tako dobrih igralcih zgodi le redko, mogoče vsakih nekaj let, da se ve dobro združi – tekst, način dela, režiser, igralčeva intima. Ponekod se blazno mučiš, ponekod pa kar zapoje v tebi, ne razmišljaš, kako naj kaj narediš. Iz tebe vre, ves tisti svet postane tvoj. Zanimivo je brskati po sebi, zanimivo je, ko še ne veš kako in kaj.

Zdaj ne na vrsti vprašanje, ki v igralskem intervjuju nikakor ne sme manjkati – katera ali še boljše, katere so bile vaše najljubše vloge in katere vloge so vas najbolj izčrpale v smislu nenehnega iskanja in brskanja?

Najljubša mi je, bi skoraj lahko rekla Chatrin Slopjarjeva iz Dedinje – vse v meni je dišalo po njej – nebolgljenost, obup, razočaranje. Potem pa še dr. Zahndova iz Fizikov (ki je povsem drugačna ženska), pa Requiem za vlačugo, pa Plesalka, pa Giga, pa staromodna komedija s pokojnim kolegom Kosmačem, ki je iz predstave v predstavo rasla. Zelo mi je pri srcu Marija se bori z angeli in Ranjevska, pa še ... Hudo je delat, če imam občutek, da mi režiser ne zaupa popolnoma, da ima drugačno videnje, da menjgove pripombe zapirajo, takrat sem v sebi nesrečna. Velike probleme sem imela z Medejo – pa ne zaradi režiserja, ampak ker te ženske enostavno nisem mogla razumeti. Ne to, da ubiješ (v člove-

ku so skrajne situacije, čudna norost, ko bi tudi ubijal, če ga ne bi ustavljal razum), ampak to, da žrtvuješ lastne otroke samo zato, da se nekomu maščuješ in mu povzročiš bolečino.

V človeka, ki dela s teboj, moraš globoko verjet. Če se pojavi dvom, delaš z rezervo, z manj energije in vse skupaj je lahko mučno, namesto radostno.

Poskusili ste se tudi na filmu (Na svoji zemlji, Na klancu, Zarota, Naš avto - in še kje). Nekomu je neznansko težko igrati na kamero, paziti, da ne zaide iz kadra - spet drugemu najlaže in najljubše. Kaj vi porečete o gledališkem in pa filmsko-televizijskem igranju?

Kamera, kakor je nema, je neverjeten poslušalec - lahko ji odpreš dušo in govoriš - nobeno naprežanje ni potrebno. Posebno govorico ima že sam nasmeh, kaj vse lahko povedo oči. Vendar sem veliko bolj vezana na gledališče, kjer je prisoten čar poslušalca - tisti hip, s tabo živi in ko s tabo diha, začutiš toplino, smisel svojega dela, pa čeprav ohra ni misel, ki si jo položil vanj, vsaj za en večer. V tem je neznanski čar in zato smo vsi skupaj malo nori v tem poklicu.

O generaciji, ki prihaja, sva že govorila, pa vendar - če jih primerjate s svojo generacijo v njihovih letih?

Generacija, ki prihaja, je razgledana, nadarjena in bo našla svoj prostor - tako kot je treba in kot je prav. Sploh ne razmišljam, ali je boljša, ali slabša - takšna je, kot je - naj ji sijejo srečne zvezde.

Ko igralec dobi scenarij s svojo vlogo in tekstom, se najbrž počuti podobno kot slikar, ki je kupil krasne barve in ves zamisljen hiti v svoj atelje. Kako se lotite vloge?

Odvisno od tega, v kolikšni meri jo začutim. Včasih kar enostavno ne vem, kako (to se zgodi sicer bolj poredko) - so pa vloge, na katerih sem delala noči in

noči, razmišljala o stavih, o čutenju, iskala pravo stezo in potem se nenadoma zgodi mali čudež v tem procesu, ko kar naenkrat najdeš. Včasih seveda dobiš naloge, ki te nekako ne vznemirjajo, ko se tvoja notranjost ne zgane - takrat moraš pač ustvariti vlogo tudi iz krhkega materiala, treba je poiskati pravo barvo in pravi način.

Nikoli ne sedam k tekstu, da bi se ga učila - z raziskovanjem stanj od situacije do situacije se tekst kar sam od sebe prelije v zavest.

Nazadnje vas prosim, še za misel, ki bi ne bila odgovor na nobeno vprašanje - a živi že daljši čas v vas.

Vsa leta sem se spraševala, zakaj toliko počnemo in kaj vse počnemo v imenu

neke ideje, ki postaja sama sebi simbol - ljudem pa sploh ni prinesla tega, zaradi česar se je rodila. Koliko let smo izgubili, ker smo - nekaj počeli v imenu nečesa in zmeraj, kadar se nekaj počne - v imenu nečesa, me postane blazno strah. Vse dobre in velike ideje so se rodile zato, da bi bilo ljudem boljše - mi pa smo te cvetove uničili. Namesto, da bi skrbeli za dobro ljudi, smo poskrbeli, da je bilo dobro idejam.

V imenu gledaliških brajcev Tribune, od nazvestejše, Damjane Černe, pa do tistih, ki ničesar ne preberejo, če njihovo ime ni omenjeno tri in večkrat na tipkano stran, se Štefki Drolčevi za pogovor in izvrstno črno kavo (po čemer se vidi, da je dolgo bivala v Trstu) zahvaljuje

MAKAR ČUDRA

P. S.

Vsi tisti, ki boste pravilno uganili, katero izmed tokrat zastavljenih vprašanj je sad plodnega sodelovanja z mojim stalnim sodelavcem pri zastavljanju vprašanj Mižijem Ekartom, boste prišli v poštev pri žrebanju za edinstveno nagrado. Srečnež bo namreč prejel gledališko relikvijo, znamenit rekvizit gumi-twist, ki ga je taisti znameniti igralec M. E. uporabljal pri svojem še bolj znamenitem monologu Prometeja. Relikvijo so zasegli delavci UJV, ker jo je skušal brezvestni taisti M. E. prodati inozemskim prekupčevalcem za dva tisoč nemških mark in s tem osiromašiti gledališki muzej Slovenije. Naj se ne razveselijo tisti, ki M. E.-ja dobro ali intimno poznajo, ker je prašanje zastavljal zopet telefonično ob deseti uri in se v času prebujanja okrog trinajst ure seveda ni ničesar več spominjal.

Pisma oziroma dopisnice s pravnimi odgovori pošljite v roku enega tedna po izidu te številke - če pa bi bila ta številka slučajno zaplenjena, se nagradna uganika razveljavi.

SEDEM SAMURAJEV SKOJ-a

Zaradi vas in samo zaradi vas
je zaplenjen vaš in samo vaš
Arnold A. Švarcenerger

A kot Ariala (ime moje mame). Ko smo že pri tem: ali veste, kaj pomeni Luža M. Barič? Izdam vam v prihodnji številki, vi pa v medvreminu malce napnite vijuge. Dogovorjeno?

Ker so mi že spet odmerili tako tesen prostorček, bom kar naravnost, meni tič tebi nič, prešlatla na vaša pisma.

Še en odmev na odmevni dopis F. Vrbinca, upam da je to tudi zadnji: »Dragi Vrbinca, motiš se, s teboj ni pravič narobe. Nasprotno, ti si dedec in pol, res pravi moški, kakršnih danes pravzaprav ni več. Kajti, ne daš se zapeljati – ti hočeš osvajati in osvojiti. Zato imaš prav, ko se ne pustiš zmanipulirati v predmet naslade potrebnih. Kar se tiče tvojega smeha ob najbolj nepravem času in na najbolj nepravem kraju pa mislim, da izvira iz tvoje duševne nadvlade. Po domače povedano – nobena ti še ni bila kos, vse doslej so ti bile preprozorne.

Tvoja Fortuna
Olimp, 27. 04. 1988»

No, Vrbinca, si zdaj še obupan? Si videl, koliko bralcev ti je priskočilo v pomoč? Si videl, koliko iskrenih ljudi je na svetu, kljub vsemu? Tebi, draga Fortuna, pa v upanju, da ne boš vse prehitro odšla, zaupam Vrbinčeve podatke (prej sem ga prosil za dovoljenje): Ljubljana, 21. 02. 1961 ob enih zjutraj. Te to zadovolji? No, Fortuna je tudi predlagala, da bi skupaj z menoj ustvarila astrološki kotichek za vse bivše, sedanje in bodoče pare. Sem enoglasno za. Ti, draga moja Srečka, pa mi sporoči, v katerem ozvezdju te lahko dobim, če nama bo kak parček poslal svoje rojstne podatke. Prav? Prav.

Pa še eno bi te prosil: se z Olimpa že kaj vidi, če bo naslednja olimpiada res v Veliki Kladuši?

In zdajci pisemce Šimna Ščegetavca iz ožje Slovenije:

»Z zaročenko, ki je iz neke naše bratske republike, se zelo dobro razumeva, saj sem bil pri vojaki in dobro obvladam jezike narodov in narodnosti (ona pa zelo dobro obvlada jezik ljubezni). Zadeva pa se zatakne pri neki stvari, ki jo jaz vem, ona pa ne ve, da jo vem (kot v prejšnji zaplenjeni številki pravi bralec iz Ekbatana). Tako je s to stvarjo: vojaški rok sem služil v kraju svoje zdajšnje zaročenke in tako je nanese, da sem, enkrat spal z njo. Ona še zdaj ne ve, da sem bil tisti vojak jaz, a jaz imam spomin za take reči. Ko je nekaj let kasneje prišla v Slovenijo za natikarico, sem jo pri pričel spoznal, ona pa mene ni, tako da sem rabil kar nekaj ur, da sem jo »osvojil«. No in zdaj se vse zaplete. Odkar se »v drugo« poznava, še nisva imela spolnih odnosov (predvsem na njeno željo). Nekoč sem ji govoril o naši himni, kako da jo je treba zamenjati ali vsaj prenoviti. Pravil sem ji, da je stara himna zgolj razpadajoči ostanek preživlele dobe, ki je potreben vsaj liftinga, če ne kar pravega kirurškega lepotelega posega. Kaže, da je zaročenka vse skupaj nápak razumela: kmalu je namreč odpotovala za dva tedna domov, ne rekoč mi ne kam ne kod. Iz zaupnih virov sem zvedel, da je bila na kozmetičnem oddelku njihove kirurške klinike, vendar ona trdi, da je bila ves čas pri starših. No, ko se je vrnila, se mi je podala že prvo noč. In pomislite! Bila je neodložna! Imela je kožico, imela je lep, pristen, nedotaknjen himen!

A jaz vem, da kaj takega organsko ni mogoče, saj sem vendar pred leti lastnoročno spal z njo. Pomislil sem, da ima mogoče kako sestro, a pravi, da ima samo sedem bratov. Kaj naj si mislim? Arnold, bralci, ljudje – pomagajte mi iz zagate! Borim se proti črnim mislim, a vse bolj me našira dvom, da je moja zaročenka žrtev okostenele opne trdokožnih nazorov zaostalega okolja. Povrnite mi vero, povejte mi, da se motim!«

Ja, ljubi moj Šimen, priznati moram, da je tvoj problem zame zapleten kot klitopis. Upava lahko le to, da se te bodo bralci usmili in ti razpihali oblake dvomov, ki tarejo tvojo mlado dušo. Mislim pa, da te bo vsaj malo potolažilo, če ti na uho izdam, da sem imel sam še večje topogledne probleme kot ti: moje žene so me vse po vrsti varale. Vse po vrsti, pomislil! Ena sama mi ni bila zvesta. Kar oglej si sliko moje tretje žene Christmas in olajšaj si dušo, sotrpini!

O revoluciji in rotaciji nam piše nočni žurer in obiskovalec diskov Josip Stare iz Cebra:

»Jako sem zadovoljen, da sem pondelk v diski Turist prebil. Klevete so to, kar piše se ino govori, klevete. Muzika sicer morebiti rahlo preglasno hrumi, a pesni so vendar zale, stare ino vsem znane romance ter kancone. Le dveh ali treh nisem pripoznal, mea culpa, mea culpa, vse ostale pa, dasiravno v drugih izvedbah, poznamo še iz rane otročjosti.

A kanil sem sledeče povedati: v starih časih so imeli ljudje naše zemlje o njenej obliki ino obsežnosti jako nejasne ino krive misli. Šele Kopernik je spoznal, da je naša zemlja okrogla, da se okoli solnca suče, ki vedno na istem mestu stoji. Nazval je Nikola svoje nauke uk o REVOLUCIJI in uk o ROTACIJI. Veke in veke sta uka zatem životarila na smetišu zgodovine, nakar sta šele v naši dobi res živeti jela. V svitlih letih borbe za svobodo našiga ljudstva smo vslednje spoznali, kaj REVOLUCIJA res pomeni. Na RO-

TACIJO pa je bilo potrebno še malo se strpeti. V naši družbi smo komaj pred leti uvedli tudi ROTACIJO, da svet vidi, da je izmed vseh družb na sveti prav naša družba KOZMOS. Sicer kozmos v malem, pa vendar kozmos – po tacej logiki pa je naš svitli vodja nihče drug kot Solnce: BOG SOLNCE. Zategadelj ni prav nič nápak – nasprotno, to je edina prava pot – če naši delovni ljudje in farani zahajajo dopoldan na partijske sestanke, popoldan pa k župniki. Zakaj živeti je treba za večno, ne samo za to kratko dobo, kar smo na tem begotnem planeti. ŽIVLJENJE JE LE PRDEC V TIŠINO KOZMOSA.»

Tako pravi Stare in nadaljuje:

»Zato predlagam, naj bi pregledali vse dneve v leti, da doženemo, ali je še kak dan nezaseden, da ga dodelimo blaženemu Nikolii kot zaslužnemu klasiku makijavelizma, Machivellijevem somišljeniku in disciplu. Prav on je namreč dognal prvi Kopernikov zakon ali zakon vzroka in poldice: VSAKA REVOLUCIJA SE IZRUDI V ROTACIJO.»

In smo spet pri klasičnih makijavelizma. Dragi Stare, pobaral bom naš center za koordinacijo glede prostih koledarskih dni, preden pa preidem k naslednjemu dopisu, naj dostavim še majhno opombco: razbijmo končno locus communis o domnevnem očkavem rekiu cilj posvečuje sredstva, da nam makijavelistom in Slovencem ne bo treba zardevati, ko bomo brali zapise naših »intelektualcev«, ki našega očaka tako vestno citirajo, ob tem pa (sic!) marsikdaj navedejo še kje, kako, kdaj in zakaj da je vrli Machiavelli to zapisal. Torej v vednost »izobražencem« in vsem ostalim: Nikola j ni tega nikoli zapisal. Njegove politično-zgodovinsko-filozofske spise sem že v tretje navzkrižno preveril in navedenega gesla v njih zagotovo ni. Kdor pa mi ta stavek vseeno najde (morebiti v kaki njegovi gledališki igri?), sem mu voljan prepustiti prestol, žezlo, plačo in vikend na Bledu, ki pritiče PRVEMU MAKIJAVELISTU NA BALKANU. Toliko.

Zdaj pa še zadnje in najbolj nerazumljivo pismo bralke, kar sem jih kdajkoli v svoji karijeri prejel:

»Dragi moj Noldi Švarc!

Dan za nočjo in noč za dnevom muči me problem.

Odpira se mi zadruga na hlačah iz modrega žameta, ki jih najraje nosim. Gre narazen kot prikazen in z okna me opazuje siničica in me načrtno ovija v žakljevino, ki se napihuje kot balon. Poželjivo si prepeva, ostre krempljice zasaja v leseno polico na oknu četrtega nadstropja. In ko jo tako opazujem, kako s pogledom spremlja mojo razdvojeno zadrugo in rožnato čipkovo ino za njo, se vprašujem – le kakšen je njen cvet ali njen svet in oči na rožnatem cvetu ali moje in njene oči skupaj ali samo najin cvet na svetu. Morda je srečna, ko se takole poželjivo prestavlja po okenski polici. In ona se vidno osrečuje, medtem ko mene tlačji z nesrečo. Izgubila sem srečo v trenutku, ko sem stopila na ulico in se je moja sreča preselila k okenski polici četrtega nadstropja. Kje naj torej pričakam ponovni obisk sreče; nekaj mi je govorilo, naj se zatečem v cerkveno okrilje, a mene bolj vleče k Legion Etrangère ... Dragi moj Noldi, ako imaš kakšen učinkovitejši predlog, mi ga prosim izdaj. Tvoja zvesta bralka

Saharina Fus-Rotk

Draga Saharina, ne vem, ali te je grdo nasadu in namazu, vem pa, da si sado-mazo; zato se vzdržim odgovora in zažvižgam: She wore bluuuuue veeelvet ... bluer than veeeeelvet was the night ...

Spominjajoč vas pa to, da ga ni čez NUK za dober FUK, vas pozdravlja Tone Fornezzzzi – Čuk!

Za vas si ga je drkal Arnold, Švarcenerger pa bere pomolabor in vneto maturira (vstavi s in b, kamor pašeta!)

Schwarzenegger discovering - one by one - the pervert lovers of his third wife Carol (Christmas is her maiden name, and she has also written a bestseller since: Christmas Capital: Malice in Wonderland, BANTAM BOOKS)

UKI ali NE UKI

10 tez Umberta Eca o univerzi in množičnih medijih

Če bi se moral te teme lotiti z zvišeno zlo-namernostjo, bi bil moj poseg zelo kratek. Rekel bi le, da so množični mediji posredni-ki banalnosti, izumetničene zabave, ki je sama sebi namen, in da se s hlastanjem po vedno novem omejujejo na populariziranje neke zadeve, ki jo skušajo vsiliti čim širše-mu krogu. Univerza pa je, nasprotno, pro-stor temeljnih raziskav, poglobljenega in truda polnega razmisleka, ima neposreden stik s tradicijo, je nezaupljiva do novosti in rešitev, ki se kar same ponujajo. Njena na-loga je kontinuirana kritična revizija ved-nosti. Soglasje išče pri določeni eliti.

Če bi spregovorili na tak način, ne bi upo-rabljali le poceni stereotipov, pozabili bi na to, da so množični mediji ali sredstva mno-žične komunikacije tudi knjige. Za množič-no komunikacijo gre, ko centraliziran od-dajnik posreduje preko tehnološko kom-pleksnega kanala neko sporočilo, ki doseže skupino sprejemnikov. Ti so razpršeni po širokem teritoriju, med seboj se razlikujejo po socialnem in kulturnem izvoru, često pa tudi jezikovno. Tipično za masovno komu-niciranje je, da ni neposredno. Tisti, ki odda-ja, ne ve, komu bo govoril in zato svoj govor prilagodi »sogovorniku – fantazmi«, od ka-terega ne more dobiti nobenega trenutne-ga feed-backa.

V kakšnem položaju je univerza? Mno-žični mediji niso neka homogena institucija (množično sredstvo je tako izdaja neke University Press kot kakšna rock plošča), homogena institucija pa ni niti univerza. Poleg visoke znanosti se tu odvija tudi po-sredovanje informacij na poljuden način, posredovanje osnovnih informacij o pred-metu. Ali potem lahko rečemo, da je Uni-verza še vedno mesto neposredne komu-nikacije, ki temelji na dialogu med učiteljem in učencem? Kaj se torej zgodi, ko mora profesor govoriti 500 študentom v dvorani, kjer je prostora za kvečjemu kakih tristo? Ali je tistih dvesto, ki se morajo stiskati v hodniku, kjer so preko zvočnika, če ta sploh je, deležni le predavateljevega glasu, ali je tistih dvesto torej avtomatično vstopilo v univerzum masovne komunikacije? Štu-dent, ki si dela neustrezne zapiske, ki jih poz-neje ne bo uspel razbrati, je ta še v dialošk-em, neposrednem kontaktu? In tisti, ki predavanja posname in jih tedne pozneje preposlušaja, je že uporabnik masovnih kom-unikacij?

Med univerzo in množičnimi mediji so dandanes meje bolj zabrisane, kot se misli. Potrebno bi bilo izslediti dvoumne in prop-ustne cone, prepoznati »les liaisons dan-gerouses«, hibride, tujke, mešance. Gre skratka za zoologijo novih vrst. Tako bomo danes poskušali definirati novo žival, žival, ki ima tri tace, misli, laja, sika z razcepljenim jezikom, plava v vodah, premikajoč roko, na kateri je palec postavljen nasproti drugim

prstom, ki pa so zraščeni skupaj in je njen hrbet prekrit z luskami. To je Univerza v ci-vilizaciji množičnih medijev.

Univerza proučuje množične medije

Univerzitetni instituciji je treba priznati, da se je, ko je temu fenomenu posvetila šole in oddelke, znala spoprijeti s sistema-tičnim študijem civilizacije množičnih me-dijev. Toda, če so množičnim medijem ne-koč namenjali premalo pozornosti, se dan-es dogaja, da pretiravajo v nasprotni sme-ri. Pogosto analizirajo množične medije tudi takrat, ko vedo že vse, kar je treba vedeti. Naravnost smešne so obširne raziskave ar-hetipskih motivacijskih in obsesivni podobni belega, ki jih opevajo v reklamah za pralne praške. Dovolj bi bilo o tem povprašati prop-agandiste, ki so običajno ljudje z dobro

univerzitetno kulturo in so brali Junga. Kar pa se tiče študentov, lahko o tem berejo v revijah, kamor pišejo med drugim tudi uni-verzitetni profesorji.

Pa vendar – Univerza proučuje množične medije in pripomogla je k temu, da se je kri-tičen odnos do njih razširil tudi na širše ob-činstvo.

Univerza v službi množičnih medijev

Kako kritizirati nekaj, čemur se služi? Ne-redko se zgodi, da univerzitetni profesorji postanejo svetovalci finančnih in indust-rijskih organizacij ali oblasti in nič čudnega ni, če so mnogi vidni sociologi postali sve-tovalci množičnih medijev.

Menim, da bi moral strokovnjak, ki raz-vozla kak mehanizem vplivanja na množič-ne, svoja spoznanja opisati in poučiti druge,

kako se jih da prepoznati, ne pa da se kot iz-vedenec ponudi v službo tistim, ki te meha-nizme uporabljajo v zaslužkarske namene. Toda sprašujem se, če je strogo ločevanje med nadzorniki in nadzorovanimi sploh smiselno ali pa bi bila v odnosu do določe-nih oblik komunikacij ali določenih sporočil smiselnejša serija ideoloških preventiv (pravilnih ali napačnih, kakršne pač že so). Sicer pa nas ne moti, če nek ekspert za množično komuniciranje sodeluje, na primer, pri kampanji za dvig ekološke zavesti ali za zaščito pred aidsom, tako kot se nam zdi naravno, da večina predavateljev sode-luje z založniškimi hišami.

Gre za to, da so nekatere oblike kompro-misov med univerzo in centri ekonomske ali politične moči sprejemljivejše od drugih, zato ker so utrjene s tradicijo. Če pomislim na sodelovanje velikih mojstrov renesanse s prvimi velikimi tiskarji in ponovno prebi-ram znamenite hvalniške uvode iz 16. sto-letja, mi postane jasno, da se je ta odnos med znanstvenikom in izdajateljsko indust-rijo vzpostavil že na začetku. Tako kot je že od časov Aristotela afirmiran model filozo-fa kot svetovalca vladarja.

Množični mediji izkoriščajo delo Univer-ze

Zamislimo si najpoštenejše stališče ne-kega znanstvenika, ki se ukvarja z razisko-vanjem mehanizmov vpliva množičnih me-dijev in ki se noče prodajati nikomur. Z vi-dika moralnosti njegovega namena je ta znanstvenik onstran vsakega suma. Toda, če rezultate svojih raziskav objavi, se jih množični mediji lahko polastijo. Torej se lahko nek kritični oris nedopustnih postop-kov vplivanja sprevrže v zastojniški prispe-vek k aplikaciji teh istih postopkov.

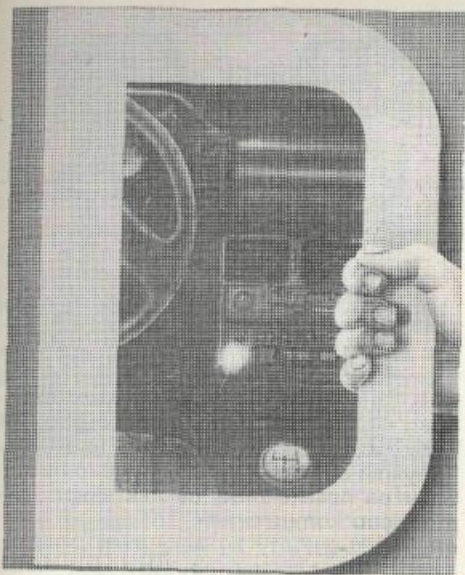
Seveda se vsaka disciplina srečuje s tem problemom. Kemik dobro ve, da se njego-vih spominov o uporabi orientalskih stru-pov lahko posluži kak morilec. Toda meni, da opisuje nekaj, kar bi tako ali tako obstajalo, neodvisno od njegovega zapisa.

Na področju družboslovnih ved pa je znanstvenik nenehno obseden s strahom, da je sprostil nek pojav že preprosto s tem, da ga je opisal.

Univerza pripravlja delovno silo za mno-žične medije muzik

Na vseh univerzah sveta obstajajo šole, ki pripravljajo študente na delo po standar-dih, veljavnih v časopisih, TV mrežah, za-ložniških hišah. Načelno ni to nič čudnega, saj univerza uči tudi, kako postati advokat, zdravnik ali uradnik.

Toda slednji poklici so se rodili skupaj s šolami, ki usposablajo za njih, in šole so lahko institucionalizirale hkrati »kajstvo in

najstvo», delovno prakso in profesionalno etiko, puščanje krvi in Hipokratovo prisego. Časopisi, reklame, kino, televizija pa so se rodili prej kot šole, ki bi lahko definirale (njihove) idealne pogoje. Tako pridemo do paradoksa, da na isti univerzi oddelek, ki poučuje tehnike komunikacij, vpeljuje prakso, ki jo oddelek za politične znanosti ali za filozofijo kritizirata kot nedopustno.

Kdo bi nemara mislil, da Univerza lahko živi v tem pluralizmu vidikov. Žal pa tam, kjer do te dvojnosti prihaja, ni videti, da bi prišlo tudi do integracije različnih perspektiv. Študentje komunikologije se po že prej omenjenih veljavnih kriterijih usposablajo za časnikarje, študentje filozofije pa se ukvarjajo s kritiko časnikarstva kot spervertirane dolžnosti raziskovanja resničnosti.

Ti dve perspektivi lahko soobstajata v akademskih vrstah, toda dve smeri mišljenja vplivata na oblikovanje dveh različnih kategorij občanov in bodočih profesionalcev, ki se bosta ignorirali vse življenje.

Univerza lahko uporabi množične medije

Cepprav to mnogi njeni pripadniki trmoglavo zanikajo, univerza uporablja množične medije. Ti so prevzeli nekaj didaktičnih funkcij, ki so bile nekoč v domeni univerze (denimo to, da so morali včasih učitelji sami priskrbeti didaktični material, često v rokopisu ali v obliki skripte, danes pa ga proizvaja kulturna industrija v kvalitetnejši obliki in po sprejemljivih cenah).

Včasih se je neko splošno znanje dobilo v šoli, danes že tudi prek masmedijev, kot na primer, katero je glavno mesto Kambo-dže ali kje se nahaja Maldivsko otočje. Toda to še ne pomeni, da je šola osvobodena dolžnosti, da oblikuje splošno razgledanost. Množični mediji posredujejo podatke na nekontroliran in nekritičen način in šola je tu, da jih nadzoruje in popravlja. Na nivoju institucionalnega pouka je naloga današnje univerze bolj kot to, da posreduje elementarno znanje, to da zna biti kritična do medijskega posredovanja taistih informacij.

Dejstvo, da so temeljni teksti dostopni v cenenih izdajah, konstituira možnost pluralističnega informiranja študenta, ki so mu tako na dosegu roke različni viri oziroma podatki, s katerimi lahko preverja predavateljeva izvajanja. To pa lahko povzroči tudi zmedo, ko predavatelj ne more prikriti svojih belis lis, a je poklican, da odgovarja za vse tekste, ki jih kulturna industrija ponuja na trgu. Opaziti se da, da je izdajateljstvo pravzaprav tisto, ki s svojimi izbirami in s teksti, ki jih daje na razpolago, vpliva na izbiro tem študija v nekem obdobju. Res je, da so ti izbori ponavadi delo univerzitetnih predavateljev, ki so svetovalci pri založbah. Toda ne gre podcenjevati implikacij tega fenomena: preko pritiska neke zunanje moči nekateri univerzitetni predavatelji vplivajo na izbiro svojih ostalih kolegov, katerim je to lahko izgovor, da ne posredujejo znanja iz prve roke.

Univerza lahko množična sredstva uporabi tudi za razširitev svojega vpliva. Uspešni eksperimenti Open University z

novimi metodami za izobraževanje odraslih in alternativa za študente ob delu kažejo, kako lahko koordinirana uporaba časopisnih člankov, audiokaset in videokaset služi temu, da se izobraženost razširi.

A tudi v tem primeru lahko preobilica možnosti deluje paralizirajoče. Množična sredstva so vsekakor nepogrešljiva, ko želimo doseči tiste, ki so ločeni od pretoka informacij v neki kulturi, toda neposrednega didaktičnega odnosa ne morejo nadomestiti.

Če je neka univerza prenapolnjena in v predavalnici ni prostora za tisoč študentov, da bi lahko poslušali enega samega profesorja, potem ni optimalna rešitev uporaba videorekorderja, temveč to, da so na voljo tri predavalnice in trije profesorji. Lahko zatiskamo oči pred tem, toda svet univerze uporablja množična sredstva tudi kot instrument pritiska v sporih med različnimi šolami in tokovi.

Znanstvena polemika, ki se jo vodi tudi po časopisih, ni novost tega stoletja. Je pa vsekakor nova vloga, ki jo ima televizija pri oblikovanju javnega mnenja, ko gre za pomembne znanstveno-politične odločitve, kot je na primer uporaba ali neuporaba nuklearne energije.

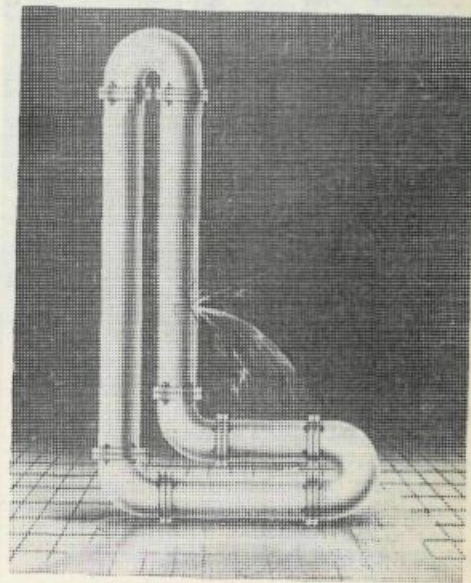
Množični mediji vplivajo na univerzitetno življenje

Mediji so tudi Univerzo vpletli v zvezdniški sistem in pogosto se sprašujemo, če je slava nekega znanstvenika res vezana na njegovo delo ali na podobo, ki jo ustvarijo televizija in časopisje. Kot ste opazili, je sistem tako močan, da potegne vase tako tiste, ki so v ospredju, kot tiste, ki so se umaknili. Zvezdniški sistem uspe transformirati v novice ne le nastopaštvo tistega, ki se vsak dan pojavlja na TV ekranih, ampak tudi skritost tistega, ki se je povlekel v ozadje. Zvezdniški sistem spremeni v vest celo odsotnost. Ni predmet vesti samo tisti, ki izda knjigo na leto, ampak tudi in predvsem tisti, ki nikoli ničesar ne objavi.

Eksplodirajo znanstvenih informacij

Možnost objavljanja, izdajanja ponatisov, tiskanja s pomočjo kompjuterjev in kabelsko posredovanje svojega dela leto ali dve prej, kot je natisnjeno, vse to je pripeljalo do izbruha znanstvenih informacij, ki ga ne more nihče več obvladati. Rast znanstvenega materiala, ki je na voljo, usodno vodi k ločevanju ved. Kadar nek znanstvenik prejme dnevno na stotine strani, ki se nanašajo na njegovo specifično področje raziskovanja, mu to dokončno preprečuje, da bi sledil raziskavam na drugih področjih.

Toda zadeva je že tako daleč, da ne uspe več slediti niti dosežkom na lastnem področju. In tu nastopi produkcija in potrošnja tako imenovanih izvlečkov. Izvleček predstavlja tekst, ki ga je interpretiral in filtriral nekdo drug. Tako je prva dolžnost in pravica znanstvenika, da je tisti, ki naj bi bral, interpretiral in avtonomno presojal tekst, delegiran na redaktorja in izdajatelja izvlečkov.

Poleg diktature teh izvlečkov bi opozoril še na grožnjo vseobsegajočih bibliografij, ki jih je odslej moč dobiti preko informacijske mreže za katerikoli predmet. Bibliografijo je treba osvajati počasi, korak za korakom. Vseobsegajoča bibliografija ne služi ničemu. Znanstvenik, ki s pritiskom na gumb prejme o predmetu po svoji izbiri 10 tisoč naslovov, ne samo da ne bo prebral knjig s spiska, ampak tudi bibliografije same ne več.

Znamenja krize so vidna v mnogih publikacijah, ki so izšle v deželah, ki štejejo za avantgardo znanosti. Nobena bibliografija danes ne vključuje naslovov, starejših od deset let. Če je ta kriterij upravičen za nekatere razvite tehnologije v stalnem procesu napredovanja, pa je njegova veljavnost vprašljiva kar se tiče humanističnih ved, ki so po naravi kumulativne.

Samomor množičnih medijev

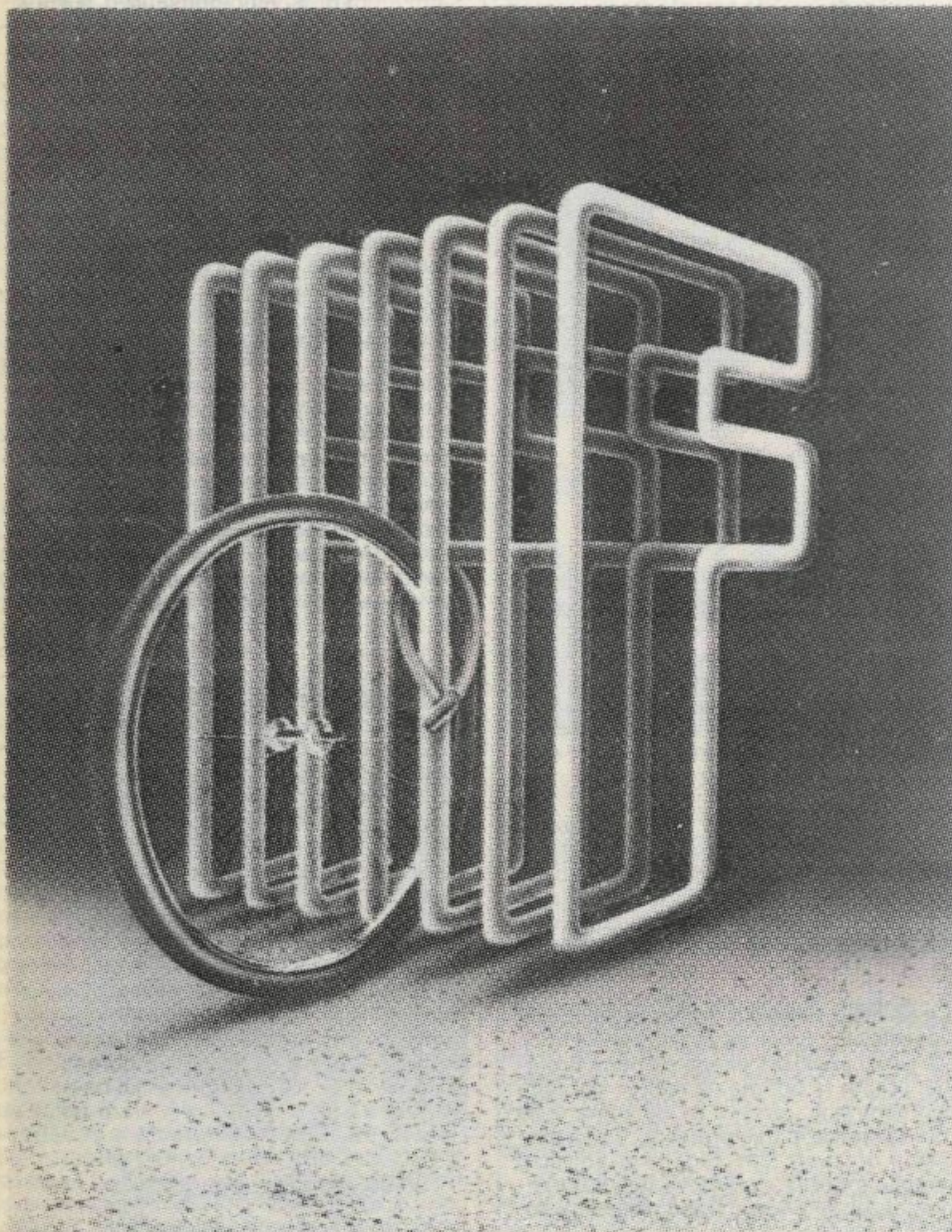
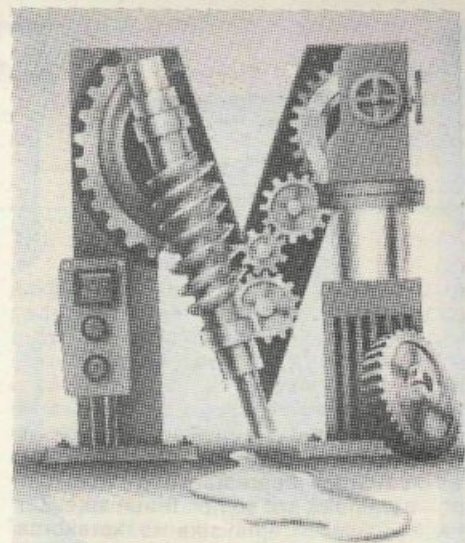
Proizvodi množičnih medijev so okuženi z neozdravljivo boleznijo: pokvarljivostjo njihovih materialnih osnov. Niso pokvarljivi

le video-trakovi, posnetki na magnetnih trakovih, fotokopije. Pokvarljivo je postalo tudi osnovno sredstvo transmisije znanja – knjige. Vse knjige, ki so jih proizvedli, odkar so prešli od papirja, ki ga izdelujejo iz cunaj, na papir iz lesa, so obsojene na to, da se v sedemdesetih letih spremenijo v prah. Mediji so omogočili razmnoževanje in kroženje knjig, ki ne bodo preživele niti svojih avtorjev. Vse predlagane metode, s katerimi naj bi se zoperstavili tej tragični neprimernosti (mikrofilmi, ponovno tiskanje na acid free papir, kemična zaščita obstoječih knjig), bodo lahko rešile le del pričevanj o naši kulturi.

Ena od zgodovinskih odgovornosti univerze bo v naslednjih desetletjih morda tudi odločitev, katere knjige naj se obravnava kot privilegirane. Upam samo, da mi nikoli v življenju ne bo treba sodelovati v komisiji, ki bo morala sprejemati take odločitve.

Zaključki

Nesmiselno je demonizirati prisotnost množičnih medijev v utrdbah znanosti. Tre-

ba jih je prepoznati, brzdati in izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo. A biti obenem zadosti skromni, da priznamo, kadar je treba, da je dobra televizijska oddaja (lahko) plodnejša od suhoparne akademske lekcije.

In končno – univerza, kolikor malo ali dosti še ima dobrega, se lahko upre perversnim učinkom množičnih medijev prav s tem, da izkoristi njihove slabosti. Morda se bo zdelo paradoksalno, toda, če tvori informacijo tisto, kar je bilo malo verjetno, da se zgodi, potem so množični mediji informativni le kar se tiče podatkov, ne pa kar zadeva koncepte in interpretacije le-teh. Množični mediji pripovedujejo, da je nekdo mrtev, da je strmoglavilo letalo, da je padel dolar, da se je začela vladna kriza, a tudi v teh primerih ostajam v dvomih, če je bilo to, kar je sedaj informacija, res tako nepričakovano, nepredvidljivo.

(Pa še en primer). Množični mediji so v zadnjih letih odkrili, da vstopamo v civilizacijo podob, potem ko so sociologi to ugotavljali pred 40-imi leti, in že nekaj časa ni več res. Nova civilizacija kompjuterjev je alfabetska in vračamo se v svet Gutenberga.

Toda tega množični mediji ne morejo reči, saj ljudje ne bi verjeli. Preveč truda jih je stalo, da so se prilagodili ideji, da živimo v civilizaciji podob in se ne morejo kar tako odpovedati klišeju, ki so ga tako težko osvojili.

Množični mediji lahko razširijo vest, da v nekem laboratoriju raziskujejo nek delec, toda niso sposobni dogodku primerne interpretacije. Na nivoju dejstev mediji pripovedujejo o tistem, kar se dogaja v tem trenutku, na nivoju interpretacij pripovedujejo tisto, kar je morda veljalo pred dvajsetimi leti. V ta precep dvajsetih let se vmešča kultura, ki jo producirajo univerze. Verjamem, da študentje še prihajajo v naše predavalnice zato, ker se tu razpravlja o nečem, kar še ni dostopno množičnim medijem. Ko bodo mediji do tega prišli, bo univerza že razpravljala, ali vsaj morala razpravljati o nečem drugem. Univerza bo ohranila svojo vlogo, in to nenadomestljivo, če bo obdržala ta razkorak.

KUDA VOJSKA PORNOFILA KREČE

V mesecu smo veličastnih praznovanj. Dan mladosti, za vojsko pornofilov sade drugarice rožice. Pornofili smo edina nevojaška skupina volunterov, ki si zaradi složnosti v njej sami in ob od specifikuma homo sapiensa, ko se transformira v **homo sapiensa pornofilusa semper erectusa**, dani nalogi in s tem že pravici graditi družbo in napredne odnose v njej, zasluži častni naziv – vojska. Na to smo ponosni. **Drugarice nas vole.** Smo v neprestani borbi z obskurnimi marginalci, kot so npr. feministke. Žar bitke že ugaša, feministke sa korakoma umikajo, **mini krila se vračajo** in z njimi ženski spol k pameti. Naslednji veliki praznik maja meseca je dan varnosti, 13. maj. Spada med najpomembnejše manifestacije civilne družbe, ki uporablja po Machiavelliju vsa sredstva, da zatre gnusne izvrške, izmečke, fašistoidne, emigrantsko nastrojene impotentneže, ki ogrožajo naš razvoj na sledi čiste ideje enakosti na smrtni postelji, ko je realizirana, predtem pa morbidno vpliva na energijo individuuma v borbi s časom ob puščanju sledov zanamcem. Na 13. maj se še povrnemo s citati in pripadajočimi komentari iz glasila vseh varnostno-bezbednostnih subjektov. Ustaviti se kaže še ob bodočih praznikih in datumih, ki jih pornofili zapišemo v svoj koledar s solzami (sreče) v očeh. **Ta kos Balkana dobiva za oktroirano ustavo še 15. maj**, dan s pečatom državne tajne zavarovane, ljudstvu pornofilov oktroirane ekonomske politike, privremenih intervencionih mjera **ala bastard med NEP/perestrojka/Južna Koreja/Panama/Urugvaj**, ko in kjer postanemo pornofili Che Guevare. Mi smo se vselej zavzemali kod mjera za velike (duge), protiv privremenosti stavljali smo vječitost (erekcije), kod intervencija za penetracijo. Statistika seksualnih deliktov kaže na dejstvo, da se pornofili izredno redko ali nikoli ne znajdejo na zatožni klopi, inkriminirani s posilstvom. Mi se zavedamo in pričakujemo od partnerja, da v odnos prostovoljno privoli, se z njim strinja in v debati izrazi svoje želje. Če s partnerjem ne najdemo skupnega jezika, opravimo stvar sami s sabo ali pa jo preložimo na kdaj drugič. **Majski dečki pa niso seznanjeni z modrostmi porno generacije in ostale populacije** in se radi predajajo nekontrolirani strasti, ki, kot vemo le mi, nikoli ne rezultira popolnim užitkom, trajno duhovno satisfakcijo, ampak neredko pripelje akterja v ustanovo, kjer skrbimo za neprilagojene ekstremiste. Sprehod skozi mesec maj mimo apokalipse končajmo z že navedenim trinajstim majem. Letos je to povrh še petek in če je pornofil srečal mačko v črni uniformi, se je brž prekrižal. 13. maj pa ni samo datum, je tudi glasilo sil, ki nas varujejo pred drugimi in pred samim sabo: »13. maj, Časopis za pitanja bezbednosti in društvene samozastite«. V številkah 3, 4 in 5 letnika 1987 je neki dr. Ljubomir Prelič pokazal podcenjujoč in nekorekten odnos

do pornografije kot kulturnega mainstreama in njenih subjektov, ki ga veseskozi utemeljuje zgolj in še posebej z etiketiranjem in pristransko arbitražo). Pa pogledjmo, kaj je najti v njegovih prispevkih.

Seksualna delikvencija i pornografija

Između seksualne delikvencije i pornografije postoji blizak odnos prožimanja... upravo vidovi seksualne nastranosi čest su predmet pornografskih sadržaja, a savremeno (drevno) zakonodavstvo veoma dosledno inkriminiše seksualne nastranosti, a gotovo bezizuzetno one seksualne devijantnosti čije praktikovanje uključuje i primenu nasilja prema jednom od učesnika odnosa... dakle vidovi seksualnih nastranosti (pedofilija, **HOMOSEKSUALNOST**) istovremeno su i predmet krivično pravne norme, ali i sadržaj pornografskih tvorevina i predmeta, te se društvo na dva načina brani od devijacija u polnom životu i moralu... svakako da i krivično delo proizvodnje i rasturanja pornografskih spisa spada, u širem smislu, u seksualnu delikvenciju... teško vredenje polnog morala se neposredno povređuje in neko lice na emocionalnom planu... međutim, uticaj pornografije...

na seksualnu delikvenciju može biti i te kako značajan i svakako negativan... časopis, koji se apologetsko odnose prema nosiocu radnje koji na primer, muči svoje partnerke u polnim odnosima, a one pri tom ne pružaju otpor ili **ČAK MANIFESTUJU MAZOHIŠTIČKO ZADOVOLJSTVO**, mogu imati veoma štetno, a neposredno dejstvo na psihu i sistem moralnih vrednosti kod mlade osobe... nije za potcenjivanje ni opaska, da mnogi primitivni, neodgojeni, ili najzad, neiskusni ljudi veruju kako sve što je dobilo vizu da se javno prikaže na platnu, u specijalizovanim bioskopima ili u **načlašeno erotičnih (tačnije, polupornografskih i PROFITERSKIH) časopisima**, samim tim društveno prihvatljivo, seksualno poželjno, telesno zdravo i čak i avantgardno i moderno-savremeno... najinteresantniji oblik seksualnih devijacija, sa aspekta našeg rada, svakako je sadizam, koji se pojavljuje u veoma raznovrsnim oblicima... Dobio je naziv po Markizu de Sadu, **RASKALAŠNOM ZAVODNIKU** s kraja osemnastog stoljeća, koji je proveo u tamnici sedamnajst godina iskoristivši ih da započne pisanjem romana o perversnostima, s akcentom na mučenju seksualnih partnera kao načinu postizanja zadovoljstva i zadovoljavanja seksualnog nagona... upravo u pornografskim delima, PROFITU OKRENUTI producenti postižu potimalnu kombinaciju svoje poznate blagoslovene formule »NASILJE PLUS SEKS JEDNAKO ZARADA«... pornografija nosi veoma jasne i grube poruke polne diskriminacije...

Naj bo za danas dovolj te žaljive godlje, s katero sem sebe in prav verjetno tudi Vas spravil v slabo voljo, če že ne v pravično jezo. Omenjeni avtor citiranega članka niti za trenutek ne pomišlja in se ne obotavlja uporabiti vseh sredstev naracije in cene demagogije, da bi obelodanil svoje sovraštvo do pornografije in pornofilov. Ob branju njegovih spisov pri priči čutim, da sem – nihče drug – kot Don Kihot v borbi z mlino na veter. Ampak le za trenutek. Pa me malodušje kmalu mine. Z odprtostjo v svet, dobrim delom, bodo tudi ljudje, ki zapostavljajo in zasmehujejo genije in dobrodelce, kot je de Sade, vpletajo in prikazujejo dogmatistično križarsko vojno proti emancipiranim posameznikom kapital kot motiv našega gibanja, obrekujejo in dvomijo v sodobno orientiranost našega časopisa in hvale vrednega izbora filmske umetnosti v naši kinodvorani Slogi, zlonamerno in nepravilno obračajo podatke o seksualni delinkventnosti, hoteč nam naložiti zločine, okriviti za usodo Agrokomerčevih puranov, in nas obremeniti s slabo vestjo... izginili in čas jih bo povozil. Kajti v Slogi je moč. Želim Vam uspešno fabriciranje užitkov in trdo roko v obeleževanju spomina na 15. maj, morda delu pornopopulacije še permanentno trd falus.

VAŠ PRIMOŽ TRUBA

NAZI FILM

Bitka za Namčijo, ki so jo nacisti začeli v dvajsetih in v začetku tridesetih let, je bila hkrati tudi boj za kontrolo nad nemško kinematografijo. Sprva so jo izvajali s pomočjo tiska, saj ni imel nihče izmed vodij propagande v stranki s filmskim medijem nikakršnih izkušenj. Z vstopom Josefa Goebbelsa v politično arena pa se je situacija nenadoma spremenila. Podobno kot Hitler je bil tudi Goebbels strasten cineast. Pozorno je preštudiral učinek sovjetskega revolucionarnega filma na ruske ljudi in zato je razumel vplivnost filmskega medija.

Na njegovo iniciativo je bila ustanovljena Reichsfilmstelle (Nacionalna filmska agencija) pod direktnim nadzorom Propagandnega ministrstva. Ta agencija je nedovisno nadzorovala različne faze filmske produkcije, distribucijo in prikazovanje. Uvedli so tudi sistem kontrole, po katerem je bilo treba filmsko zgodbo in snemalno knjigo predložiti agenciji in celo potem so si že pognete filme še enkrat ogledali in jih odobrili.

Čim je vodilna kampanja leta 1932 potrdila premoč Nacional-socialistične delavske stranke, je le-ta na srečanjih in shodih začela predvajati svoje dokumentarne filme in filme o rekrutiranju. Časa in denarja za filme o specifičnih značilnostih naci stranke je primanjkovalo, zato se je zdela najboljša alternativa, da se indirektno vpliva na obstoječe nemške studije.

Prva ideološka konfrontacija z nemško kinematografijo se je pojavila v nemškem tisku: nemški karakter, nacionalizem in vojska so bile teme, ki jih je bilo treba popularizirati med obiskovalci kinematografov. Obenem je bila napadena »židovska filmska industrija«, češ da spodkopava vitalno moč naroda in vodi pravo nemško filmsko industrijo na rob prepada.

Nekaj filmskih producentov se je sprijaznilo z nacistično ideologijo in jo v svojem delu podpiralo. Kompromis je bil atraktiven: prva svetovna vojna izgubljena, nemška ekonomska in kulturna moč na zelo nizki stopnji, po vrhu vsega pa še govornice o nacionalizaciji filmskega biznisa, ki so situacijo samo še poslabšale. Ko je Alfred Hugenberg, ultra desničar in predsednik UFA, dovolil padec svoje družbe pod nacistično kontrolo, je sčasoma klonila tudi ostala filmska industrija.

Za propagandni stroj je z uvedbo zvoka filmski medij postal veliko bolj prikladen in učinkovit. Na področju fašistično inspiriranih filmov je vodila UFA z Die Letzte Kampagne (1930, Poslednja četa), zgodbo nemških vojakov v napoleonskem bojnem pohodu.

Čprav so Francozi številčnejši, zasedejo Nemci mlin in se brezupno borijo za presek izredno pomembne poti. Bitko sicer dobijo, vendar na račun svojih lastnih rešijo življenje tovarišev.

Pozivi k ekstremnemu patriotizmu so bili sedaj v filmu sprejemljivi.

Naslednji zgodnji primer novega duha v Nemčiji se kaže v filmu Ein Burschenlied aus Heidelberg (1930, Fantova pesem iz Heidelberga) z Willyjem Forstom in Betty Birdovo v glavnih vlogah. Bodočo nacionalno elito srečamo v filmu kot enotno množico učencev v enakih oblekah in s praskami na licih, ki so jih skupili pri športnih dvobojih – mladi gledajo v prihodnost s pesmijo in mečem.

Liebling der Götter (1930, Ljubljenec bogov) Hansa Schwarzja pripoveduje zgodbo tenorista, ki ga igra Emil Jannings. Ta se

zaposli v Južni Ameriki in pade v roke brezvestnemu židovskemu biznismenu, ki ne dominira le v trgovini, temveč tudi v svetu kulture.

Po kratki bolezni pa se junak vrne v ljubljeno Tirolsko k vdani ženi, ki mu s skrbno nego pomaga, da znova zaživi. Vrne se na oder, kjer ponovno začne svojo operno kariero z zmagovito predstavo »Lohengrina«.

Shematično gledano prevlada v filmu nad neprijetnim življenjem v tujini svež zrak arijske domovine. Videti je bilo, da se antisemitizem pojavlja postopoma, vendar je bila diskriminacija nedvomno namerna.

Kar zadeva Goebbelsa, sta bila eksemplarična oba filma, ki ju je režiral Gustav Ucicky, tako Das Flötenkonzert von Sanssouci (1930, Koncert za flavto iz Sanssouci) kot Yorck iz leta 1931. Koncert za flavto kaže prusko vojsko pripravljeno na

bitko, z Ottom Gebührom v vlogi firerja Fredericka drugega.

Goebbels je poskrbel, da je film požel uspeh. Najel je plačane navijače in zbor, ki je z govorom spremljal projekcijo; na njegov ukaz pa so v časopisju izšle navdušene recenzije. Med delavskim razredom, komunisti, socialdemokrati in delavci brez izbrušene politične osti je bil film obsojen kot »na vojno hujskakoč« in poskušali so ga prepovedati. SA enote in policija si bile na predvajanjih pogosto v pripravljenosti, prihajalo je do preteпов, toda kljub temu se je med finančnimi uspešnicami leta film plasiral na tretje mesto. Istočasno je za številne režiserje, ki so delali pod nacisti, ta film postal vzorčen.

Do prihoda filma Morgenrot (Zora) v začetku leta 1933, je bila nacistična ideologija v nemških filmih že močno uveljavljena. Filmska zgodba govori o nemški podmornici v akciji med prvo svetovno vojno. Na poškodovanem plovilu naredita dva oficirja samomor, da bi se njuni tovariši lahko rešili z zadnjimi osmimi rešilnimi pasovi. Sama zasnova zgodbe je suhoparna, heroizem pa očiten.

S tem, ko Morgenrot apelira na nemško nacionalno zavest, idealizira skrajno žrtev in zapostavlja Angleže. Med drugo svetovno vojno je nastalo še več kopij tega filma, ki so jih četam predvajali z namenom, da bi stimulirali njihovo borbenost. Glavna pesem iz filma »Nemčija bo živela, tudi če mi umremo« je zlovesčje napovedovala njihovo usodo.

Še bolj nenavadna manifestacija nacističnega duha se pojavlja v tako imenovanem »Gorskem filmskem žanru«. Oba filma Luisa Trenkerja, Berge in Flammen (1931, Gore v plamenih) in Der Rebell (1932, Upor), sta postavljena v nemške in avstrijske gore. Upor je še posebej pomemben zaradi zgodbe, v kateri je tirolski boj za neodvisnost potlačen, vojna proti Franciji pa se transformira v privatno vojno individualov.

Čprav je vpliv nacističnega propagandnega stroja v zgoraj omenjenih filmih očiten, pa je nacistična ideologija v nadaljnjem desetletju uspešno delovala pod krinko zabavnega filma.

Prevladi nacistov je leta 1933 sledila produkcija treh jasnih propagandnih filmov: SA Mann Brand, fiktivna zgodba o junaškem »rjavosrajčniku«, Hitlerjunge Quex, drama, ki temelji na življenjski zgodbi pripadnika Hitlerjugenda, ki ga 1932. ubijejo komunisti, in Hans Westmar, močno fiktivna avtobiografija Horsta Wessela.

Vsi trije povzdigujejo pripadnost stranki in Führerju, bili pa so finančna polomija.

Posledica tega je bila dokončna odločitev propagandnega ministra doktorja Goebbelsa, da skrči obseg javne propagan-

de na filmske tednike, ki so jih sčasoma podaljšali na 45 minut. Goebbels je verjel, da je prostor za SA na cesti in ne na platnu, zato je dal prednost filmom, ki naj nemškimi obiskovalcem kinodvoran vcepijo vrline in lastnosti, ki jih lahko nacisti najboljše izkoristijo za ohranitev in širitev svoje moči. Zaradi tega je tudi nasprotoval nastanku filma *Triumph des Willens* (1934, *Triumf volje*), dolgega dokumentarca Leni Riefenstahl, ki bi bil lahko skonstruiran samo kot direktna propaganda. Ker pa je bil to Hitlerjev osebni projekt, se je snemanje nadaljevalo, vendar je Goebbels še naprej motil njegovo produkcijo.

Kvalitete, ki jih je nemški film zagovarjal v nadaljnjih desetih letih, so: brezpogojna uklonitev absolutni avtoriteti nezmotljivega voditelja, domoljubje, tovarištvo in žrtev.

Ciklus filmov, ki kronološko podaja kariero Frederika Velikega iz *Koncerta za flavto* Gustava Ucicky-ja, je postal znan kot »Frederikovi filmi«. Frederik je v filmih *Der Choral von Leuthen* (1933, *Leuthenova hvalnica*), *Der Alte und der Junge König* (1935, *Stari in mladi kralj*) in *Fredericus* (1963) prikazan kot proto - Hitler z jekleno voljo.

»Tudi tiste filmske zgodbe, ki se vračajo v prejšnja zgodovinska obdobja in črpajo iz tujih dežel, morajo izražati duh našega časa, da bi mu spregovorile,« takšen je Goebbelsov pogled na zgodovinski film. Praktično posledico takšnega pristopa lahko vidimo v filmih *Das Mädchen Johanna* (1937, *Deklica Johanna*), kjer postane Jean d'Arc figura ženskega Führerja, ki oživlja zatirano in okupirano Francijo, in *Condottieri* iz leta 1937, neka vrsta fašističnega El Cida, v katerem črnosrajčni vojaki usode združijo Italijo 16. stoletja pod praporjem karizmatičnega voditelja.

Teoretični dokumentarec Hansa Springerja, *Der Ewige Wald* (1936, *Neskončni gozd*) drammatizira nacistično doktrino »Blut und Boden«, pri čemer uporablja nemško zgodovino skozi življenje gozda od prazgodovine pa do sedanjosti. Film poudarja predvsem globoke korenine ljubezni do očetnjave, izražene v ciklu filmov o želji nemških izgnancev, da se iz tujine vrnejo domov.

Takšni filmi so: *Flüchtlinge* (1933, *Be-gunci*), *Ein Man wull nach Deutschland* 1934, *Nek mož bi se rad vrnil v Nemčijo*) in *Friesennot* (iz leta 1935, ki prikazuje, kaj vse so pripravljene storiti patriotski Nemci, da bi se lahko vrnil v domovino).

Pogled na listo *staatsauftrag* filmov (filmov po naročilu države) nam razodene, da se zrcalijo prevladujoče teme kot disciplina, ubogljivost in žrtvovanje vedno na ozadju oboroženih sil. Naslovi filmov so neumni in že sami po sebi razlagajo vsebino. Na primer *Zwei gute Kameraden* (1933, *Dobra tovariša*), *Soldaten - Kameraden* (1936, *Vojni tovariši*), *Kameraden auf See* (1938, *Tovariši z morja*) itd. Karel Ritter, režiser, ki si je ustvaril kariero s populariziranjem nacističnega etosa, je izjavil:

»Moji filmi obravnavajo nepomembnost posameznika... za našo stvar je treba opustiti vse, kar je osebno.«

Njegov tipičen film je *Unternehmen Michael* (1937, *Operacija Michael*), v katerem drammatizira dogodek iz prve svetovne vojne s specifično intencijo pokazati nemški mladini, da ima nesmiselna izguba življenja tudi svojo moralno vrednost. Popularnost vojnih filmov v Nemčiji v času, ko v Veliki Britaniji nastane komaj kakšen, je sama na sebi zanimiv fenomen, na katerega lahko gledamo kot na del ustvarjanja razmer s poudarkom na nacionalizmu in militarizmu. Pred izbruhom druge svetovne vojne pa so se počasi vendarle začeli pojavljati tudi protizidovski in protibritanski filmi. Vsekakor pa so Angleži v nekaterih filmih prikazani kot nemški simpatizerji, kot na primer v *Der Höhe Befehl* (1935, *Višji ukaz*), kjer pomagajo pruskim upornikom v boju proti Napoleonu.

Navadno so večino nemških filmov v tem času opredeljevali kot razvedrilne in ne kot propagandne, vendar je to možno le, če na propagando gledamo zelo ozko. Znova citiramo Goebbelsa: »Celo razvedrilo lahko od časa do časa opravlja funkcijo pripravljanja naroda na boj za obstoj.«

»Kinematografija,« poudarja, »bi morala biti umetniško pristojna,« tisto, kar pa je razumel kot umetnost, je bila seveda nemška nacional-socialistična umetnost.

Kot primere, ki naj bi izboljšali filmsko industrijo, navaja naslednje štiri filme: Eisensteinov film *Križarka Potemkin* (1925), Langove *Nibelunge* (1924), Clarence Brownovo *Anno Karenino* (1935) in Luis Trenkerjev »Upor«, ki združuje vizualno lepoto z moralno ali sporočilom.

Seveda pa je mogoče na enak način zaznati ideologijo v navidez najbolj nepolitičnih filmih Tretjega rajha. Kontinuirana serija plehkkih dunajskih operet na primer prika-

zuje Avstrijce kot izčrpane, užitka željne letante, ki so bili, če se izrazimo času primerno, dovolj zreli za nemško priključitev. Cemerne atmosferske melodrame o švedski pevski zvezdi Zarah Leanden, še posebej Douglas Sirkov film *ZU neuen Ufern* (K novim bregovom) in *La Habanera* (obe iz leta 1937), portretirajo žensko, ki v družbi brez pritoževanja prenaša velike težave, k čemur naj bi bile poklicane vse ženske Tretjega rajha.

Največji dosežki nemške kinematografije v času nacizma so bili, ironično gledano, propagandni filmi Leni Riefenstahl in Luisa Trenkerja. Filma *Triumf volje* in *Olympia* Leni Riefenstahl sta bila v tem tekstu že omenjena. Ravno tako močan v tolmačenju načel nacional-socialistične umetnosti je v svojih filmih Luis Trenker.

Njegovi filmi, v katerih igra glavne vloge sam, nadaljujejo s tendenco, da bi pridali pretresljiv prikaz temam rodu in grude, naravi, misticizmu in Führer-principu. Glavni junak najboljšega filma na temo vrnitve izgnancev (*Der verlorene Sohn - Izgubljeni sin*), gorski vodič iz Tirolske, se iz »newyorških« nebotičnikov vrne v kraljestvo domačih gora. *Der Kaiser von Kalifornien* (1936, *Kalifornijski cesar*) pa drammatizira boj germanskega pionirja v Združenih državah, kjer si poskuša ustvariti svoj fevd.

Trenkerjevi filmi, brezhibno zmontirani in z neverjetnim občutkom avtorja za izbor prizorščak, postavljajo na laž trditve, da je bila nacistična kinematografija brez vsake umetniške vrednosti.

(Članek je iz knjige *Movies of the Thirties*, napisal ga je JEFFREY RICHARDS, prevedla pa KARMEN ŠTUMBERGER.)

Dino Buzzati: SEDEM SLOV

Odkar sem odšel, da bi raziskal kraljestvo svojega očeta, se iz dneva v dan oddaljujem od mesta in novice, ki me dosegajo, postajajo vse redkejše.

Potovanje sem začel star le malo nad trideset in minilo je več kot osem let, natanko osem let, šest mesecev in petnajst dni, kar sem nepretrgoma na poti. Ob odhodu sem mislil, da bom v nekaj tednih z lahkoto dosegel meje kraljestva, pa sem srečeval vedno nove ljudi in dežele; ljudi, ki so govorili moj jezik, ki so pravili, da so moji podložniki.

Včasih pomislim, da je kompas mojega zemljepisca ponorel in se v veri, da ves čas napredujemo proti jugu, pravzaprav pomikamo v krog, ne da bi se sploh oddaljevali od prestolnice. To bi lahko pojasnilo, zakaj še nismo dosegli skrajne meje. Toda pogosteje me muči dvom, da ta mejnik ne obstaja, da se kraljestvo razteza brez vsake meje, in če še tako napredujem, ne bom mogel nikoli priti do cilja.

Na pot sem se odpravil, ko sem imel že več kot trideset let, mogoče prepozno. Prijatelji in celo domači so zasmehovali moj namen kot nesmiselno potratu najlepših let življenja. Pravzaprav so le redki moji služabniki privolili, da gredo z menoj. Čeprav sem bil lahkomišeln – mnogo bolj kot zdaj! – sem poskrbel, da bi med potovanjem ohranil stik s svojimi dragimi, in med jezdecji iz spremstva sem izbral sedem najboljših, da bi mi služili kot sli.

Neveden sem verjel, da jih je sedem več kot preveč. Ščasoma pa sem opazil nasprotno, da jih je smešno malo, pa čeprav ni nobeden od njih nikoli zbolel, ne naletel na razbojnika, ne zdelal konj. Vseh sedem mi je služilo z vztrajnostjo in vdanostjo, ki ju bom težko kdaj poplačal.

Da bi jih lažje razločeval, sem jim vzdal imena z abecedno zaporednimi začetnicami: Aleksander, Bartolomej, Ciril, Dominik, Edvard, Friderik, Gregor.

Nevajen oddaljenosti od domače hiše, sem že na večer drugega dne potovanja, ko smo imeli za seboj osemdeset milj, odpravil tja prvega, Aleksandra. Da bi si zagotovil nepretrgano povezavo z domačimi, sem naslednji večer poslal drugega, zatem tretjega, potem četrtega in tako zapored vse do osmega večera, ko je odšel Gregor. Prvi se dotlej še ni vrnil.

Dohitel nas je desetega večera, ko smo v neki nenaseljeni dolini ravno postavljali tabor za prenočevanje. Od Aleksandra sem zvedel, da je bila njegova hitrost manjša od predvidene. Pričakoval sem namreč, da bo v sedlu odličnega žrebca in sam lahko isto razdaljo prejezdil enkrat hitreje kot mi, zmogel pa je jezdit le za polovico hitreje. V enem dnevu, ko smo mi napredovali štiri-deset milj, jih je on premagal šestdeset in nič več.

Tako je bilo tudi z drugimi. Bartolomej, ki se je v mesto napotil tretji večer potovanja, nas je dohitel petnajstega večera. Ciril, ki je odšel četrti večer, se je vrnil šele dvajsetega. Kaj kmalu sem ugotovil, da je dovolj dneve, ki smo jih dotlej porabili, pomnožiti s pet, pa izvemo, kdaj nas bo sel spet ujel.

Ker smo se vse bolj oddaljevali od prestolnice, je pot poslancev postala vsakokrat daljša. Po petdesetih dneh potovanja se je razmik med prihodi slov pričel znatno širiti. Medtem ko sem prej videl enega vsakih pet dni, se je to zgodilo zdaj vsakih petindvajset dni. Glas domačega mesta je tako postajal vse slabotnejši; po celi tedni so minevali, ne da bi prejel kakršno koli novice.

Preteklo je šest mesecev in že smo prekoračili Fazaško gorovje, ko se je presledek med prihodom enega in drugega sla povečal na cele štiri mesece. Zdaj so mi prinašali daljne novice; kuverte so dospele k meni pomečkane, včasih z vlažnimi madeži zaradi noči, ki jih je kurir prebil pod milim nebom.

Šli smo naprej. Zaman sem se poskušal prepričati, da so oblaki, ki so se sprehajali zgoraj, enaki tistim iz mojega otroštva, da se nebo nad oddaljenim mestom prav nič ne razlikuje od sinje kupole nad menoj, da je zrak isti, piš vetra enak, glasovi ptic prav takšni. Oblaki, nebo, zrak, sape, ptice, vse to se mi je v resnici dozdevalo novo in drugačno, sam pa sem se počutil tujec.

Naprej, naprej! Potepuhi, ki sem jih srečeval po planjavah, so mi govorili, da meje niso daleč. Priganjal sem svoje može, naj ne počivajo, ugašal sem malodušne poudarke, ki so se jim pojavljali na ustnicah. Od mojega odhoda so minila že štiri leta, kako dolg napor. Med postopnimi prihodi slov je potekalo zdaj kar dvajset mesecev tišine in samote. Prinašali so mi čudna pisma, orumenela od časa, v katerih sem srečeval pozabljena imena, izraze, ki so mi bili tuji, občutja, ki jih nisem mogel razumeti. Naslednjega jutra, ko smo se mi odpravljali dalje, je po eni sami noči počitka poslanec jahal v nasprotno smer in nesel proti mestu pisma, ki sem jih imel že lep čas pripravljena.

Toda preteklo je osem let in pol. Drevi sem sam večerjal v svojem šotoru, ko je vstopil Dominik. Še se mu je uspelo nasmehnuti, čeprav je bil uničen od napa. Skoraj sedem let ga nisem videl. Vse to dolgo obdobje ni počel drugega kot jezdil, jezdil čez travnike, gozdove, puščave, medtem pa zamenjal kdove koliko konj, da bi mi prinesel tisti sveženj ovojnic, ki jih do zdaj nisem imel volje odpreti. Odšel je že spat in jutri ob zori bo spet odpotoval.

Odpotoval bo še zadnjikrat. Če bo šlo vse po sreči, sem izračunal v beležnici, in bom nadaljeval pot kot doslej, Dominik pa svojo,

ga bom spet videl šez štiriintrideset let. Sam jih bom takrat imel dvainsedemdeset. A začenjam se čutiti utrujenega in verjetno me bo smrt zalotila prej. Tako ga ne bom mogel nikoli več videti. Čez štiriintrideset let – celo prej, mnogo prej – bo Dominik nepričakovano uzrl ognje mojega taborišča in se vprašal, kako da sem medtem opravil tako kratko pot. Kot nocoj bo zvesti sel vstopil v moj šotor z od let orumenelimi pismi, polnimi nesmiselnih novic že pokopane časa; toda ustavil se bo na pragu, ko me bo zagledal na ležišču nepremično stegnjenega, z dvema bakonoscema ob strani, mrtvega.

Pa vendarle pojdi, Dominik, in ne reci mi, da sem krut! Nesi moj zadnji pozdrav v mesto, kjer sem se rodil. Ti si preživela vez s svetom, ki je bil svojčas tudi moj. Zadnja sporočila so mi dala vedeti, da se je mnogo spremenilo; da je oče umrl, da je krona prešla na mojega starejšega brata, da me imajo za izgubljenega, da so tam, kjer so bili prej hrasti, pod katerimi sem se nekoč igral, zgradili visoke kamnite palače. A kljub vsemu je še vedno moja stara domovina. Ti si zadnji stik z njimi, Dominik. Peti sel, Edvard, ki nas bo dohitel, če bog da, čez leto in osem mesecev, ne bo mogel še enkrat odpotovati, saj se ne bi več uspel pravočasno vrniti. Za teboj, Dominik, bo napačil molk, razen če končno le ne uzrem tako zaželenih meja. Toda kolikor dlje grem, bolj sem prepričan, da mejnika ni.

Resnično sumim, da mejnik ne obstaja, vsaj tak ne, kakršnega si navadno predstavljamo. Ni ločilnega obzidja, ne vmesnih dolin, ne gora, ki bi zapirale prehod. Verjetno bom prekoračil mejno črto, ne da bi jo sploh opazil in neveden bom nadaljeval pot.

Zato sem sklenil, da Edvard in drugi sli, potem ko me bodo ponovno dohiteli, ne bodo več ubirali poti nazaj v prestolnico, ampak bodo odhajali naprej, da bom lahko predhodno spoznal to, kar me čaka.

Že nekaj časa se ob večerih prižiga v meni neznan tesnoba in to ni več objokovanje zapuščenih radosti, kot se je dogajalo v prejšnjih časih, prej nestrpnost po spoznavanju dežel, ki jim grem naproti.

Beležim – in tega nisem doslej zaupal nikomur – beležim, kako iz dneva v dan, ko se polagoma pomikam proti negotovemu cilju, na nebu žari nenavadna svetloba, kakršne nisem videl še nikoli, niti v sanjah ne, in kako se rastline, gore in reke, ki jih puščamo za seboj, zdijo iz drugačne snovi kot tiste doma, in zrak vzbuja slutnje, ki jih ne znam opisati.

Neko novo upanje me bo jutri zjutraj vleklo še dlje, proti tistemu neraziskanemu pogorju, ki ga zdaj prikrivajo nočne sence. Še enkrat bom podiral tabor, ko bo Dominik izginil za obzorjem, da bi v daljino mesto lahko prinesel moje nepomembno sporočilo.

prevedla ANITA JADRIČ

Aleksa Šušulić: ZADNJI KITAJSKI ZIDAR

cosí l'animo mio, che ancor fuggiva,
si volse indietro a rimirar lo passo,
che non lasciò giammai persona viva.

Inf., 1/25-27

Izvirnih del je manj, kot si mislimo. Plagiatov prav tako. Večina dobre literature se giblje ravno vmes – v alkimističnem kotlu transmutacije, kjer nekaterim uspe iz oguljene snovi (svinca) narediti dragoceno témo (zlato), drugim pa ne. Sorodnosti, ki jih kot bralci radi zaznamo med dvema knjigama (in ki jih še raje proglasimo za vpliv enega književnika na drugega), so ponavadi zgolj odsev naših asociativnih zmognosti, ne pa *rappports de fait*. Človek pač vsako knjigo bere pod vtisom prejšnjih knjig, ki vse v njegovih možganih nekako latentno in sinhrono soobstajajo.

Ceprav se je razpasla vera, da je bil Buzzati samo Kafkov epigon, je ta trditev ne le kočljiva, marveč malone irelevantna (glede na naraščajočo irelevantnost samega pojma neizvirnosti, ki se mu počasi vrača stara sinkretična patina – in ne glede na sama Buzzatijeva zanikanja). Podobnosti med njima sicer ni težko najti; a med katerima dvema piscema jih je težko najti? Že material, v katerem oblikujejo, je tisoče let isti, namreč jezik; če pa je izvirnost snovi mrtva, je morebiti še vedno možna izvirnost poudarka. In Buzzati je, če nič drugega, otrok drugega časa in iste »srednjeevropske tesnobe« (z obveznimi pridržki, saj Handke trdi, da je *Mitteleuropa* le iluzija). Čeprav Italijan, je po duši nordijec, *aficcionado* romantičnih sag, meglà in potovanj. Časa. A sčasoma čas izgubi optimistično podobo brezkončne ceste; ki je pred njim, čedalje bolj se krči v priključke, dodatke in begotne prilpeke prepotovani brezmejnosti za hrbtno. In nastavki so venomer krajši. Od znanih krajev se le še oddaljujemo; razdaljo pa je treba premostiti, saj predstavlja reko let (Leto), v kateri se pretakata utekočinjena pozaba in nič. Buzzatijeva fikcija – kolikor ima smisel govoriti o tako spremenljivi zadevi, kot je človek, monolitno in dokončno – ni več *metafora* sveta, pač pa *sinekdoha* le-tega, pars pro toto. Nedoumljive móre ne razkriva v *prispodobni* stvarnosti, razkriva jo v nekompatibilnih delcih stvarnosti. Listajoč Hassaba in *Lodgea* bi smeli tvrgati izjavo, da je Kafku bog OČE (cf. dnevnik, pismo očetu) Buzzatiju pa SIN (čigar bo slednjič kraljestvo, saj že Kafka ve, da je Bog Oče mrtev). Če bi – kot počnejo mnogi – tlačili ljudi v predale, bi lahko vsaj transhistorično in pogojno rekli, da je Kafka modernističen metaforik, Buzzati pa antimodernističen metonimik.

Buzzatijev simbol je nedoumljiva narava (čas), ki ni človeško pogojen(a), medtem ko je Kafkova metafora za to naravo *človeškost institucij* (zakonov). Nasproti statičnosti Kafkove simbolike se giblje dinamičnost Buzzatijeve obsedenosti z minevanjem: ni več čakalec, kot Kafka in Godot, ampak skuša iti dogodkom naproti.

Tako sem mislil začeti; pa sem se premislil. Začel bom takole:

Svoje čase sem prebranim zgodbam pritalil konce. V hipu, ko si izmišljaš nov zaključek, si sam *demiurg*. Vsak bi si moral tudi romane sam izmišljati, zakaj nikoli ni pripoved tako navdihnjena in sržita kot tedaj, ko je šele kalna kaleča zamisel. Potem se mi je zazdelo, da so zgodbe, ki jim lahko dodamo konec, slabe (ali bi vsaj lahko bile boljše). Pomislil sem, da morajo imeti dobre povesti tak zaključek, da jim ni moč ničesar dodati.

Zdaj bom zatrdil, da je Sedem slov *dobra* zgodba, v isti sapi pa ji bom pritalnil *konec*. Hočem videti, kateri izmed dvojice v meni se moti: Jekyll ali Hyde.

Buzzatijev junak je cesarjev (kraljev) sin, ki se odloči, da bo odkril in raziskal svoje meje. V Kafkovi paraboli *O gradnji kitajskega zidu* (Kondor 230, str. 19) pa so meje že dane: »Saj me že dovolj utesnjujejo meje, ki mi jih postavlja sposobnost mojega mišljenja, a treba bi bilo prehoditi področje, ki je neskončno.« Tudi odločitev, da je treba te meje utrditi z obzidjem, ni junakova, pač pa mu jo zapove institucija – cesarstvo oz. »vodstvo«. Kljub temeljnim različnostim v razpostavitvi jima je skupno to, da zelo dobro vesta, kako neizvedljivi sta njuni početji. »Toda pogosteje me muči dvom, da ta mejnik ne obstaja, da se kraljestvo razteza brez kake meje, in če še tako napredujem, ne bom mogel nikoli priti do cilja,« piše Buzzati. Kafka pa: »V času enega človeškega življenja, pa čeprav dolgega, ne boš dosegel cilja.« (str. 15)

Obe nalogi sta zgolj »nesmiselna potrata najlepših let življenja«. (B)

Kafkov cesar je poslal glasnika; glasnika prav tebi, z zaupno prišepetanim sporočilom v smrtni uri, ki naj doseže le tvoja ušesa. A razdalja je neznanaka. »Velika je naša dežela, da v nobeni pravljici tako.« (K22). Povrh pa še oblast »ni znala razviti ustanove cesarstva do take jasnosti, da bi naravnost in trajno učinkovala vse do najbolj daljnih državnih mejak.« (K27). Glasnik se bo utrudil, omagal bo, še preden se izkoplje iz nepreglednih hodnikov cesarske palače, kaj šele, da bi vladati blodnjake prestolnice in se, kot Buzzatijev junak, napotil proti jugu. »Ti pa sediš ob oknu in sanjariš o obvestilu, ko pride večer.« (K24).

»Drevi sem večerjal v svojem šotoru, ko je vstopil Dominik,« oporeka Buzzati. Sel je torej vseeno dospel? Njegov junak si jih izbere kar sedem (namreč glasnikov, *Grenzbotten*; v neki drugi zgodbi pa nadstropij). Sedem slov, ki po pitagorejski mistiki simbolizirajo zdravje, razum in

svetlobo – da bi bili njegova svetloba, fotoni, kvantni informacije, ki mu – kot v hipotetičnem vesoljskem potovanju – prinašajo vse bolj zastarela sporočila z vse večjim časovnim zamikom; da bi ga z novicami in sporočili ohranjali pri zdravem razumu.

Je torej v večjem številu slov rešitev, nit, ki te poveže s svetom in razumom? Bati se je, da ne. Nit te poveže zgolj z neko fiktivno preteklostjo, ki ti je tuja. »Bitke iz naše najstarejše zgodovine se bijejo šele zdaj,« (K 24), »Zadnja sporočila so mi dala vedeti, da se je mnogo spremenilo; da je oče umrl, da je krona prešla na mojega starejšega brata, da me imajo za izgubljenega...« (B) Glasnik je »preživela vez s svetom, ki je bil svojčas tudi moj,« zdaj pa ni več. Prisluskujem utripu domovine »in ker prisluskujem od daleč, ne slišim ničesar.« (K53), *Vrnitev domov* »Prinašali so mi čudna pisma, orumenela od časa, v katerih sem srečeval pozabljena imena, izraze, ki so mi bili tuji...« (B)... »in to se pozna tudi nekaterim oblikam knjižnega jezika, nam se zdijo starinske.« (K25)

Treba je torej prenehati zreti nazaj, v preteklost, in se zazreti naprej, v preteklost. A kaj je to, naprej? Prostor je vendar ukrivljen, če bi videl dovolj daleč, bi uzrl sam svoj tilnik. Sli imajo sedem zaporednih imen, kot dnevi v tednu; in prav tako ciklično si sledijo, kot sledi srédi nekoč petek, temu pa spet nova sredo. Kakšna je potem takem sploh razlika med naprej in nazaj? Kakšna je razlika med hic in nunc, če potujemo skozi čas in ne skozi prostor (oziroma, če potujemo skozi oboje hkrati)? Ni je.

Zid – prostorska tvorba, ki omejuje le prostor, lahko eksistira na en edini način: v času.

Junakovo potovanje – prostorska razdalja, ima izključno časovne reperkusije: umrl je oče (»ta cesar je vendar že davno umrl,« K25), umrl bo tudi prestolonaslednik, on sam pa se bo z astronomске svetlobne poti vrnil le nezatno postaran, kot Einsteinov dvojček. *Septima*, astronomia, astra colit.

Konec peripetije:

Junaka sta se vrnila. Ne vemo, ali nalašč ali po naključju. Sta zvedela? V zapisu o navidezni smrti (str. 112) pravi Kafka: »In ko bi bila zvedela, se ne bi bila več vrnila.« Torej nista zvedela. Logično. A obstaja še ena rešitev v tej enačbi. Namreč: nič ni bilo, kar bi lahko izvedela. »Ni ločilnega obzidja, ne vmesnih dolin, ne gora, ki bi zapirale prehod. Verjetno bom prekoračil mejno črto, ne da bi po sploh opazil in neveden bom nadaljeval pot,« pravi Buzzati in včasih pomisli, da »se v veri, da ves čas napredujemo proti jugu, pravzaprav pomikamo v krog, ne da bi se sploh oddaljevali od prestolnice.«

Buzzati torej ne najde zidu, ki ga tako vestno gradi Kafka, ne najde okopa, ki naj zaščiti um pred erozijo »norosti in bolečine«. Zre naprej, potuje naprej, prispe pa – paradokсно? – nazaj. Domov. Uvidi, da je opravil le krožno, relativistično vesoljsko pot. Zasede bratov prestol (bratov?) morda pa se je v teh dolgih letih zvrstilo že več imperatorjev, njegovih pranečakov, tega ne vemo) in sklene, da je vladati neskončnosti isto, kot vladati ničemur. Zato ukaže zgraditi zid, ki naj ljudem naznani, kje so meje. A tačas, ko ga ni bilo, je zgodovina šla svojo pot: v njenih letopisih ga ni, a *fortiori* pa ga ni in ga ne sme biti med zdaj živečimi. Zato ukaže uničiti vse knjige in spise.

Cesarju je bilo ime Ši huand ti (morda pa tudi Franz ali Dino ali Tantal). To vemo zato, ker mu nobena od nalog, ki si jih je zadal, ni do potankosti uspela. Morda je bil zgolj človek.

DOKAZNI MATERIAL: 1. uvodni besedi avtorjev knjige PETITES SLOVENES EN PROSE, ki bo izšla v okviru edicij Feniks
2. material za knjigo: kritike iz rubrike Urice kulturne anatomije in nekaj esejev
3. dva kulija, verjetno uporabljana za korekture
4. fotografija avtorjev na biciklih

RAZLOG ZA OBJAVO: možnost razširjanja alarmantnih novic med kulturno javnostjo
PODPIS ODGOVORNE OSEBE: T. T.

Da stvari niso tako enostavne, kot se zdi, so dokazali tudi nekateri elementi sovražne nastrojenosti, ki so na poti od tiskarne do stavnice tekstov dejansko ugrabili uvodno besedo Marka Crnkoviča, tako da je v tej številki ne moremo predstaviti v celoti. Narediti je treba, kar se da, zato predstavljamo samo nekaj odlomkov:

Lepo nam je bilo pri Teleksu.

Brali smo in pisali, se neizmer zabavali, nosili članke v osmo nadstropje, se smejali skupaj s tajnico Marino, hodili v petnajsto nadstropje na kavo. Stane Trbovc je bil z nami zelo prijazen. Nekateri ljudje so nas začeli pozdravljati, nekateri pa nehali.

. Priznati namreč moram, da skoraj ničesar, kar je zdaj v tej knjigi

(ali zunaj nje), ne bi spreminjal. V izbor niso uvrščene tiste kritike, ki se mi kakorkoli ne zdijo dovolj zanimive, iz izbranih pa je izločen tu in tam kakšen odstavek ali stavek ali beseda. Spet drugje je kakšna malenkost dodana ali na kak drugačen način spremenjena. Če bi moral odgovoriti na vprašanje, kaj bi danes napisal o tem in tem, bi rekel, da

natanko to, kar je v tej knjigi. In če bi me kdo vprašal, kako bi to napisal, bi mu za nekatere kritike odgovoril, da malo drugače. V bistvu bi na nekaterih mestih - pri tistih zgodnejših zadevah - vzel nazaj samo stil Yendar ga nočem, ker le style, kot vsi vemo, c'est l'homme. Zato sem se le prerisal. Kar je mojega v knjigi, je M.C. par lui meme. Srečno. . . .

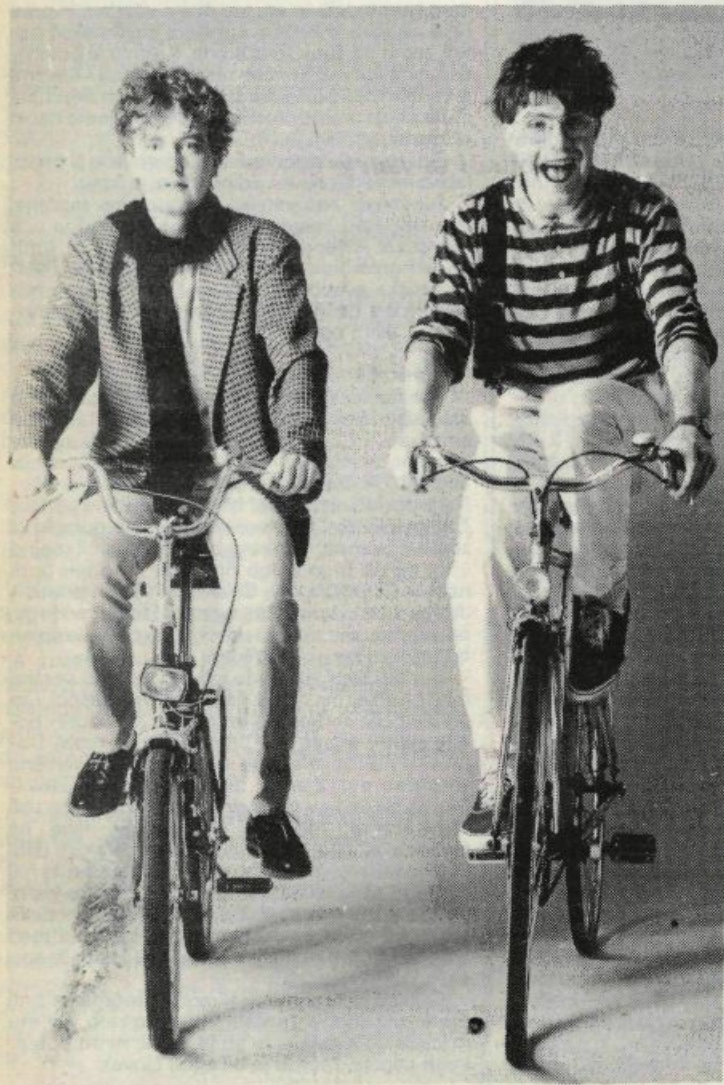
MARKO CRNKOVIČ

Dragi bralec, kot pravi Viktor Lazlo, »You are my man, I love you the best I can«. Koga bi sicer ljubil bolj od tebe, bralec, tebe, ki mi daješ pogum ter zaupanje, da še pišem? Moji otopelosti edini vzrok je lahko zgolj tvoja ignoranca, tvoja pretirana nonšalantnost. Ali nisva že od vsega začetka sklenila nekakšen pakt? Da se bova vzajemno napadala. Jaz umetnike in defektouzneže, ti pa boš sodil in napadal mene? Ker sva skupaj močna, lahko sesujeva marsikateri podli konstrukt, ki ga ven in ven gradi nezdravi intelekt mikrokozmosov, ki so se ustoličili na tem »otoku svobode«. Povej mi, ali resnično ločiš sporočilo kateregakoli spisa, priobčenega v UKA, od naključnega pisma v PP 29 Sobotne priloge? Če ti je to razmejevanje dano, potem mi povej, ali si opazil, da se tvoj televizor ugasne sam, potem ko se na malem zaslonu pojavi Polde Bibič? Ker sva gradila na zaupanju, si najbrž že davno prenehal z branjem poezije: vse pesniške zbirke in almanah, ki si jih z marljivim kupovanjem zbral, si gotovo zmetal psom. Kajti bralec, začel si se zabavati, začel si pozabljati - čeprav tega morda niti ne veš - na svojo malo zgodovino, začel si se zavedati, da te pred zasneženimi durmi čaka nov dan, morda celo nova era, za katero je slovenski živelj, ki si mu v svoj prašni zvezčič še pred kratkim s cankarjansko pisavo pisal ékloge, brčkone samo odskočni trampolin. In o lecteur vénéré!, zdaj je napočil čas, da mi poveš: mar res misliš, da so po napočenju slovite

Ure Kulturne Anatomije slovenski kulturni delavci še vedno imuni na virus AIDS-a? Nikarte! Zvedel si, da je ta narodova creme fraiche avec beaucoup de matiere grasse še kako ranljiva in da se ji lahko tudi ti, bralec, smejiš ter mi jo s svojim naklonjenim smehom pomagaš pokopati. Naužil si se namreč napiflanega trosenja teoretičnih spermijev, ki se nenehno zaletavajo v sterilni kondom genitivnih metafor, sit si večnega resnobneža, ki za pisalnim strojem skriva svoj popackani možganski pleh, dovolj ti je že mrkega poplesavanja na globokoumno glasbo, ki je pravzaprav nihče ne piše. In zato si - ko si prebral prve članke v Teleksu, od olajšanja zavpil: »Tu so! Končno so prišli! The sleeper has awoken!«

Medtem ko zdaj v dnevnem časopisju že prebiraš najine slabe prepisovalce, ti je v roke prišla ta mala knjižica. Za njo si moral sicer odšteti nekaj denarja, a naj ti takoj povem: ne bo ti žal. S svojimi tolarji si me bogato poplačal, poplačal trud, ki sem ga vložil vate, oh!, kolikokrat že sem sedel pred to infernalno mašino in mislil samo nate, bralec! Nešteto-krat sem te slikal v svoji glavi in se spraševal: »Je lep? Je prijazen? Me bo mar zasovražil, če pobijem njegov ideal? Me bo ljubil, če ga pobijem tako, da izvabim iz njega celesten smeh in radodarno odobravanje?« Vse svoje spise sem napisal naenkrat, z enim samim zamahom. In nikoli ničesar popravil - strastno, bralec, zate, kot da bi spal s teboj! In zato te prosim, da te knjižice ne položiš na polico, da je ne stisneš med Prešerna in Heideggra, med Grafenauerja in Kafko, niti ne med T. Z.-ja (če bo le ta kdaj izdal kakšno knjigo) in Andreja Blatnika, ne!, hočem, da jo razmečeš po svojih sobanah, da jo imaš na stranišču med stripi, naj bo podloga za mačje spanje (O! Naš maček Muriar-ti!), da jo pokaže prijateljem ginekologom in obrtnikom! Kajti, bralec, ta knjiga mora dihati, jaz pa hočem biti sam s teboj, brez vsakršnega duhovnega spremstva.

LUKA NOVAK, 27. 3. 88

...MICA JE BIO ZIRAVO I VESELO
DIDETE, OXGOĐENO U DUHU KAKAV
PRILICI MLADOM ČOVJEKU...

...DOK JEDNOG DANA NISJE UJOLEDAO
SVOJU JEDINU SAMOHRANU MAJKA
NEROTKINJU U ZAGRIJAZU DRUGOG...

BIO JE TO NJIHOV ŠESTI SUSJED I DEŠNE
STRANE, ČUVENI SVALER I SLAMATELJ SRDA
A LJEPŠIH POLOVINA SVE...!!! MUŽEVA...

IZMENADEN NADILIM NULINIM NALASKIM
ONAVO NADRAŠEN I BAZIRAJEN, ON
LEVI LAM NADJE NULI SIVU IŠODNILA
DEŠNICA MU NADJE UŠOŠTIL I NA KAKU
JU MU NADJE KOMPLEKSE...

KOMPLIKSAR I KOMPIROMAN NADJORE
VRESTE INZIRAN I KAMPPIR UENORMNIM
KOLIC INJAVAN, FIGURE DEVI MAJ DAZINE
NACINE I PAI... NULI...

U DOŠLEDNO VRIJEME PRIJE ON NA MALI
NETOFORSE UROM, NULI I STADE NA ISTI
NACIN LIJEČITI UJAVI LENE, LIJEČIO SE
NAJAVI, POKUŠAVANJE SMOŠTOST DUKRISTALIZIRAN
U DOŠAVANJE VATOL - POSTAJE DEŠNICA...

ZAKIO JE I PALIO DUZ NASE PREDIVNE
OBALJE KOJA GA JE NEMILO POTRHELALA
NA MAXIN BRAK - PILA JE RAZVEDENA...

TO JE BAO RAZLUC-VISE ZA UNISTAVANJE
PITRE WNI I RTOVA OBRASKE IŠODNILA
KAKU GA JE NADJAVAN, FIGURE DEVI MAJ
DAZINE NACINE I PAI... NULI...

INSPEKTOR DANE JE PAJE U POTRAGU
KAKO MEĐU MASOM TURISTA, NUDISTA I
NATURALISTA, POKUŠAVANJE SMOŠTOST
DOKRISTALIZIRAN U DOŠAVANJE VATOL -
POSTAJE DEŠNICA...

ON PIREU ZAKLEVOU IŠODNILA TRAZITTE
KAKU GA JE NADJAVAN, FIGURE DEVI MAJ
DAZINE NACINE I PAI... NULI...

KAKU GA JE NADJAVAN, FIGURE DEVI MAJ
DAZINE NACINE I PAI... NULI...

...ETO ZASTE I DAN - IMNAS
C'PALOM ROUTE POZARI...